Ը. ՏԱՐԻ 2288 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 21 ՆԱՒԱՍԱՐԴ 4384 31 ՕԳՈՍՏՈՍ 1891 8 ՍԷՖԷՐ 1309 ՇԱԲԱԹ

40 ՓԱՐԱ

[illegible]
ԱՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ու ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ
[illegible]
Իւրաքանչիւր տող ... Ղրշ. 50
[illegible]

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Արեւելքի ներկայ համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէն, կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ յօդուածները.

[illegible]

Կը յիշեցնենք «Արեւելք»ը ձեռքէ գնողներուն որ չմոռնան ներկայ թերթին հետ լրագրավաճառէն պահանջել նաեւ յաւելուածը որ անջատ թուղթի վրայ տպուած է։ Ամբողջին գինը 40 փարա։

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏ. 31|12 ՍԵՊՏ. 1891

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

— «Ի՞նչ կ'աճապարէք. դեռ ութ ամիս կայ Մակար Կաթողիկոսի յաջորդին ընտրութեան. Մինչեւ այն ատեն, շա՜տ ժամանակ ունինք կաթողիկոսական խնդրոյն վրայ մտածելու։»

Այո՛, թուաբանական հաշիւը ճիշդ է. բայց միշտ այդպիսի հաշիւներով է որ ուշ մնացած ենք, և կատարեալ երդութիւններ վաւերացնելու տխուր հարկին մէջ գտնուած ենք։

Եթէ լրջօրէն կ'ըմբռնենք Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան նշանակութիւնն, ութ ամիսը չափազանց երկար ժամանակամիջոց մը չէ՝ գաղափարները մշակելու, կարեւոր տնօրինութիւններն որոշելու և պէտք եղած պատրաստութիւնները կատարելու։

Հարկ չկայ երկարաբանել Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան ո՛չ միայն եկեղեցական այլ և բարոյական, ազգային և պատմական նշանակութեան վրայ. Հարկ չկայ բացատրել թէ ինչո՛ւ համար Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ժողովուրդը չի կրնար հաւանիլ որ այն աւագ Աթոռ սոսկ վանահայրութեան մը վիճակին իջնայ։

Բաղձալի ալ է թէ չի բաւեր սակայն. Պէտք է լրջօրէն խորհիլ թէ ի՛նչ կընանք ընել այն Աթոռն իւր նշանակութեան մէջ պահելու համար. Առաջին բանը զոր կրնանք ընել՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետին ընտրութեան մասնակցիլն է անշուշտ. Կրօնային նուիրական պարտաւորութիւն մ'է սա մեզ համար, կրկնապէս նուիրագործեալ պատմութեամբ։

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պատմութիւնը կը ցուցնէ մեզ թէ՝ երբ արտաքին պարագայք արգելք չեն եղած Ամենայն Հայոց Հայրապետին հաստատութեան համար Ազգին նախամեծար դրութիւնն եղած է՝ ամեն գաւառներէ թեմերէ ղրկել առաջնորդները, վանահայրերն և աշխարհական մարմինները գլուխներն ի մի վայր հաւաքելով միաձայնութեամբ կամ ձայնից առաւելութեամբ ընտրելու համար Կաթողիկոսն. Այսպիսի ընտրութեանց կենդանի և հրաշալի նկարագրութիւններ կը գտնենք մեր Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ։

Կ. Պոլսոյ հայ գաղթականութիւնն իւր ընտրական մասնակցութիւն միեւնոյն եղանակաւ կատարած չէ միշտ. իւրաքանչիւր անգամուն դրութեան մը հետեւած է, պարագաներէն ներշնչելով աւելի քան սկզբունքներէն. Երբեմն յայտարարած է թէ Էջմիածնի մէջ ընտրուելիք Կաթողիկոսն իւր ալ ընտրածն է. Երբեմն իւր կողմէ Կաւկասիայէն պատգամաւորներ նշանակած է՝ յանուն իւր մասնակցելու ընտրութեան, և նոյն ժամանակ, Թուրքիոյ մօտակայ գաւառներէն պատգամաւորներ գացած ուղղապէս մասնակցած են ընտրութեան. Ուրիշ անգամ Կ. Պոլսոյ Ազգային Ժողովը պատգամաւորներ ղրկած է, և յանուն համօրէն գաւառաց Թուրքիոյ ընտրութեան մասնակցելու յայտարարութիւն բրած է։

Կաւկասիոյ իշխանութեան ընթացքը կը ցուցնէ թէ երբ ընտրելի Կաթողիկոսին անձին վրայ համաձայնութիւն կեցած է, օրինական ձեւակերպութիւնն ինք անկարեւոր դատած է. Այսպէս, մասամբ Տ. Մատթէոս Կաթողիկոսի և առաւելապէս Տ. Գէորգ Կաթողիկոսի ընտրութեանց ժամանակ, Կ. Պոլսոյ Ազգ. Ժողովոյն որոշմունք լաւ-լայն վաւերացած են. Բայց երբ կանխաւ այնպիսի համաձայնութիւն չկայ, Կաւկասիոյ իշխանութիւնն օրինաց ճշգրիտ գործադրութիւն կը փնտռէ. Այս պատճառաւ, վերջին ընտրութեանց մէջ, մեր Ազգ. Ժողովոյ որոշմունք առ ոչինչ գրուեցան, և Թուրքիոյ Հայք իրապէս չմասնակցեցան Եկեղեցւոյ Հայրապետին ընտրութեան։

«Բանաձեւերով» մասնակցութեան հրապոյրն, եթէ երբեք հրապոյր մ'ունեցած էր, ի վաղուց կորած է. Այն բանաձեւերով մեք զմեզ խաբածներ մի ան. Պաշտական և նուիրական իրաւունք մը անտես բրած ենք, փորձելով պաշտօնագրոյ մը աւելի կամ նուազ ճարտար խմբագրութեան մէջ կեդրոնացնել զայն, փոխանակ իւր նախնի պարզութեան և վեհութեան մէջ ի կիր արկանելու։

Ա՞յս անգամ ինչ պիտի ընենք. Նորէն բանաձեւերո՞վ պիտի շատանանք. Վերջապէս պիտի հասկնա՞նք թէ հաստատութիւն մը կենդանի պահելու համար կենդանի գործունէութիւն կը պահանջէ։

Միտքերնիս անգամ պէտք չէ անցուննենք թէ այս անգամ մեր Ազգ. Ժողով կրնայ յանուն Թուրքիոյ Հայոց իրական մասնակցութիւն մ'ի գործ գնել Էջմիածնի մէջ. Ո՛չ թէ Պալաժենիան կը հակառակի ատոր, և հետեւապէս Կաւկասիոյ իշխանութիւնն ալ կը հակառակի. Նոյն իսկ Ռուսիոյ Հայոց զգացումը կը հակառակի գաւառային Հայոց ընտրական իրաւունքին Կ. Պոլսոյ Ազգ. Ժողովոյն կողմէ իւրացման. Եւ ի վեր քան զամենայն, Եկեղեցւոյն պատմութիւնն և աւանդութիւնը կը հակառակի այնպիսի տնօրինութեան մը որով Հայրապետի ընտրութիւնը զրկուի իւր բուն ժողովրդական և ընտրական հանգամանքէս, բաժնելով մասնակի և սոսկ ձեւային գործողութիւններու ընդ մէջ Կ. Պոլսոյ և Էջմիածնի։

Ուղիղ ճամբան ամենէն կարճն է, և ներկայ պարագայից մէջ, շնորհիւ ճանապարհաց շինութեան, ինչպէս և գաղափարաց մշակման, ամենէն ուղիղ ճամբան պէտք է համարենք թողուլ որ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մէն մի առաջնորդական թեմ մասնակցի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Հայրապետին ընտրութեան։

Այսպիսի ուղղակի մասնակցութիւն յանձնարարելի է ո՛չ թէ որովհետեւ Պալաժենիոյ օրէնքն է և Կաւկասիոյ իշխանութեան ճանչած դրութիւնն է, այլ որովհետեւ նոյն իսկ Հայ Եկեղեցւոյ լուսաւոր օրէնքն և դրութիւնն է, որոյ կատարելութեան և պատուականութեան առջեւ պիտի խոնարհէր ամենէն խստապահանջ սահմանադրական անգամ։

Հայոց թեմեր ուղղապէս մասնակցելով Հայրապետին ընտրութեան, ո՛չ միայն եկեղեցական պարտաւորութիւն մը կը կատարեն, այլ և ժողովրդային-կրօնային համերաշխութեան արտայայտութիւն մը, զանազան աշխարհներէ ի մի վայր գալով եկեղեցական կեդրոնի մը մէջ, իրենց ամենէն սուրբ զգացումները միահաղոյն յայտնելով, բարեպաշտութեան մեծ գործ մը գործելով, Սրբոց Թադէոսի և Բարթուղիմէոսի և Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի Աթոռոյն արժանաւոր գահակալ մը տալու համար իրարու հետ խորհրդակցելով, անձեր ճանչելով, զիրար ճանչելով, զանազան հասուածոց և տարերց վիճակին ծանօթանալով, նուիրական ուխտագնացութիւն մը կատարելով պարբերաբար, և Էջմիածնի վարիչ մարմիններն և անձնաւորութիւններն եւս ի հաղորդակցութեան դնելով ժողովրդեան կարծեաց, գաղափարաց և զգացմանց հետ։

Բարոյական և հոգեւոր այսչափ առաւելութեանց դէմ ինչո՞ւ համար տակաւին պատեւալ քաշենք մեր. քանի որ այսօր ճամբորդութիւն շատ աւելի դիւրացած է, և քանի որ մեր Օգոստ. Ինքնակալն Սուլթան Ապտիւլ-Համիտ Խան իւր հայրական հովանւոյն ներքեւ կը պահէ կը պաշտպանէ Հայ Եկեղեցւոյ ամեն օրէնքներն և աւանդութիւններն եւ կը թոյլատրէ իւր հայ հպատակաց՝ իրենց կրօնական և եկեղեցական ամեն պարտաւորութեանց անխտիր կատարման համար։

Եթէ երբեմն պարագայք հարկադրած են զԿ. Պոլիս՝ Թուրքիոյ Հայոց մասնակցութեան իրաւունքն աւելի սեղմել կերպիւ ի գործ դնելու, այսօր ամեն պարագայք, հանգամանք և թանկագին փորձառութիւնք կը բերեն զմեզ խնդիրն հիմնովին նկատելու, և հիմնական և վերջնական եղանակաւ կարգադրելու։

Իրաւ, Սահմանադրութիւնը, ճշդելով Ազգային Ժողովոյ պաշտօնը, կ'ըսէ պարզապէս թէ Ազգ. Ժողովը «Կը մասնակցի Կաթողիկոսին ընտրութեան». Բայց այս մասնակցութեան ձեւը չորոշելով, Սահմանադրութիւնն զմեզ ազատ թողած է պարագայից համեմատ շարժելու (*). Ցոյժ բանաւոր և ազգօգուտ գտնելով հան գերձ որ թեմերը մասնակցին Էջմիածնի Կաթողիկոսին ընտրութեան, մեք չենք ըսեր թէ Ազգ. Ժողովն իւր մասնակցութեան բնաւոր չափէն զրբ կուի. Նախ և առաջ, Ազգ. Ժողովը կրնայ եկեղեցական և աշխարհական պատգամաւորներ ղրկել ի դիմաց Կ. Պոլսոյ առաջնորդական թեմին. Եւ յետոյ, քանի որ Ազգ. Ժողովն իւր մէջ կը պարունակէ ո՛չ միայն Կ. Պոլսոյ այլ եւ գաւառաց եւ եկեղեցականութեան երեսփոխաններ, կրնայ յայտ մասին ուղղութիւն մը ցուցնել Ազգին մեծամասնութեան որ ի Թուրքիա. Ազգ. Ժողովը կրնայ և ըստ մեզ պարտի շրջաբերական մը ղրկել թեմերուն, բացատրելով Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան կրօնային նշանակութիւնն, և պատուիրելով որ եկեղեցական և աշխարհական պատգամաւորաց առաքմամբ յԷջմիածին՝ մասնակցին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութեան. Նաեւ, Համագումար Եկեղեցական Ժողովն ընտրելեաց ցանկ մը պատրաստելէն ետեւ, Ազգ. Ժողովը կարող է անոր մէջէն չորս յար մարագոյն ընտրելիք նշանակելով յանձնարարել թեմերուն որ ըստ այնմ քուէարկեն. Վերջապէս, Ազգ. Ժողովը կրնայ իւր պատգամաւորաց ձեռամբ պաշտօնագիր մը ղրկել Սինոդին, ծանուցանելով թեմերուն ուղղակի մասնակցութիւնը Կաթողիկոսին ընտրութեան յԷջմիածին, և բաղձանք յայտնելով որ այս մեծ գործողութիւն յօգուտ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ արդիւնաւորի, այն նուիրական տեղւոյն մէջ ամեն հաւատացեալներու միաբանութեամբ և եղբայրական ու քրիստոնէական սիրով։

Իրաւ է նաև որ քանտիտայի դրութիւնը խնդիր եղած է մեր մէջ. Բայց այս դժուարութիւն արգելք պէտք չէ լինի մեզ՝ կատարելու մեր պարտականութեան բաժինն. Ազգային Ժողովոյ հրաւէրին ի պատասխանի, ամեն թեմեր, առանց անձնական եւ դրամական անկարեւոր նկատումներէ կասելու, պէտք է փութան «Կաթողիկոսն ընտրել յԷջմիածին». Անոնք պէտք է փութան՝ հպատակելով Հայ Եկեղեցւոյ լաւագոյն աւանդութեանց. Հոն ժողովրդեան կամքն հռչակուելէն ետքը, պատուիրակներն ապրած են իրենց պաշտօն և կը դառնան իրենց տեղերը. Մնացեալն յաջողցնել Տեղապահին և Սինոդին գործն է, իբրեւ հաւատարիմ աւանդապահներ թափուր մնացեալ Աթոռոյն. Մեզ կը թուի թէ Ազգային Ժողովն, այս անգամ ալ եւ այդ խնդրով զբաղելու չէ. Ո՞չ ապաքէն նոյն ինքն Վեհ. Տ. Մակար Կաթողիկոս, առ Ամեն. Տ. Ցարութիւն Պատրիարքն ուղղեալ նամակաւն, հաշակեց թէ «քանտիտայի դրութիւնը զարտուղութիւն մ'է մեր եկեղեցական աւանդութիւններէն և կանոններէն». Զարտուղութիւնն Ազգը միշտ զարտուղութիւն պիտի նկատէ. Ազգ. Ժողովն իւր քուէով պիտի չվաւերացնէ զայն. Բայց անել վիճաբանութիւն մը յարուցանելու պէտք ալ չունի. Բաւ է որ իւր գրութեամբ յայտարարէ թէ արտաքոյ Ռուսաստանի գտնուած թեմերն Էջմիածին կը ղրկեն «յընտրութիւն Կաթողիկոսի». Եւ երբ պատշաճ շրջահայեցութեամբ գործուի, ամենամեծ հաւանականութիւնն այն է թէ Վեհ. Զարին կառավարութիւնն եւս չուզէ ընտրութիւնը բեկանել, կամ անտես ընել Ազգին ստուար մեծամասնութեան քուէն ստացած ո'և է ընտրեալ։

Իսկ թէ ո՞վ պէտք է Կաթողիկոս ընտրուի, մեր մասին բնաւ հարկ չենք զգար յատուկ անուններ առաջարկելու, այն դիրքադանց պատճառաւ զի մեզ համար ընդունելի Կաթողիկոսն է նա՛ որ ստանայ Ազգին մեծամասնութեան քուէն. Ո՛վ ոք լինի, զայն ճանչել և պատուել մեր պարտքն է, և բնաւ տարակոյս չունինք որ երբ այլ և այլ երկիրներ ցրուեալ հայ ժողովրդեան առաջնորդներն, եկեղեցական և աշխարհական պատգամաւորներն ի մի վայր հաւաքուին, անոնց խորհրդակցութենէն կրնայ բխիլ Ազգին և Եկեղեցւոյն համար լաւագոյն ընտրութիւնը, զոր լրագրաց մէջ կանխագուշակելու անհրաժեշտ պէտք մ'ալ չկայ թերեւս։

(*) Ազգ. Ժողովը Թուրքիոյ Հայոց ներկայացուցիչ ժողովն է, այս անուրանալի է. Բայց Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան աւանդութիւնն Ազգին մէջ շատ աւելի հին է քան զՍահմանադրութիւնն և քան զԱզգային Ժողովն, և սահմանադրական սկզբանց ամենեւին հակառակ չէ որ Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութիւնն Ազգային Ժողովէն աւելի և բարձր ժողովոյ մը մէջ կատարի. Իրաւաբանական հայեցակէտով այս գաղափար կրնայ պաշտպանուիլ հիմնապէս։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԺՊԲԵՐՆ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Կը յիշուի թէ ռուս կառավարութիւնը տնօրինած է որ հնձոց անյաջողութեամբ կարօտեալ մնացած գաւառացիք, փոխանակ ձրի հաց ընդունելու կառավարութենէն, ճանապարհներու շինութեան աշխատցուին և օրական ստանան. Փեթերպուրկէ կը հեռագրուի թէ զանազան գաւառային վարչութիւնք դիտողութիւն ըրած են այս կերպ պետական նպաստի դէմ, ըսելով թէ դրամի զուտ կորուստ մ'է այս տնօրինութիւն, բստ որում տեղ տեղ, օրինակի համար Նիժնի-Նովկորոտի կուսակալութեան մէջ, գեղացիք կը յայտարարեն թէ ո՛չ իրենց սայլերն ո՛չ իրենց ձիերն յարմար են այնպիսի ճանապարհներու վրայ բանելու, որոց շինութեան պէտք եղած քարերն ապաքէն շատ տեղ կը պակսին բոլորովին. Այն տնօրինութեան տեղ, կը խնդրուի որ կեդրոնական կառավարութիւնն որոշեալ քանակութենէն աւելի գումար մը յատկացնէ՝ կարօտ գիւղացւոց փոխ տրուելու համար անտոկոս, որպէս զի նեղութեան ամիսներուն մէջ իրենց ուտեստը գնեն և միանգամայն սերմ ընդունին՝ առաջիկայ տարւոյն համար։

—Ծանուցուած էր թէ Օսմ. Կայս. Կառավարութիւնը չի հաճիր որ Ռուսիայէն թշուառ վիճակի մէջ գաղթող Հրեաներ Պաղեստին դիմեն խմբովին, ինչպէս Միացեալ Նահանգներն եւս չեն ընդունիր որ ապրուստի օրինաւոր միջոց չունեցող Հրեաներ կամ ուրիշ ազգի մարդիկ գաղթեն յԱմերիկա, որով և բեռ լինին երկրին. 37 Հրեայ գաղթականներ Եաֆա և Սուրիոյ ուրիշ նաւահանգիստներ ելնելու վայրապար փորձեր ընելէն ետեւ, ո՛չ ուրեք ընդունուելով, Մարսիլիա գացեր են, ուր պիտի որոշուի թէ ո՛ւր երթան հաստատուին վերջապէս։

—Նիժնի-Նովկորոտի տարեկան մեծ տօնավաճառն, որ Ռուսիոյ ներքին և արտաքին վաճառականութեան մէջ յոյժ կարեւոր տարր մ'է, այս տարի շատ անյաջող անցեր է. Կարգ մը գաւառաց ժողովուրդք հնձոց անբաւականութենէն աղքատացած լինելով, տօնավաճառէն բան գնելու կարողութիւն չեն ունեցած, և շատ մը բերք և ապրանք չծախուած մնացած են ի Նիժնի-Նովկորոտ, որով հարկ ի վերայ կայ առաջիկայ ձմրան և ամրան մէջ այն բերքերուն և ապրանքներուն արտադրութիւնը պակսեցնելու. Գործարաններու մէջ առաջուան չափ մարդ աշխատցնելու պէտք չի մնար, եւ դադարեալ գործաւորներ անգործ կը թողուին. Ասոր եւս Նոր Թշուառութիւնք յառաջ պիտի գան, որով կացութիւնն աւելի կը ծանրանայ։

—Վարշաւայէ կը հեռագրուի թէ կուսակալ-հրամանատար Զօր. Կուրքօ հրաման տուած է որ ամեն տանու-

—)(42)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԵՐԿՈՒ ԱՆՄԵՂՆԵՐ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵԾ ՃԱՄԲԱՅՆԵՐԷՆ

—Այո, յանձնարարութիւն մը կատարելու, մոռցուած տետրակ մը բերելու համար։

—Լաւ։

Եւ դէպ ի գործաւորներուն դառնալով որք կը մօտենային.

—Կիմանա՞ք։

—Այո, պարոն։

Եւ անոնցմէ մին յարեց.

—Գործարան կը մտնէինք երբ Պերթինը ձեր տունը կը ղրկէիք։

Մաքսիմօ խոնարհեց գլուխն և յարեց, խօսքը մանկամարդ աղջկան ուղղելով.

—Տունս մարդ չկայ…

—Ոչ ոք, ըսի արդէն։

—Չի՞ նշմարեցի՞ր սեղանին վրայ ուր կը գտնուէր իմ կարմիր տետրս, ոսկիէ ժամացոյցս որ շղթայով կախուած էր պատէն։

—Ուշադրութիւն չըրի. Արձանագրութեան տետրով միայն զբաղած էի։

—Առտուն հոն կը գտնուէր երբ տունէն մեկնեցայ եւ, երբ քիչ մը ժամ ետքը ետ դարձայ՝ շղթան եւ ժամացոյցը աներեւոյթ եղած էին։

—Դժբախտութիւն մըն է այդ, Պ. Մաքսիմօ, ըսաւ աղջիկը դողդղալով։

—Դո՞ւն գողցար զանոնք։

—Ո՛հ, Պ. Մաքսիմօ։

Եւ Պերթին սկսաւ հեծկլտալ, զգետնեալ այս ամբաստանութենէն և այն ամեն թշնամի ակնարկներէն որոց իր վրայ ծանրանալը կը զգար։

—Անշուշտ Տրնիզը չէ, զոր երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնամ եւ որուն պարկեշտութիւնն փորձուած է. Մինակ դուն մտար տունս. Ուրեմն, քեզմէ զատ ուրիշ մէկը չի կրնար ըլլալ։

—Կ'երդնում ձեզ, Պ. Մաքսիմօ.

—Փոխանակ ատելու խոստովանէ՛։

—Բայց չեմ կրնար խոստովանիլ գողութիւն մը զոր չեմ գործած։

Մաքսիմօ միամիտ երեւոյթով մը կը կը պնդէր.

—Եթէ չի խոստովանիս, արդարութեան պիտի բողոքեմ եւ այն ատեն ինչ ալ պատահի՝ ա՛լ ինծի չի վերաբերիր… մինչդեռ եթէ խոստովանիս, կրնամ ձայն չի հանել, պայմանաւ որ խոստանաս ա՛լ մէյմըն ալ չընել։

—Նորէն կ'ըսեմ, Պ. Մաքսիմօ…

—Կը յամառի՞ս. Լաւ. Ընելիքս գիտեմ.

Վարպետը գնաց. Պերթին, արտասուալից, իր գործին վերադառաւ և գործատանց մէջ ալ միայն հիւսուածագործիններուն աղմուկը լսուեցաւ։

Ժամ մը ետքը, Պերթին վարպետին սենեակը ներկայացաւ։

—Ի՞նչ կուզես ինձմէ. Մտածեցի՞ր։

—Կուզեմ նորէն ապահովցնել ձեզ թէ յանցաւոր չեմ ես։

—Արդարութեան առջեւ ինքզինքդ պաշտպանէ։

—Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ։

—Բողոքագիրս պատրաստեցի։

Պերթին սկսաւ հեծկլտալ. Վարպետը զայն կը դիտէր յաղթական։

—Օր մը ըսիր ինձ թէ պարկեշտ աղջիկ մըն ես… կերեւայ թէ պարկեշտութիւնն ուզած ձեւովդ կ'ըմբռնես։

Պերթին չի պատասխանեց։

—Մտիկ ըրէ… Թերեւս համաձայնելու միջոց մը կայ։

—Միջո՞ց մը, Պ. Մաքսիմօ։

—Այս… գիտե՞ս քեզմէ ի՛նչ խնդրած եմ։

Պերթին շիկնեցաւ եւ իր սիրուն արտասուալից դէմքը խոնարհեց։

—Առաջարկս ընդունէ և բողոքագիրս չեմ ղրկեր։

—Ես գող չեմ և չեմ ուզեր կորսուած աղջիկ մը ըլլալ։

—Դուն գիտես։

—Բանի որ արդարութեան վրայ կը խօսիք, ես վստահութիւն ունիմ եւ նա պիտի կրնայ ապացուցանել թէ ես անմեղ եմ։

Մաքսիմօ կը ժպտէր միշտ։

—Սա եւս կառաջարկեմ քեզի, ըսաւ, ցուցնելու համար թէ որքան կը յարգեմ զքեզ. երբ քեզի համոզեն որ գողութիւն ըրեր ես, պատրաստ եմ բողոքս ետ առնել եւ այս անպիտան գործը խեղդել։

—Ինչի՞ փոխարէն։

—Գիտես արդէն։

—Երբեք չպիտի համոզեն զիս, Պ. Մաքսիմօ։

—Եւ դուն ալ մի մոռնար, ինչպէս քու Շարլօ բարեկամդ, որ առ նուազն հինգ կամ վեց տարի զգաստարան մնալու վրայ է խնդիրը։

Պերթին ոտքը դնեցաւ եւ անխօս մնաց։

Յետոյ սրբելով իր կարմրցած աչուըները.

—Բան մը չե՛մ ըրած, բան մը չե՛մ ըրած. ինչո՞ւ ինձ հետ չարութեամբ կը վարուին. ինչո՞ւ կուզեն որ միշտ դժբաղդութիւն պատահի ինձ։

—Ա՛լ ինծի ըսելիք չունի՞ս։

—Ոչ։

Մանկամարդ աղջիկը մեկնեցաւ. Գրասենեկին սեմին վրայ կանգ առաւ, դէպի Մաքսիմօ դարձաւ որ անոր հեռանալը կը դիտէր հեգնական երեւոյթով մը։

—Կարծեմ թէ, ըսաւ, այս ամենուն պատճառը դուք էք, կուզէք վրէժ լուծել… անզգամ էք, գութ չունիք։

Նոյն օրն իսկ մանրամասն կերպով հարցաքննուեցաւ ոստիկանութեան պաշտօնէին կողմէ։

Պերթին ազդուապէս չարունակ ուրացաւ։

Մաքսիմօ, կոչուելով, համբաստանեց զայն. Մինակ կրկնեց թէ միայն իր տունը մտած էր, արդէն—յարեց—եթէ ինք գողցած է ժամացոյցը և շղթան Բլասիտի տունէն պիտի գտնուին անշուշտ։

Մէկ քանի վայրկեան ետք ոստիկանութեան պաշտօնեայն կը մեկնէր գործարանէն ընկերակցութեամբ Պերթինի Մաքսիմօյի եւ գործակալի մը, որ Մոպէօժէն եկած էր։

Ամենքն ալ Սէն-Ռըմիի ճամբան բռնեցին։

Բլասիտի տունը մտան, ուր Ժիւլիէն առանձին կը գտնուէր։

Այն ատեն գործակալն եւ պաշտօնեայն քննութեան մը ձեռնարկեցին։

Առաջին սենեկին մէջ իրենց խուզարկութիւնք ապարդիւն եղան։

Պերթին արտասուալից անոնց ամեն շարժմանց կը հետեւէր։

Եւ, իր բնածին ուղղամտութեան սոսկման մէջ, միայն կը կրկնէր—որովհետեւ իր լքեալ եւ թափառիկ խեղճ կեանքին մէջ մէկը չէր սորվեցուցած նմա թէ ի՛նչ է ուղղամտութիւնը—կը կրկնէր քաղցր և յանդիմանական ձայնիւ մը.

—Ե՞ս գող ըլլամ, ե՛ս… գո՞ղ մի՛…

Մաքսիմօ ցուցուց խցիկն ուր կը պառկէր Պերթին։

—Այս սենեակն ալ կայ տակաւին, ուր կը բնակի աշխերտը։

Պերթին անոնց հետեւեցաւ։

Այս տնակ մը անկողնարանին մէջ կարասի ըլլալով տախտակէ անկողին մը կար, տնակ մը տուփ որուն մէջ նետուած էր ձեռքի հաստատութեամբ գէշ անկողին մը եւ խշտեակ մը։

Յետոյ, առանց կղպանքի արկղիկ մը, ուր կը դնէր Պերթին իր ունեցած քիչ մը ճերմակեղէնը։

Այս արկղիկը կը գտնուէր անկողնոյն տակ։

Գործակալը պրպտեց զայն՝ ամեն ինչ տախտակամածին վրայ ընելով։

Կասկածելի բան մը չի գտաւ մէջէն։

Անկողինը կը մնար. Ամեն բան քըրքըրուեցաւ։

Աղջիկն աչուըները կը սրբէր ըսելով.

—Ե՞ս, գո՛ղ, գո՞ղ մը ըլլամ. Տէ՛ր Աստուած։

Եւ Ժիւլիէն, կծկուած դրան սեմին վրայ որ անկողնարանը միւս սենեկէն կը բաժնէր, բերանը բաց կը նայէր։

Յանկարծ, խշտեակը թօթուելով, փոշւոյ ամպի մը մէջէ բան մը ինկաւ ալիւսէ գետնին վրայ ծանր աղմուկ մը հանելով։

Շղթան եւ ժամացոյցն էին։

Պերթին տեսաւ այս բանը, բայց չի հասկցաւ։

Ի՞նչպէս պիտի կրնար հասկնալ. Կը դիտէր նա շլմորած. Ոստիկանութեան պաշտօնեայն կ'ըսէր վարպետին.

—Կը տեսնէք որ չէիք սխալեր։

Եւ, գետնէն վերցունելով ժամացոյցը.

—Ձե՞րն է, կը ճանչնա՞ք զայն։

—Անշուշտ։

Այն ատեն ոստիկանապետը խօսքը Պերթինի ուղղելով.

—Բնա՛կ զատ մէկը չի՞ պառկիր այս անկողնին մէջը։

(Շարունակելի)

տեարք իրենց տուներուն մէջ տեղ պատրաստեն սպայներ և զինուորներ բնակեցնելու համար, զորս տուներու վրայ բաշխել հարկ պիտի լինի զօրանոցներուն անբաւականութեան պատճառաւ, ըստ որում 150,000 զօրք մէկ տեղ պիտի բերուին այնան մեծ ռազմափորձերուն համար։

—Փեթերսպուրկէ կը ծանուցուի թէ Սոֆի Կունդպէրկ անուն ընկերվարականուհին որ քաղաքական յանցանօք բանտարկեալ էր, ինքնասպան եղած է՝ ճարպիկութեամբ ձեռք բերուած թուղթ մկրատով մը կոկորդը բանալով։ Այս օրիորդ կախաղանի դատապարտուած էր, վերջին անգամ դատուած ծայրայեղներուն հետ, բայց Զարը գթալով մահու պատիժը փոխած էր ցկեանս բանտային աշխատութեան։ Բանտի պաշտօնեայք գտեր են որ օրիորդը կը շարունակէր իւր համախոհից հետ հաղորդակցութիւնն, և կը մակաբերեն թէ ինքնասպան եղած է ընկերներուն անունը տալու հարկէն մէջ չգտնուելու նպատակաւ։

—Մաճառ թերթեր կ'իմանան Փեթերսպուրկէ թէ ռուս կառավարութիւնն ի մօտոյ Ֆրանսայի ժողովրդեան պիտի դիմէ 600 միլիոն ֆր.ի փոխառութիւն մը խնդրելով, և թէ ֆրանսական կառավարութիւնը լիովին համամիտ է այսպիսի փոխառութեան մը առ Ռուսիա։ Կը յուսացուի որ Զարուհւոյն այցն ի Փարիզ այնքան դրդէ Ֆրանսացւոց եռանդն որ այն տպաւորութեան ներքեւ դիւրաւ ստորագրուի այս գումար։ —Բայց ռուս դեսպան մը չհերքե՞ց Զարուհւոյն ի Փարիզ այցելութեան զրոյցն։ Բաւ է սակայն որ զրոյցն ինքնին անհաւանական բան մը չունի։ Գալով 600 միլիոն ֆր.ին, այս փոխառութիւն տարբե՞ր բան մ'է քան Ռուսիոյ արեւելեան պատերազմի փոխառութեանց տոկոսին զեղչման համար որոշած գործողութիւնը, զոր Ռոչիլտք մերժեցին, և որ այս օրերս կնքուեր է ֆրանսական դրամատուներու հետ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴՐԱԿԱՆՔ

Ֆրանսայի Դրականք անցեալ շաբաթ օր Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան մէջ տօնեցին իրենց հիմնադրին, Օկիւստ Քոնդ իմաստասէրին մահուան տարեդարձը։ Պսակ մը դրին նորա գերեզմանին վրայ, և պարագային յարմար ճառեր արտասանեցին։ Ահմէտ Րիզա պէյ, նախկին տնօրէն հանրային կրթութեան ի Թուրքիա, պարագային յարմար բանախօսութեամբ մը, հաւանեցաւ հանգուցելոյն տեսութեանց, և այն իմաստասիրութեան շաւղին մէջ Թուրքիոյ յառաջդիմութիւնն ու պատրաստականութիւնը ցոյց տուաւ։ Իւր բանախօսութեան ամենայն ուշադրութեամբ ունկն դրին ներկայք։

Դրականք հետեւեալ օրը գացին պսակ դրին ժանն տ'Արքի արձանին վրայ ի Փլաս տէ Փիրամիտ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Հանրապետութեան «Չափահասութեան» տարիքը թեւակոխելուն առթիւ, անցեալ ուրբաթ Ֆրանսայի ամեն մեծ քաղաքաց մէջ խնճոյքներ կազմուեցան, ճառեր խօսուեցան և հանդէսներ եղան։

ԿԱԹՈԼԻԿ ԵՒ ԱԶԱՏԱԽՈՀ

[illegible] և Ազատախոհք անցեալ շաբթու որոշեցին Մոնմառդրի Նորակառոյց հոյակապ եկեղեցիէն ոչ շատ հեռի կառուցանել «Տուն Ժողովրդեան» մը, իբրեւ գործնական բողոք կաթոլիկ մայր-եկեղեցւոյ մը բացման դէմ ֆրանսական-ազատախոհութեան կեդրոնին մէջ։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԺԵՐԴԱՍՏԱՆԸ

Զարին երկրորդ որդի Կիորկեյ մեծդուքին թոքախտն յառաջացած լինելով, անհրաժեշտ կը համարուի որ այնան վերջերն և ամբողջ ձմեռն անցունէ Ալժէրիի մէջ։ Առ այժմ իւր մայր, կայսրուհին, պիտի չընկերանայ իրեն, բայց ձմրան մէջ Ն. Վեհափառութիւն եւս պիտի այցելէ նոյն ֆրանսական գաղթավայրն, և ժամանակ մը իւր որդւոյն քով պիտի մնայ։

ԴԷՊՔԵՐՆ Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Միւնիխի մէջ Վիլհէլմ կայսեր սիրալիր ընդունելութիւն մը գտնելն այն տեսակէտով կարեւորութիւն ունի զի Պաւիերացիք ժամանակէ մ'ի վեր կը գանգատէին թէ Բրուսիա չափազանց կը կշռէ միւս գերմանական պետութեանց վրայ, մանաւանդ հարաւային Պետութեանց վրայ, որք՝ ինչպէս Պաւիերա, ինքնօրէն գոյութեան մը վարժուած են ի վաղուց անտի, և հիւսիսէն հրամաններ ընդունելու տրամադիր չեն շատ։ Այս սուկ պաւիերական և առանձնական կամ ինքնօրինական ձգտման դէմ Միւնիխի ցոյցերն ապացոյց կը համարուին թէ համազգային գերմանական ոգին աւելի զօրաւոր է Պաւիերացւոց ազատամիտ մասին մէջ։

Պ. ՔԱՆՊՕՆ

Պ. Քանպօն, Մատրիտի ֆրանսական դեսպանն որ Մոնդէպէլլօ կոմսին յաջորդ կարգուած է, և ամսոյ դէպ ի վերջ Կ. Պոլիս կուգայ, Սպանիոյ արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսակցեցաւ անցեալ շաբթու։ Նախարարը ծանոյց թէ խնամակալ-թագուհին Կարողոս Գ.ի պատուանշանը պիտի տայ իրեն, ի նշան համակրութեան զոր շահած է ի Սպանիա իւր յաջող պաշտօնավարութեամբ։ Հետեւեալ օրը Պ. Քանպօն իւր հրաժեշտի գրերը մատոյց Ն. Վեհափառութեան։

Պ. ԷՏԻՍԸՆ

Ստուգուած է թէ ամերիկացի մեծահռչակ ելեկտրագէտն Պ. Էտիսըն «ելեկտրական» վէպ մը պիտի հրատարակէ, նկարագրելով աշխարհի և մարդկային ընկերութեան վիճակը քսան և հինգերորդ դարուն մէջ, շնորհիւ ելեկտրական յառաջխաղութեանց։ Ամերիկացի գրագէտ Պ. Լաթրոփ կը գործակցի մեծանուն գիտնականին՝ վէպին գրական մասին համար։ ԺԹ դարու այս վերջին մասին ամենէն հետաքրքրաշարժ գրական արտադրութիւնը պիտի լինի եղեր այս գործ։

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԱՌ Մ. Ց'ԱՐՄԱՇ

Երկու հատ միայն եկած են։ Ընծայք ալ անկաբեւոր են։ Զարժեր։ Ձեր գիտցածին պէս կրնաք ընել։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հայրն երէկ առաւօտ Պէօյիւքտէրէ գնաց և ներկայ գտնուեցաւ ռուսական դեսպանատան մատրան մէջ Ռուսիոյ Վեհ. կայսեր անուան տօնախմբութեանն առթիւ կատարուած գոհաբանական աղօթքներուն։

Ցաւարտ կրօնական արարողութեանց, Ն. Գերապատուութիւն դեսպանատան դահլիճն եկաւ և դեսպան Պ. Նէլիտոֆի ներկայանալով, յանուն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, շնորհաւորեց Վեհ. Աղեքսանդր կայսեր անուան տօնախմբութիւնն։

ԴՊՐԵՎԱՆՔ

Պատրիարքութեան Հայոց Կ. Պոլսոյ

Խնամակալութիւնս կը փութայ ծանուցանել թէ, Խաչվերացի Տէրունական աւուրց առթիւ, Արմաշու Չարխափան Ս. Աստուածածնայ վանքն յուխտ երթալ փափաքող բարեպաշտ անձինք, ամենայն անդորրութեամբ կրնան երթեւեկել։

Ըստ սովորութեան, շնորհիւ բարեխնամ կառավարութեան, ոստիկանական խիստ հսկողութեան ներքեւ առնուած են Նիկոմիդիոյ բոլոր ուղիներն, որպէս զի ճանապարհորդաց հանգստութիւնը չի վրդովի։

Վանական տեսչութեան կողմանէ ալ ամեն միջոց հոգացուած է, որպէս զի ուխտաւորք նորաշէն հիւրանոցին մէջ կարենան ամենայն հանգստութեամբ օթեւանիլ։

Կ. Պոլիս, 31 օգոստ. 1891

Պարտիզակէն կը գրեն մեզ.

Գիւղիս երկսեռ վարժարանի տարեկան հարցաքննութիւնք յաջողութեամբ աւարտեալ վերջ՝ օգոստ. 18 կիւրակէ, [illegible] մրցանակաբաշխութեան հանդէսն ի ներկայութեան հոծ և ընտրեալ բազմութեան մը։ Մասնաւոր հրաւիրանօք ներկայ էին նաեւ գիւղիս միւտիրն և այլ կառավարական պաշտօնեայք։

Հոգաբարձութեան տեղեկագիրը զոր կարդաց Յովհաննէս էֆէնտի Ծրկայեան, վարժարանի տարեկան ընթացից և արդեանց վրայ հակիրճ տեսութիւն մ'ընելէ վերջ՝ գոհունակութեամբ կը պարզէր վարժարանին իրական յառաջդիմութիւնը, կը գովաբանէր Դուրեան Եղիշէ վարդապետի տասնամեայ արդիւնաշատ գործունէութիւնն և իր աշխատութեանց պտուղներն, ապա ուրեմն կոչումն ընելով հանդիսականաց զգացմանց ի մասին կրթական գործի քաջալերութեան և օժանդակութեան՝ կը ներկայէր այս տարուան հետեւեալ ընթացաւարտներն.

Պ. Խաչատուր Իշխանեան [Աստապազարցի]
» Գրիգոր Պետրոսեան [Սեօլէօզցի]
» Մովսէս Բարաղամեան [Պարտիզակցի]
Օր. Սիրանուշ Տ. Գրիգորեան »
» Զարմուհի Տ. Մինասեան »
» Աղաւնի Քէլիզեան »

Ցետ որոյ ընթացաւարտ աշակերտք և աշակերտուհիք հայերէն, Թուրքերէն և Ֆրանսերէն լեզուաւ ճառեր արտասանեցին, ընդմիջմամբ երգերու։

Հուսկ ուրեմն, Սամաթիոյ վարժարանին տնօրէն դասատու Սիմոնիկ էֆ. Սէմէրճեան, որ գիւղս գալով յօժարութիւն՝ ներկայ գտնուած էր հարցաքննութեանց, իմաստալից յորդորական մը խօսեցաւ առ ընթացաւարտս, գովեց և շնորհաւորեց զնոսա։ Հոգաբարձութիւնն և ուսուցչական մարմինը վասն այն ամենօրեայ ջանադրութեանց՝ որով միայն յաջողած լին վարժարանը պանծալ՝ նոյն ուղղութեան մէջ զոր անվհատ ոգւով և յարատեւ ջանիւք գծած էր Արժ. Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Դուրեան, մեծահամբաւ եկեղեցականն։

Հանդիսի փակումէն առաջ՝ կայսերական Միլլէթէ վարժարանի ընթացաւարտներէն Ստեփան էֆ. Կիւրճեան ևս Թուրքերէն բանախօսութիւն մ'ընելով՝ խօսեցաւ յառաջդիմութենէ և ի մասնաւորի ի վեր հանեց Վեհ. Սուլթան Համիտ կայսեր յառաջդիմասէր ոգին և վերջացուց խօսքը՝ բարեմաղթութիւններ ընելով վասն երկարութեան և արեշատութեան կենաց Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Բոլոր ներկայք ձայնակցեցան բարեմաղթութեանց։ Հանդէսը վերջացաւ աւագերէց Տ. Հօր աղօթիւք։

Պալատէն հետեւեալը կը հաղորդեն մեզ.

Ամսոյս 24ի շաբաթ օր Պալատու Խուրճեան վարժարանի մէջ տեղի ունեցաւ երկսեռ ուսանողաց վիճակացոյցերու բաշխումը։ Բարձրագոյն կարգի ուսանողներէն Պարոնայք Գրիգոր Քարամանեան, Արշակ Ստեփանեան, Արամ Ֆրէնկեան, Ֆրանկիւլ Պերպէրեան արդէն Կեդր. վարժարանի քննիչ յանձնաժողովոյ ներկայութեան քննութիւն տալէ վերջ նոյն վարժարանն ընդունուած են, ինչպէս և Միհրան Ճիվանիրճեան, Յովհաննէս Ասատուրեան և Լեւոն Քանթարճեան կառավարութեան բարձրագոյն վարժարաններն, իսկ Պ. Արշակ Համամճեանը՝ Քիւլէլիքեան եղբարք իրենց պաշտպանութեան ներքեւ առած են. բարձրագոյն ընթացքն աւարտած է նաեւ Օր. Սանդուխտ Վարդանեան։

Այս գիշեր Սկիւտարի Ամերիկեան թատրոնին մէջ տեղի կունենայ Մնակեան խմբին ծանուցեալ ներկայացումն ի նպաստ Ս. Խաչի վարժարանաց, կարգադրութեամբ նոյն վարժարանաց Պատ. Հոգաբարձութեան և օժանդակութեամբ Բարեսիրական ընկերութեան, որ կը հոգայ տեղւոյն աղքատ ուսանողաց գրական պիտոյքը։

ԱԶԴ

Ազգային Կեդրոնական Վարժարան

Կեդր. Վարժարանը պիտի վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի օր, 2 սեպտեմբեր։

Աշակերտք պարտին նոյն օրն առաւօտեան ժամ 9ին (Ը. Ե.) ներկայանալ ի վարժարան, հարկ եղած վճարումներն ընելու և մուտք տոմս ստանալու համար։

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ. Սուլթանն երէկ հանդիսաւոր կերպիւ գնաց Համիտիէ մզկիթն ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը։ Ն. Կ. Վեհափառութիւն ուրբաթու աղօթքը կատարելէ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին անգլիական դեսպանը, առաջին թարգմանը, պարսկական դեսպանը, խորհրդականն ու առաջին թարգմանը, ռումանական դեսպանն ու Մէրէժա մարզանաւուն սպայք, շուէտական դեսպանն ու առաջին թարգմանը, պելճիական դեսպանատան գործակատարն, առաջին թարգմանն ու զինուորական կցորդը, Պոլսոյ քարափանց արտօնատիրոջ ներկայացուցիչ Պ. Կրանէ, ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդն և ութսունի չափ օտարազգի զբօսաշրջիկներ, յորս կը նշմարուէր ֆրանսացի հռչակաւոր վիրաբոյժ Տօքթ. Բէան։ Ներկայից ոմանք սենեկապետաց միջոցաւ արժանացան կայսերական մեծարանաց։

* * *

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ, պարսկական դեսպան Միրզա Եռատուլլահ խան և խորհրդական Միրզա Հասան խան հրաւիրուեցան Համիտիէ մզկիթն, ուր կատարեցին ուրբաթու աղօթքը։

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Երէկ, Սէլամլըքի հանդէսէն յետոյ, անգլիական դեսպան Սըր Ո. Հուայդ ու առաջին թարգմանը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան և արժանացան Ն. Վեհափառութեան մեծարանաց։ Թարգմանի պաշտօնը կատարեց արարողապետ Մունիր փաշա։

—Արտաքին գործոց Նախարար Վսեմ. Սայիտ փաշա հինգշաբթի օրը Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցաւ և ստացաւ Ն. Վեհափառութեան հրամանները։

—Ներքին գործոց Նախարար Վսեմ. Խալիլ Րիֆաթ փաշա նախընթաց օր և երէկ կայս. պալատ գնաց և ստացաւ Վեհ. Սուլթանի հրամանները։

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Սփաքիոյ (Կրետէ) կառավարիչ անուանուեցաւ Միխայլ Մալվիզիթոնի էֆէնտի, անդամ վերաքննիչ ատենին Կրետէի։

Արշիպելագոսի Բոզճա կղզւոյն նախնական դատարանին նախագահ անուանուեցաւ Շէվգէ էֆէնտի, առաջին քարտուղար նախնական դատարանին Բէլիմարի։

Քաշոթի դատարանին նախագահ անուանուեցաւ Քոսթի Սաքիզարլիտի էֆէնտի, նախկին նախագահ դատարանին Լէբիոզի։

Քարեօթի դատարանին նախագահ անուանուեցաւ Հասան Նշրէֆ էֆէնտի, նախագահ առեւտրական դատարանին Քիոսի։

Քիոսի առեւտրական դատարանին նախագահ անուանուեցաւ Սավա էֆէնտի, նախագահ նախնական դատարանին Հէրքիթի։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ ԱՆՈՒԱՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Վեհ. Սուլթանը հեռագիր մը ուղղելով Ռուսիոյ Վեհ. Աղեքսանդր կայսեր՝ շնորհաւորեց Ն. Վեհափառութեան անուան տօնախմբութիւնը։ Վեհ. Զարն, ի պատասխանի, հեռագրաւ, շնորհակալութիւն յայտնած է առ Վեհ. Սուլթանն։

* * *

Երէկ առաւօտ, Ռուսիոյ Վեհ. Աղեքսանդր կայսեր անուան տօնախմբութեանն առթիւ, ռուսական դեսպանատան Պէօյիւքտէրէի ամարանոցի մատրան մէջ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան ի ներկայութեան դեսպան Պ. Նէլիտոֆի, ընդհանուր հիւպատոսին և դեսպանատան ու հիւպատոսարանի պաշտօնէից, որոց ամենքն ալ պաշտօնական համազգեստ կը կրէին։ Ցաւարտ կրօնական արարողութեանց դեսպան, Պ. Նէլիտոֆ դեսպանատան դահլիճին մէջ ընդունեց ներկայից եւ ռուս գաղթականութեան երեւելեաց շնորհաւորութիւնները։

Արարողապետ Մունիր փաշա և կայս. առաջին թիկնապահ Մէհմէտ փաշա ռուսական դեսպանատունը գացին ի Պէօյիւքտէրէ և, յանուն Վեհ. Սուլթանին, շնորհաւորեցին ռուսական դեսպանը։ Բ. Դրան կողմէ եւս յատուկ պաշտօնատարք ռուսական դեսպանատունն երթալով, շնորհաւորական այցելութիւն տուին։

Օսմանեան պահակ շոգենաւն, օտար դեսպանատանց պահակ շոգենաւերն և նաւահանգստին մէջ գտնուող բոլոր ռուսական շոգենաւք դրօշներով զարդարուած էին։ Օսմանեան պահակ շոգենաւն, որ միանգամայն իւր մեծ կայմին վրայ ռուսական դրօշը պարզած էր, միջօրէին թնդանօթի քսան և մէկ հարուածներ արձակեց։

* * *

Երէկ գիշեր դեսպանատան մէջ շքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ, որուն ներկայ գտնուեցան Արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշա, գաղթականաց վարչութեան նախագահ Եուսուֆ Րիզա փաշա, կայս. աւագ թիկնապահ Ֆուատ փաշա, Խարիճիէի արարողապետ Իպրահիմ պէյ, օտար դեսպանք և այլ երեւելիք։ Հացկերոյթէն յետոյ ցայգահանդէս մը տրուեցաւ։ Դեսպանատունը շքեղապէս լուսազարդուած էր և ռուսական պահակ շոգենաւէն անընդհատ հրախաղութիւնք կատարուեցան։

ՄԱՀՄՈՒՏ ՃԷԼԱԼԷՏՏԻՆ ՓԱՇԱ

Մայրաքաղաքս հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կրետէի կուսակալի փոխանորդ Վսեմ. Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշա երէկ Հանեա ժամաներ և մեծ պատիւներով ընդունուեր է տեղւոյն կառավարական պաշտօնէից, զինուորականաց ու երեւելեաց կողմէ։ Ն. Վսեմութեան պաշտօնը վաւերացնող կայս. Ֆէրմանը կարդացուեր է հանդիսաւոր կերպիւ և յետոյ բարեմաղթութիւնք եղեր են վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ

Սէլանիկի նորընտիր կուսակալ Վսեմ. Զիհնի փաշա երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։ Ն. Վսեմութիւն մեկնելէ առաջ կայս. պալատ գնաց և իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց։

ԲԱՆՏԱՐԿԵԼՈՑ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Շքոտրայի, Վանայ, Քէօթահիոյ, Պալըքէսէրի և Երուսաղեմայ բանտին մէջ գտնուող այն բանտարկեալք, որք իրենց պատժոյն երեք չորրորդ մասն աւարտած էին, ազատ արձակուեր են Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձին առթիւ։ Արձակեալք բարեմաղթութիւններ բրեր են վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՐԳԵՒ

300 օսմ. ոսկւոյ չափ տոմսակներ տպուած էին՝ կամաւոր նուիրատուութեանց միջոցաւ լրացնելու համար Միխալըճի ջրանցքի աշխատութեանց համար պէտք եղած գումարը։ Արդ, Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեր է հարիւր օսմ. ոսկի շնորհել այս առթիւ։

ՏԱՍԱՆՈՐԴԻ ՏՈՒՐՔ

Ադրիանուպոլսոյ նահանգին տասանորդի տուրք վարձակալութեան տրուելու գործն աւարտած է։ Տասանորդի տուրքն այս տարի վարձակալութեան տրուած է 36,944,969 ղրուշի, մինչդեռ անցեալ տարի 26,119,957 ղրուշի տրուած էր։

ՆԱՒԱՑԻՆ ԱՐԿԱԾ

«ԹԱՕՐՄԻՆԱ» ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՆ ԸՆԿՂՄՈՒՄԸ

Երէկ, Պիրէոնէն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ Ֆլօռիօ-Ռուպաթինօ ընկերութեան Թաօրմինա շոգենաւն, որ Կ. Պոլսոյ և Պրինտիզիի միջեւ կը բանէր, և չորեքշաբթի օր մեկնած էր մայրաքաղաքէս, Սունիոնի հրուանդանին մօտ բախեր է Բանելլինիք ընկերութեան Թեսալիա շոգենաւուն, որ Պիրէոնէն Երեսական ծոց կ'ուղեւորէր։ Թաօրմինա ընկղմեր է։

Ըստ երէկի լրոյ, երկրորդ նաւապետն, երեսուն ուղեւորք եւ նաւաստիք Թեսալիա շոգենաւուն մէջ ընդունուելով՝ Պիրէոն փոխադրուեր են։

* * *

Այս արկածի վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ ստանալու համար, կ'սպասուի աւստրիական թղթարեր շոգենաւուն ժամանման։ Ֆլօռիօ Ռուպաթինօ ընկերութեան գործակալութիւնն եւս նոր տեղեկութիւն մը չունէր մինչեւ այս առաւօտ։ Միջօրէին, «Կ. Պոլսոյ Գործակալութեան» մէկ հեռագիրն հետեւեալը կը հաղորդէ.

ԱԹԷՆՔ, 11 օգոս.—Երէկ գիշեր, առաւօտեան ժամ երկուքին, Սունիոն հրուանդանին մօտ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Կ. Պոլսէն եկող իտալական Թաօրմինա և հելլենական Թեսալիա շոգենաւուց միջեւ։ Առաջինն անմիջապէս ընկղմեցաւ։ Քառասուն անձինք միայն ազատեցան Թեսալիոյ միջոցաւ. ուղեւորք, որոց ամենն ալ կը քնանային, խեղդուեցան։ Կը կարծուի թէ ընկղմելոց թիւն հարիւրի կը հասնի, որոց մէջ շատ մը երիտասարդ հելլէն ուսանողներ կային։ Թղթատարական պայուսակն կորսուած է։

* * *

Վերջին պահուն մեր ստացած մասնաւոր տեղեկութեանց համաձայն, արկածը պատահած է ալեկոծեալ ծովով մը և մառախլապատ օդով մը։ Թաօրմինա նաւաստեաց խումբը կը բաղկանար քառասուն և ութ հոգիէ, և ուղեւորք՝ քառասուն հինգ։ Շոգենաւն ապրանքով լեցուն էր։ Երեսուն և մէկ հոգի միայն ազատուած են՝ Թեսալիա նաւուն մէջ ընդունուելով։ Ազատեալոց մէջ կը գտնուին Թաօրմինա հրամանատար Փեռոնի, երկրորդ նաւապետ Թասինօ և երրորդը՝ Սէնաբէկա։

Առաջին կարգի ուղեւորաց մէջ կը գտնուէին Պ. Թիէրման Նոր Զէլանտօ Նաւային ընկերութեան ընդհ. տնօրէնը, և Պ. Օլիֆան, Պ. Սէմիրի, լատին քահանայ Լըքուր, Լըվէնվիլ ընտանիքը՝ հինգ հոգիէ բաղկացեալ։ Երկրորդ կարգի ուղեւորաց մէջ կը գտնուէին Պ. Բրիօնաս (որ ազատուած է) Պ. Նրաւիմօ Ասանի՝ ընտանեօք, Բերայի ծանօթ վաճառականներէն Պ. Լազարիտէս (չապկիվաճառ), նաւապետ Սբարօ (բնիկ Սպիալթօ կղզւոյն)։ Այս վերջինն ազատուած է և իւր հետ ազատած է նաեւ 2200 ոսկւոյ գումար մը որ քովը կը գտնուէր։ Տիկին Սքարրանի, իւր աղջկան ու փեսային հետ, և Տիկին Պրինտիզի։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ

Պուքրէշէն այս առաւօտ հասած մասնաւոր նամակէ մը կ'իմանանք թէ ի մօտոյ մեծ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին մայրաքաղաքիս ռումանական դեսպանատան մէջ։

Պ. ՎԻԺԻԷԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Պ. Վիժիէ, որ անցեալ չորեքշաբթի մայրաքաղաքս դարձաւ, նորէն սկսած է բանակցիլ կայս. կառավարութեան հետ իր մատուցած երկաթուղւոյ ծրագրի մասին, որով պիտի միանան եւրոպական և ասիական Թուրքիոյ երկաթուղիները, Կելէպօլուի և Լաբսաքէի միջեւ հաստատելի կառաբարձ շոգենաւու մը միջոցաւ Ուզունքէօբրիւի և Քոնեայի գիծերը միացունելով։ Պ. Վիժիէ բարեփոխած է իր առաջին առաջարկներն— որք վաւերացած չէին—որպէս զի Բ. Դրան համար ընդունելի ըլլան անոնք։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՔԱՐԱՓՈՒՆՔ

Միշէլ փաշայի կողմէ կազմեալ ֆրանսական ընկերութեան կանոնագիրն, Ռոկէֆլէրի քարափանց շինութեան և շահագործման համար, վաւերացուեցաւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութենէն և ղրկուեցաւ ի Փարիզ, ստորագրուելու համար Միշէլ փաշայի ընկերակից եղող դրամատներց կողմէ։ Այս անձինքն են, կ'ըսուի, Պ. Պ. Տիւբարջի և Տիրիք։ Առ այժմ մտադրութիւն չկայ բաժնեթուղթ հրապարակ հանելու։ Քիչ ատենէն պիտի սկսին աշխատութիւնք, որոց մէկ մասին աւարտումէն ետքը միայն բաժնեթուղթեր շրջաբերութեան պիտի հանուին։

Գալով յատակաձեւերուն, յանձնառութեանց տետրը կը տրամադրէ որ վաւերացուին Քաղաքապետութեան, Մաքսային իշխանութեան և Թէրսանէի վարչութեան կողմէ։ Այս պաշտօնէութեանց իւրաքանչիւրը պատուիրակ մը կարգած է, որ պաշտօն ունի քննել յատակաձեւերը։ Այս պատուիրակք այսօր ի ժողով պիտի գումարին Հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան մէջ, ուր կը գտնուին յատակաձեւք։

ՏՕՔԹՕՐ ԲԷԱՆ

Ֆրանսացի հռչակաւոր բժիշկ Տօքթ. Բէան մէկ քանի օրէ ի վեր մայրաքաղաքս եկած է զբօսական պտոյտ մ'ընելու։ Լուի Բէան՝ աշխարհի առաջին վիրաբոյժներէն մին է։ Փարիզու Սէն-Լուի հիւանդանոցին վիրաբոյժ և բժշկական Ակադեմիայի անդամ է։ Որովայնի գործարանաց, մանաւանդ արգանդի վրայ իւր կատարած գործողութիւնները հռչակաւորութեան պէս բաներ են։ Այնքան յանդուգն, այնքան ճարպիկ է, որ երբեմն երեկոյթ մը երթալու պէս հագուած սգուած, առանց վիրաբուժական շապկի, անձեռոցի եւայլն, դանակները և իւր հնարած նշանաւոր ունելիքը ձեռնածուի պէս մէկ ձեռքով վեր նետելով եւ միւս ձեռքով բռնելով, տարօրինակ գործողութիւններ կը կատարէ։ Տօքթ. Բէան բազմահատոր մատեան մը կը հրատարակէ իւր աւանդած վիրաբուժական դասախօսութիւնները պարունակող, որ անզուգական գործ մ'է արդարեւ։ Պէ՞տք է յաւելուլ աստ թէ փոքրիկ պալար մը բանալու համար գոնէ 150 ֆրանք տալու է մեր վիրաբոյժ-հիւրին....

Տօքթ. Բէան հինգշաբթի օրն Հայտար-Փաշայի հիւանդանոցն այցելեց, ընկերակցութեամբ Տէլլա Սուտա Ֆայիզ փաշային եւ մէկ քանի Թուրք բժշկաց։ Այսօր կ'այցելէ կայս. բժշկական վարժարանը։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՔՆՆԻՉ

Ընկիւրիի եւ Սեբաստիոյ նահանգաց ելմտական գործերու մասին ինչ ինչ քննութիւններ կատարելու համար Ելմտական նախարարութեան կողմէ քննիչ մը կարգուած է, որ մէկ քանի օրէն մայրաքաղաքէս ճամբայ պիտի ելնէ։

ԵՍՀԷԱ ՀԱՅԱԹԻ ՓԱՇԱ

Զմիւռնիոյ երեւելիներէն Եսհեա Հայաթի փաշա, որ անցեալ օր Պէօյիւքտէրէի շոգենաւին մէջ յանկարծակի հիւանդացած էր, տակաւին անկողնոյ կը ծառայէ իւր բնակարանին մէջ ի Սարըեար։ Վսեմ. Տօքթ. Ֆէյզի փաշա, Զամպաքօ փաշա, Խորասանճեան էֆէնտի, Տօքթօր Թիւրապեան եւ ուրիշ մէկ քանի բժիշկներ երէկ խորհրդակցութիւն մը կատարելով՝ հիւանդէն արիւն առնել տուին, սակայն Եսհեա Հայաթի փաշայի վիճակը բարւոքած չէ և տակաւին չկրնար խօսիլ։

ՑՈՐԵՆԻ ԳԻՆԸ

Երէկ ծանուցինք թէ Եւրոպայի մէջ ցորենին գինը նուազում մը կրեր է։ Ըստ նորագոյն տեղեկութեանց, այս նուազման պատճառն է Ամերիկայէն մեծաքանակ ցորենի առաքումն յԵւրոպա։

Պ. ՔԼՕՏԻՒՍԻ ԽՈՒՄԲԸ

Պ. Գլօտիւսի թատերական խումբը որ ամբողջ այս ամառ ներկայացումներ տուաւ Բերայի Թաղապետական պարտիզին մէջ, սեպտեմբերի 4ին պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս ի Զմիւռնիա, ներկայացումներ տալու համար։ Իսկ Տիկին Թէօֆ խումբ տակաւին քիչ մ'ատեն պիտի մնայ աստ։

Ադրիանուպոլսոյ Տէֆթէրը խագանիի տնօրէն եւ արքունի կալուածոց յանձնաժողովոյ դեր-նախագահ Մուֆիտ պէյ մայրաքաղաքս եկած է յատուկ պաշտօնով։

—Պուլկարիոյ օսմանեան պատուիրակի փոխանորդ Րէշիտ պէյ, որ ժամանակէ մը ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր օդափոխութեան համար, իւր պաշտօնատեղին՝ Սոֆիա դարձաւ։ Սպայակոյտի հազարապետ Իպրահիմ Ֆէթհի պէյ, որ ի բացակայութեան Րէշիտ պէյի փոխանորդաբար վարած էր պատուիրակի պաշտօնը, Ֆիլիպէ վերադարձեր է։

—Երէկի հիւսիսային արեւմտեան սաստկաշունչ քամին ծովու վրայ բաւական վնասներ պատճառած է, կ'ըսուի, և սակայն տակաւին տեղեկութիւն առնուած չէ։

—Առողջապահական քննիչք՝ Թաղապետութեան Դ. Է. Ը. և Թ. շրջանակաց մէջ գտնուած հանրային առողջապահութեան վնասող վայրերու համար տեղեկագրեր պատրաստելով, մատուցած են Քաղաքապետութեան եւ բժշկական վարչութեան։

—Ադրիանուպոլսոյ լրագրաց մէջ կը կարդանք թէ այս օրերս մէկ քանի աւազակներ ձերբակալուեր են, որոց ոմանք՝ անցեալները ոստիկան-զինուորաց կողմէ սպանեալ հռչակաւոր աւազակապետ Ֆարհնապալը Շաքիրի ընկերներն են։ Կուսակալ Հաճի Իզզէթ փաշայի կողմէ տրուած ազդու հրամաններու համաձայն, ամեն կողմ խուզարկութիւնք կը կատարուին աւազակաց ձերբակալման համար։

—Քաղաքապետութեան մէջ յանձնաժողով մը կարգուած է որ պաշտօն ունի այլուր փոխադրել տալ այն գաղթականներն, որք ի Գումգափու, ի Եէնիգափու և յայլուր պարիսպներուն տակ խրճիթներու մէջ կը բնակին։

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԱՑ ՇՐՋԸ

Ա.

Զուլանեան.—Պօյաճը գիւղի գիշերները.—Խընդութիւն եւ տխրութիւն.—Դրեանց.—«Նօսթալժի»ի մը հետեւանքները.—Թիֆլիզ մնալ կամ Սիպիր աքսորուիլ.—Տիկին Սերանոյշ եւ իր պայմանները.—Վերջին ներկայացումը.—Ապագայ Ադամեան.—Երկու լուսանկարներ։

Երբ լսեցի թէ Ջէվրէի հեղինակը Վիէննա կ'երթայ իր չքնաղ օբերէթին ներկայացման համար բանակցութիւններ կատարելու, այն ատեն ըմբռնեցի թէ ինչո՛ւ հայ երաժշտապետն՝ վերջին ամռան իր յաղթանակէն ի վեր՝ առանձնացեալ կ'ապրէր Պօյաճը գիւղի բարձունքն, իր դաշնակէն, իր ձայնատետրերէն անբաժան, ստեղծելով, նուագելով, փորձելով, սրբագրելով։ Շատ անգամ կը տեսնէի զինքը՝ մտախորհ, քայլամոլար, հազիւ բարեւելու չափ ուշադիր. յետոյ տուն կը մտնէր, եւ ամբողջ ժամեր մատները կը տարուբերէր սպիտակ ու սեւ քարերուն վրայ՝ զորս կենդանի բարբառի մը չափ գիտէր ազդեց կ գործել ու հեշտալուր, և անոնցմէ ձայնատետրին վրայ՝ զոր մեծ ոստանի մը մէջ երգուելու կը պատրաստէր։ Ջէվրէի հեղինակն ունեցաւ այն մեծ համբերութիւնը որ մեծ տաղանդներու յատուկ է. գարնան առաջին օրերէն մինչեւ աշնան մօտ, այդ գեղածիծաղ օրերն անցուց աշխատելով եւ ահա կ'առնու կը տանի իր երկանց թանկագին ծնունդը՝ բաղդի թեւեւ ուն յանձնել. յաջողութիւնն իր հետ ըլլա՛յ այն եւրոպական յաջողութիւնը որ այնքա՛ն դժուարաւ ձեռք կը բերուի, այլ թէ չահեցար միանգամ, ա՛լ անփոխարինելի է, փառք պատիւ, վար

...

ալ անզօր կը մնայ, այն ատեն «Պօլիցլային» կը գիմեն։ Արուեստի սէրը քիչ երկիրներու մէջ այսքան զարգացած է։

Թիֆլիզ գտնուած ժամանակս, Պ. Բրիտոնեանց, թատերական գործին հոգածու երեւելի անձնաւորութիւն մը, այսպիսի դէպք մը պատմեց որ կ'երեւի թէ իր տեսակին մէջ եզական չէ։ Բաւական տարիներ առաջ, Պոլսէն հրաւիրեալ խումբին շնորհիւ, Թիֆլիզի թատրոնը մեծ ոգեւորութիւն ստացած էր երբ եղանակին ամենէն փայլուն միջոցին գլխաւոր դերասաններէն մին վարակուի nostalgie կ'ունենայ յանկարծ եւ գաղտագողի կը մեկնի, Պոլիս դառնալու մտադրութեամբ. թատերական մասնախումբը շփոթած կը մնայ, ամեն կողմ հեռագիրներ կը տեղացունեն՝ դերասանին հետքը գտնելու համար. վերջապէս կ'իմանան թէ Բոթի ապաստանած էր, շոգենաւու մը մեկնման սպասելով. վայրկեանները թանկագին են եւ դիւցազնական որոշման մը պէտք կայ. մասնախմբի անդամք Կովկասեան պաշտօնէութեամբ Թիֆլիզի ոստիկանապետին կը դիմեն եւ փախստականին ձերբակալումը կը խնդրեն. հեռագրաւ հրաման կը հաղորդուի ի Բոթի եւ քանի մը ժամ չանցած, երկու ոստիկանք կը ներկայանան այն պանդոկն ուր կծկտուած էր հէգ դերասանը. կը ձերբակալեն զայն չարագործի մը պէս և «ընդ հսկողութեամբ» Թիֆլիզ կը ղրկեն,—կառախումբին «Փուրկօն»ը նետելով. եթէ յիշողութիւնս չի սխալիր։ Երբ Թիֆլիզի մէջ կ'իմացուի դերասանին բանի վերադարձը, ընդհանուր ուրախութիւն կը տիրէ. բայց կ'ուզեն քիչ մ'ալ չարչրկել խեղճ մարդը որ կայարանէն, ձեռնակապերով և գլխ կոր, կը տարուի իշխան Ամատունիի տունն ուր Թա-

...

մէջերնուս մէկը խուարարի դեր կատարէ։ Այս առթիւ գացի համոզել զՏիկին Սիրանոյշ որ կրակ ու բոց կտրած էր. երբ գիտուածաւ խօսակցութիւնը Թիֆլիզի վրայ դարձաւ ուր այնքան փայլուն օրեր անցուցած էր, Սիրանոյշ մոռցաւ Մալաքեանն ալ, հաշուական խնդիրն ալ, եւ ժամերով նկարագրեց, դերասանուհւոյ եւ կնոջ խանդավառ շեշտերով, թէ ինչ ոսկեղար մը ունեցած էին ի Կովկաս. իր «պէնէֆիս»ը մանաւանդ առասպելական բան մը եղած էր։ Այնքան մեծ էր իր հիացումն, որ կը մտածէի թէ, եթէ այդ վայրկենին գային հրաւիրէին զինքը Թիֆլիզ, գիշերանց ճամբայ պիտի ելնէր. ուրիշ օրեր ալ գացի, միշտ միեւնոյն նիւթին վրայ խօսեցաւ։ Քանի մը շաբաթ առաջ, երբ Պ. Պետրոսեանց՝ ձեռքերը ծալլած, յուսահատ երեւոյթով մը կ'ըսէր «ի՞նչ պէտք է անել այս տիկին Սիրանոյշին, նա էնպէս խիստ պայմաններ է առաջարկում որ դժար պիտի լինի մեզ համաձայնուել նրա հետ.» չկրցի ծիծաղս բռնել, յիշելով երկու տարի առաջուան մեր տեսակցութիւնը. բայց չզարմացայ. առ. դեւդէ մը եւ կնոջ մը կոզմէ՝ տարբեր ընթացք մը զարմանք պիտի պատճառէր։ Բարեբաղդաբար, Պ. Պետրոսեանց ինքն ալ «արտիստ» ըլլալով, գտաւ վերջապէս համաձայնելու եղանակը։

Ռուսահայ դերասանն իր մեկնման օրը ոչ այնքան ցաւած էր ուրիշ կարգ մը դերասանաց ու դերասանուհեաց հետ համաձայնած չըլլալուն համար, որքան իր հետ չկարենալ տանելուն տասնըվեց տասնըեօթ տարեկան երիտասարդ մը որ խենդ դարձած էր Թիֆլիզ երթալու եւ թատերական ասպարէզը մտնելու։ Այս տղան որոշած էր մեկնիլ՝ առանց իր հօր հաւանութեան որ մօտաւոր գաւառի մը մէջ վաճառական է եւ առանց իմացնելու իր մօր որ Պոլիս կը գտնուի։ Ինք՝ վաճառատուն մը մէջ գրագիր է եւ գոհացուցիչ ամսական կը ստանայ, զոր խոստացած են բարձրացունել. բայց եթէ Պանք.ի տնօրէնութիւնն ալ առաջարկէին իրեն՝ պիտի մերժէր։ Դերասա՛ն ըլլալ, ահա իր բոլոր խոհալը։ Պ. Պետրոսեանցին դիմելով, ըսած էր. «Ես դերասան ըլլալ կ'ուզեմ, եթէ անօթութենէ չմեռնելու ատոճան սնունդ եւ անկողին մը կ'ապահովէք ինձ, ձեր հետ կուգամ»։ Աղնիւ դերասանը աւելին խոստացած էր։ Այս հաւանութիւնն առնելէ յետոյ, պատանին քիչերուն համարձակած էր իր խորհուրդն յայտնել։ «Դրական մարդ» ըլլալու քաղցութեանց մէջտեղ որք պատգամներու պէս կը լսուին ամեն բերնէ, արհեստաւոր, խանութպան, հաշուագէտ ըլլալու համոզիչ տեսութեանց մէջտեղ, որք սկսած են ապրանքի մը պէս ողողել գրական հրապարակը, առեւտրական ասպարէզը թողու եւ դերասանութեան ըղձալ, ի՜նչ գայթակղութիւն։ Ի սկզբան, քանիցս խմբագրատուն եկաւ, Պ. Պետրոսեանցը հարցուց ու գնաց. բայց դէմքէն յայտնի էր թէ բան մը ըսել կ'ուզէր. խրտաքանչիւրիս երեսը կը նայէր կասկածանօք. վերջապէս օր մը առանձին դտաւ զիս ու սիրտը բացաւ.—«Եթէ ծնողացդ կրեւէք հարուածը կարծոծէդ աւելի սաստիկ չպիտի ըլլայ, ինչպէս կը վախնամ, ըսի, կրնաս երթալ, թէեւ լաւագոյն է որ անոնց հաւանութիւնն ալ ստանաս. ամէն պարագայի մէջ, քանի որ կը յայտնես թէ չպիտի զօրես բնական ձգտումդ յաղթել, կրնաս օգուտ քաղել այս առիթէն. ո՞վ գիտէ... թերեւս օրին մէկը Ադամեան մը ըլլաս։» Ի լուր այս անուան, աչքերը շլացում մը ունեցան. Ադամեան իր իտէալն էր, անոր յիշատակն՝ իր պաշտելին, անոր ասպարէզն՝ իր երազած երկրաւոր դրախտը. ա՛յնքան խանդավառութիւն դժուար էր գտնել նոյն իսկ անոնց քով որք թափանցած էին ողբացեալ ողբերգուին արուեստին ու ըմբռնած էին անոր տաղանդը. այս տղան ամբողջ հասարակութիւն մը կ'արժէր. դափնեայ պսակ մը դրած էր անոր հողակոյտին վրայ, ուր աղօթելու կ'երթար երբեմն, եւ որոշած էր դերասանական առաջին խնայողութիւններէն յախճապակեայ մեծ պսակ մը նուիրել անոր շիրմին, երբ կառուցուի,—իր պարզմտութեանը մէջ կարծելով թէ նոյնքան դիւրաւ պիտի իրականանայ մարմարեայ շիրմի մը կառուցման խորհուրդն որքան իր յախճապակեայ պսակին պատրաստութիւնը։

Այդ տղան Ադամեանի պատանեկութիւնը կը յիշեցունէր, ո՛չ միայն հօրը կամքին հակառակ դերասանութեան տենչալուն, այլ եւ իր երեւոյթովը,—որքան որ կրցած ենք, մեր երեւակայութեան մէջ, մտապատկեր մը կազմել մեծ ողբերգուին անցեալոյն վրայ։ Անոր պէս լայն ճակատ մը, դանդուր մազեր, վառվռուն աչեր, համակրելի դէմք մը, փափուկ կազմուածք մը։ Մեկնման տենդոտ պատրաստութեանց մէջ էր, երբ ահա յանկարծ երեւցաւ հայրական ստուերն յանձին իր անդրանիկ եղբօր, որ սուրացած Պոլիս եկած էր, այս պատուաւոր խորհուրդը կասեցունելու համար։ Պ. Պետրոսեանցի հետ տեսակցութիւն մը բաւական պիտի ըլլար։ Այդ ծանրախոհ եղբայրը կերպով մը Արման Տիւվալի հօր դերը պիտի կատարէր։ Ցետոյ ի՞նչ պատահեցաւ, չգիտցայ. միայն թէ, Պ. Պետրոսեանց մեկնեցաւ առանց «ապագայ Ադամեանին» ընկերակցութեան։ Մտմտք մը զգացի, մըտածելով թէ հիմայ, որ այդ տղան Պոլիս մնաց, իր վաճառատան անկիւնը, հաշուետումարի մը վրայ կքած՝ կամ ապրանաց հակերու մէջտեղ մոլորած, հոգեկան որպիսի՛ տանջանքի մը մատնուած է արդեօք, ոչ զօք ունենալով որ զինքն հասկնայ։

Երկու շաբաթներ անցած էին,—եւ երկու շաբաթը երկար միջոց մ'է խմբագրատան մը համար ուր ամեն օր նոր դէմքեր կ'երեւին ու մտածութեան նոր

տարրկայներ կ'առեղծուին,—եւ գրեթէ մոռցած էինք զինքը, երբ այս երկուշաբթի, ժպտուն եւ թեթեւաքայլ ներս մտաւ մեր պատանեակը։ Ուրախութենէն ձայնը խռոված էր ու դէմքը գունատած։ Յաջորդ օրը պիտի մեկնէր ի Թիֆլիզ եւ եկած էր հրաժեշտ առնուլ։

—Ուրեմն համաձայնեցա՞ր ծնողացդ հետ։

—Ամենախիստ պայմաններով։

Եւ սկսաւ պատմել «բանակցութեանց արդիւնքը»։ Նախ, հայրը ուղղակի իրեն հետ չէր բանակցած—ինք այլ եւս իր գոյութեան իրաւունքը կորուսած էր ընտանեկան յարկին մէջ,—այլ եղբօրը միջոցաւ։ Հօրենական մականունէն պիտի հրաժարէր. առաջին պայման։

—Եւ հիմայ ի՞նչպէս պիտի կոչուիք։

—Արմէն Արմէնեան։

Խե՛ղճ տղայ։ Իր բուն մականուան մէկ գիրն անգամ, երկիւղէն, չէր մոցուցած նորին մէջ։ Բարեբաղդաբար խորթ գրերն էին արտաքսուած, ճ, +, ֆ, եւ այլն։

«Հայրս, չարունակեց, գրած է թէ գլխ ծովը ինկած կամ կորսուած կը համարի այլ եւս. եթէ օրին մէկը «աղատիմ», իր ըմբռնմամբ, նորէն պիտի ընդունի գլխ իբր իր զաւակը։ Հայրս տասնըհինգ օրէ ի վեր սկսած է արդէն սուգ պահել, իսկ մայրս ցերեկ գիշեր կուլայ....։

—Բայց ձեր սիրտը չի՞ չարժիր այս ամենը տեսնելով. չէ՞ք մեղքնար ձեր ծնողքը, մայրերնի՛դ մանաւանդ։

Արմենակ չպատասխանեց բնաւին, ինչպէս չէր պատմած իւր տխուր պատմութեան ժամանակ. դերասանութեան նախափորձն իր ներքին կեանքին վրայ կ'ընէր,—վասն զի չէի հաւատար թէ անկեղծ ըլլար իւր սպառնալիքը։ Մօր մը արցունքին կարելի՞ է դիմանալ։

—Արհեստի սէրն գրեթէ «անզգայ մը» դարձած եմ բաւ։

—«Անզգա՞մ մը»։ Ձեմ կարծեր, դուք ազնիւ տղայ մըն էք եւ պէտք է որ ձեր ծնողացը սիրտը շահիք։

Այս վայրկենիս, գրաշարապետին անողոք ձայնը կը լսուէր վերէն—«Ջեռաժէ՛ր տուէք»։ Տեսակցութիւննիս ընդհատուեցաւ։ Ողջերթ եւ յաջողութիւն մաղթեցի իրեն։ Մեկնելէ առաջ, իր փոքրիկ մէկ լուսանկարը տուաւ ինձ՝ երկտող յիշատակարանաւ մը զոր գրեց դողդոջուն մատներով։ Թղթապանակը լեցուն էր, իր զանազան ձեւ լուսանկարներովը. հատ մ'ալ Ադամեանինը կար, զոր գուրգուրանօք կը պահէր ծոցին մէջ։ Աչքերս յառած մնացին անոր վրայ. հէ՛գ Ադամեան, մահուանէդ ետքն ալ վեհ յուզելու գաղտնիքն ունիս։ Ինքն էր, մեր ամենուս սիրելին իր հիւանդութեան օրերու դէմքովը. մօրուքը բուսած էր բաւական, եւ այտերուն ոսկորները ցցուած էին. դեղնութիւնը թուղթին վրայ ալ զարկած էր կարծես. նայուածքը՝ այն բնականով ու տրուեստականով խառնուրդը որոյն քան հոգիներ խռոված էր, այ՝քան սրտեր գրաւած, կը մնար անկենդան եւ պշուցեալ. ճակատն անխորշոմ. մազերը միշտ գեղեցիկ, ինչպէս դագաղին մէջն անգամ։ Ի՛նչ երազի մը իրականացման համար գացած կանգնած էր արդեօք այն օրը լուսանկարչին հանդէպ, առանց մտածելու թէ տարին չբոլորած այդ պատկերը լոկ պիտի մնար իր երազէն, իր կեանքէն։ Եւ անոր քով կը նմարէի Արմէնին լուսանկարն, որ չէր համարձակած վարպետին պատկերին չափ մեծ ըլլալ. աղուամազ կիսամօրուք մը, ժպտուն ու խոհուն դէմք մը. երկու անջրպետներ բաժնող սեամի մը վրայ կեցող տղայ մը։ Ինքն ալ երազով մը, խաչալով մը գացած կանգնած էր լուսանկարչին հանդէպ։ Եւ հիմայ թղթապանակ մը կը միացունէր այդ երկու դէմքերն, մեծ արուեստագէտն՝ որ անցեալն էր, մա՛հն էր, ու փոքրիկ արուեստագէտը՝ որ ապագայն էր, կեա՛նքն էր...

ՏԻԳՐԱՆ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ՈՌՆԵՐԶ

Կարծեցի՞ր, ո՛վ կին, թէ բա՛ռ մը
—Մէկ կայծակ ի փոթորկի—
Կարենայ խզել կապանք մը
Զոր հիւսած են վեց տարի։

Եւ թէ հոգին իւր ցասման մէջ
Երբ ըսէ այն բառն անգութ
Որ կ'ընդլայնի զոյգ հոգեաց մէջ
Անլեցուելի իբր անդ ունդ,

Այդ բառն անգո՛ւթ զոր շիրմին վրայ
Դողալով կը դրոշմէ մարդ՝
«Ցտեսութի՛ւն»՝ կը բաւէ՞ այդչափ
Ամեն կապ խզել իսպառ։

Թէ կը մոռցուին անդէն իսկ
Այն հրէշտակի զբօսանքներ
Այն խոստմունք՝ այն գգուանքներ
Զոր լուսին յերկնից տեսնէր,

Այն մէկտեղ խառնած արցունքը,
Միւրայս անկեղծ ակնկալեք,
Երկրէս ծածուկ՝ տերեւոց տակ
Անյօդ մրմունջքն երկնայինք....։

Եւ բոլոր այն անուրջները՝
Մեզմ նշոյլք յամրըս կենաց
Որ յապագայն սփռէին լոյս
Եւ բափոփանս մեր վշտաց։

Ի՛նչ՝ յաւիտեա՛ն այս կենաց մէջ
Մենք օտար ենք իրարու,
Եւ անողջոյն մէկմէկու քով
Պիտ'անցնինք սրտով հեռու։

Եւ մեր սրտէն կործաներ են
Սիրոյ դրախտերն երկնային՝
Եւ բոլոր ցնորք ցրուեր են
Ինչպէս տերեւք լեռակին։

Ոհ ո՛չ ո՛չ. երբոր կըսկիծ
Զիս խոցէ եւ ցաւ դժխեմ,
Անէծք կը գոչեն շրթունքըս,
Սիրտս կ'ըսէ կը սիրեմ։

Եւ որո՞ւ որո՞ւ յանցանքն է
Եթէ այսպէս յեղակարծ
Մեր սիրոյն պայծառ երկնից վրայ
Մթութիւն տիրեց մըրկայ։

Եթէ ես եմ յանցաւորը՝
Ոհ անհուն իմ տառապանք
Եւ լլկմունք եւ հոկումներըս
Ա՛լ քաւեցին զիմ յանցանք։

Բայց թէ քու ժպիտդ կեղծ էր՝
Թէ՝ անգո՛ւթ՝ զիս մատնեցիր,
Թէ՝ անմեղ մանուկ՝ ցնորքըս՝
Կի՛ն՝ անփոյթ կոխկռտեցիր....։

Թէ՝ մինչեւ օտար երկրի մէջ
Ուր փախայ դժնեայ սէրէդ
Անձկութեամբ եկար խնդրել զիս
Որ ինձ մահը տաս ձեռքէդ։

Թէ խմել տալու համար ինձ
Անկասկած մաչուան ըմպելին՝
Իմ պաշտած այդ քո շրթանցդ
Բաժակաւ յամբացիր դուն։

Ոհ յաղթեցի՛ր՝ յօտարի գիրկ
Կի՛ն՝ ժպտէ, թշուա՛ռ եմ ես.
Եւ օտար այս աշխարհիս մէջ
Արտասուօք կ'երթամ ճամբէս։

Կին՝ ժպտէ—չեմ անիծեր քեզ,
Ո՛չ՝ քեզ մահ ալ չեմ մաղթեր.
Բայց կըրեւս օր մ'այն ցաւերը
Որով կեանքըս ես լեցուցեր։

ՊԱՏԱՆԵԱԿ

ԳՐԱԳԱՏԱԿԱՆ

Ա.

ՎԻՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

Մինչեւ ցարդ մեր քննադատական յօդուածները նուիրուած էին եւրոպական գրական արտադրութեանց. ի պակասութիւն հայ մտաց արդիւնքն եղող ուշագրաւ գործոց։ Պէտք է խոստովանիլ այս մասին թէ Պոլսահայքս շատ ետ մնացած ենք բաղդատմամբ Ռուսահայոց, մանաւանդ վիպական գրեանց նկատմամբ։ Ցորէ անտի՝ երբ Կամսարական գրեց Վարժապետին աղջիկը, Պոլսոյ հրապարակն դատապարտուած է ամլութեան։ Վիպային հոգեբանական գրութիւնք չեն դեռ ըմբռնուած մեր մէջ. այն մեծ կարեւորութիւնը՝ զոր կ'ընծայեն մեզմէ անհամեմատ բարձր ազգեր՝ սոյնօրինակ վիպական գրութեանց, այն յարգն ու քաջալերութիւնը զորս ստացած են հեղինակք ու վիպագիրք, չեն մեզ դեռ հասկանալի. վէպ կամ բոլոր մակդիրն ունի՝ հասարակութեան բացարձակ մեծամասնութեան առջեւ երբեմնի նախապաշարական նշանակութիւնը. լպիրշ ու կիտի գրուածոյ անհամար թիւը՝ որ ժամանակաւ եւ տարիներ առաջ ժողովրդեան զանազան դասերուն մէջ տարածուած էին եւ բոլոր անուամբ կը շրջագայէին, պատճառ եղած են թողելու նշաւակութեան մէջ այն արտադրութիւններն, որք՝ արդ՝ բոլոր անունը կրելով հանդերձ, կը պարունակեն այնպիսի նրբին եւ դժուարակնճիռ խնդիրներ, այնպիսի հոգեբանական գիտութիւն մը, այնպիսի քննութեան ոգի մը որք պարտէին այդ բոլոր տխրօրին նշանակութիւնը բարեփոխել եւ զգացնել այն մեծ կարեւոր տեղը զոր սահմանեալ են գրաւելու։ Արդարեւ Եւրոպա կ'ըմբռնէ այդ կարեւորութիւնը եւ ըստ այնմ կուտայ նմա այն քաջալերութիւնը՝ որու լիովին արժանի է։ Եւ արդէն Եւրոպական դասական բանաստեղծական եւ այլ գրական ճիւղերէն ո՞րն մնացած եւ յառաջ գացած է։ Վիպասանն չէ՞ որ արդ մի միայն գըլուխ կը կանգնի եւ կը յաղթահարէ։ Պէտք է խոստովանիլ թէ վիպականը զարգացած է այնչափ իմն ի մնաս բոլոր միւս գրական արտադրութեանց։ Թատերական եւս որ է մին՝ վիպային ձեւին հաւասարապէս յառաջ կ'ընթանայ։ Քնարական կամ դասականը բոլորովին մոռցուած, բանաստեղծականը—անտարակոյս ամբողջանալը բոլորովին ինկած իմաստասիրականը հազ հազ բացառաբար միայն յարգուած, ի՞նչ մնացած է այս ամենէն, բայց եթէ վիպայինն՝ իւր զանազան ձեւերովը։ Վէպը դադրած է լինելէ տղայական, մոլորածին եւ երեւակայութեան արդիւնքն եղող անբնական դէպքերու եւ սիրային արկածներու հիւսք մը։ Վէպն առած է արդ որոշ կաղապար մը. այդ կաղապարային շրջանակէն դուրս արտադրութիւնը չունի արժէք։ Ամէն ազգ կը ջանայ ստանալ՝ իր գրական գործոց մէջ՝ այդ կաղապարին, որ է քննութեան ճշդութիւնը, զգացմանց տարրալուծումը, բնականին ճշմարիտ ներկայացումը այն համեմատութեամբ որով կարելի է իրականը նկարել իր ամէն գոյներով բնութեան արձագանքն լինել եւ ճշմարիտն ոչ իւրք խեղաթիւրել, այն չափով եւ մնաց արտադրութիւնը կ'առնայ ճգանց համարժէք գնահատումը եւ անմոռանալի տեղ մը կը գրաւէ իբր ճշմարիտ ինչ, այն դասակարգին վերաբերեալ առարկայից մէջ։ Վէպն՝ իր արդի ձեւին մէջ՝ եղած է գործարանն, ուր՝ մտացի գործաւորն երկաթն եւ մուրճն ի ձեռին, կը ձեւադ է, կը չափէ եւ կատարէ, ամբողջ վիճակին մէջ՝ ի լոյս կը բերէ իր ձեռակերտը. հոգ կը տեսնուի մարդկութեան պատկերը իր թերութեամբը եւ յառկութեամբը. յաւիտենական պայքարը զոր կը մղէ մարդն ընդ մէջ իր պարտականութեանց եւ զգացմանց մարդկային սրտին փափանումն գթոյ եւ սիրոյ առջեւ. բոլոր այս նրբին իմաստասիրական եւ հոգեբանական խնդիրները կ'առնան այլազան եղանակօք իրենց լուծումն փոխանակ փիլիսոփայութեան յատուկ մատեանին մէջ, քննութեան եւ քննութեան արդիւնքն եղող՝ դարուս հրաշակերտներէն համարոց վիպային գրութեանց գլխաւորներուն մէ։ Սթանտալի Կարմիր եւ սեւը, Ֆլօպէրի Տիկին Պովարի, Կոնքուրներու Ժերմինի Լասերթէօ,

Պուրժէի Կիսոց սէրը մէն, Թուրկէնիեֆի Ծուխը, են եւ պիտի մնան անզուգական գործեր եւ դարուս նշանաւոր արտադրութիւններն։ Որո՞ւ կը պարտի վէպն իր անլուր յաջողութիւնը։ Ի՞նչ բան զայն մղած է այդ շաւղին մէջ։ Կրնանք ուղղակի պատասխանել թէ գիտութեան արդի վիճակն է որ անմիջական եղանակաւ ազդած է վէպին վրայ։ Դրական գիտութեանց յառաջդիմութիւնն անուղղակի իմն արդիւնած է երեւակայական արտադրութեանց վրայ։ Մարդկային միտքն ալ կարծես մանկացած է անդրադարձ այդ գրական ոգւոյն. նա որ կ'ապրէր երբեմն երեւակայութեամբ, նա որ երազներ կը մտաբերէր եւ երազներ տարածել կը ջանար իր գրութեամբն,—կը մղուի յակամայից դէպ այդ նոր ուղին, եւ այդ նոր շաւղին մէջ կ'ուզէ թողուլ անջնջելի հետքեր։ Զարմանալի չէ՞ տեսնել գիտութեան ազդեցութիւնն հոն իսկ՝ ուր երեւակայութիւնը պարտէր միահեծան տիրել, այն գործոց մէջ իսկ՝ ուր գիտութիւնը չունի բաժին։ Յլ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ։ Բնականին զննութիւնը կը կարօտի գ տութեան օգնութեան, իրականին ճըշմարիտ պատկերը կ'առնու իր զօրութիւնը դրական ութեան անխուսափելի ազդեցութենէ։ Անգլիոյ մէջ՝ լաւագոյնն ըմբռնած եւ գործադրած են Ճորճ Էլիօթ եւ Ֆրանսայի մէջ Պալզաք ու Սթանտալ։ Երկուքն ալ տարբեր տարբեր ճամբայներէ յառաջանալով՝ հասած են միեւնոյն նպատակէտին, պանծացուցած են դրականութեան ոգին։ Ահա այդ գրութիւնն, դոյա օրինակին հետեւութիւնն է որ ընդհանրացած է ամէնուրէք։ Գրականութեան ո և է ճիւղ մշակողն պարտի այդ սահմանին մէջ քայլել, տեւականութեան յոյսն ու փառք եթէ կ'ուզէ ունենալ։ Ճշմարիտն ու իրականն եւ ոչ այլ ինչ, ահա՛ վերջացող դարուս մեծագոյն սկզբունքն։

Ցաւալի է տեսնել թէ մեր մէջ քիչեր միայն գիտցած են գնահատել վէպի մը ճշմարիտ գոյներով նկարեալ այս մեծ արժէքը. դեռ կը տիրէ շատերուն վրայ նոյն նախապաշարումն թէ վէպի մը մէջ սիրոյ գոյութիւնը մինչեւ իսկ սէր բառին յիշատակութիւնը կը կացուցանէ այդ գործը՝ անբարոյական, անբնական եւ ինչ որ կայ յոռի աշխարհի մէջ։ Անկեղծութիւնը պարտաւելի է դեռ այդպիսիներու աչաց։ Դոյա այս գրութիւնն այնքան զարմանալի կ'երեւի գրականութեան արդի վիճակին մէջ այնքան ծիծաղելի ամօթխածութիւն մը կ'ենթադրէ դարուս գիտական եւ իմացական յառաջդիմութեան առջեւ՝ որ մարդ իւրավի կը դատապարտուի հարցնել թէ արդեօ՞ք այդպիսիք կ'ապրին դարեւոր մթութեան մը մէջ, թէ իրենց մտածումն եւ իրենց ինքնածին խորհուրդներն բաւ համարելով իրենց բարոյական եւ մտաւորական պաշարին՝ կը գոհանան այդքանով եւ այդ նեղ շրջանակէն անդին կը տեսնեն միայն անըմբռնելի իր մը եւ կարծիք մը յայտնած լինելու համար՝ կը յայտարարեն միջնադարեան կղզիակալ գաղափարներ։ Հետեւաբար երբ մէկ կողմէն կ'երեւի հսկայաքայլ յառաջդիմութիւն թէ մտաց նոր արտադրութեանց մէջ եւ միւս կողմէն պահպանողական անշարժ ոգի—անտարակոյս ոմանց մէջ—ցաւ մը միայն կ'ազդէ չեզոք ականատեսի վրայ, մանաւանդ թէ՝ այդ պահպանողական դասն յաւակնութիւն ու ի պաշտելու գրական եւ գիտական ժամանակամիջոցի մը մէջ. այժմ խրոզութիւն մը միայն հաստատել կ'ուզենք, տար. կոյս չկայ թէ ժամանակն ամեն ինչ կ'ուղղէ իր հոսանքին մէջ եւ արդի պահպանող կանութիւնը կ'առնու ներկայ յառաջդիմութեան հասուն եւ գնահատող ուղղութիւնը։ Անկեղծութիւնն՝ ազատ պայմանադրական շղթայներէ՝ տիրող նշանաբանն է գրականութեան։ Ստապատիր գոյներու ներքեւ ծածկել ճշմարտութիւնը կեղծել զգացումներն եւ խեղաթիւրել քննութեան առարկայներն չեն գործ հաւատարիմ ու հարազատ գրագէտին. սա չառնուր ի նկատի թէ կայ դաս մը ամբոխին մէջ որ կը սիրէ կեղծիքը. աչքերն յառած է նա աւելի բարձրը, կ'ուզէ հասնիլ ճշդութեան իտէալին։ Փոյթ չէ թէ քիչեր պիտի ունենայ ընթերցող, բաւ է իրեն այդ թիւը որ գիտէ զայն ըմբռնել. ապ զայն իրն է։ Մեծամասնութիւնն այժմ զայն կ'անտեսէ, այլ շուտ զայն պիտի գնահատէ։ Ֆլօպէր՝ այդ տեսականին մարմնացումն է։ Նա՝ առաջինն՝ կարող եղած է հասնիլ այդ բարձրութեան, նա է որ նախ ըմբռնած է մեծ կարեւորութիւնն վէպին զոր չէր վարաներ կոչել «մեծ արհեստ մը գիտական» եւ զոր կը ջանար կատարելութեան տանիլ։ Այն զրնական պայքարն զոր կը մղէր նա չարունակաբար իր գործերուն մէջ՝ նոյն իսկ իր անձին դէմ այր էութիւնը կ'ուզէր մոռանալ հոն՝ իր հրաշակերտներուն մէջ՝ չէր կրնար զայն գոհացնել. կը գոչէր միշտ. Ճշդե՛ն է ոճն, ճշդն է ամեն ինչ։ Այդ սկզբան վրայ կը քալէր ցվերջ և կը դատապարտէր անձն մտային անվերջանալի չարչարանաց, եւ դեռ չունի՞նք մեր աչաց առջեւ կենդանի՝ ուրիշ ոչ նուազ հռչակաւոր հեղինակի մը, Պուրժէի, իր նամակին մէջ յիշած սա նշանաւոր խօսքերը, որք եղած են իր նշանաբանն. «Կեանքն՝ ինչպէս պէտք է պատմել և մեկնել. կիրքն՝ ինչպէս պէտք է մատնանիշ ընել եւ տարրալուծել. իրն ու պատճառը միանգամայն բացատրել.» Կենաց հանգամանաց և իրաց ճշմարիտ պատմարանը լինելու գրագիտաց այս հոգը պէտք չէ զարմացնել զմեզ. գրականութեան ոգին այնքան զօրաւոր յիմեր ձգած է զարդիս, այնքան անզգալաբար, աստիճան առ աստիճան. իր ազդեցութիւնը տարածած է ամէն տեսակ արտադրութեանց վրայ՝ զի վիպագրութիւնն ևս կը գտնուի իր անմիջական մակոնին ներքեւ. հետեւաբար կը նշմարուի հեղինակաց քով հոգեբանութեան կիրառութիւնն իրենց շօշափած եւ տեսած

տարիկայից վրայ։ Չէ բա՛ւ, ինչպէս Գուրժէ կը յայտարարէր, իրն առանձինն ուսումնասիրել. պէտք է քայլ մ'ալ յառաջանալ. իրին էութիւնը ճշդելէ վերջը՝ նորա գոյութեան սկզբնապատճառներն որոնել, մեկնել բացայայտ չարժառիթներն երեւոյթից. դոցա խորը մտնել եւ պարզել զայնս նոր թելադրիչ լուսով մը։ Այս նոր հոգեբանութիւնն որ դասականներուն քով դուն ուրէք կ'երեւի, եղած է արդի տիրող տարրը։ Դրականութիւնն այժմ վեհ պաշտամունք մ'է որոյ առջեւ բոլոր միւս պաշտամունք հետզհետէ դատապարտուելու եւ կորսուելու պատրաստուած են. իր հոսանքին մէջ կ'առնու կը տանի ամէն ինչ։ Վերջերս բանաստեղծ մը, Սիւլլի Բրիւդոմ չէ՞ր որ բանաստեղծական տողերով կ'ուզէր գիտութիւնն ի հանդէս ածել, համոզթինեանք ի՞նչ պիտի ըսէին քերթողական արհեստին այդ սրբապղծման դէմ, անտարակոյս զայն իրենց շրջանակէն պիտի արտաքսէին. այլ իրողութիւնն ինքնին միշտ պիտի մնար եւ դրականութիւնն այդ ամենէն անմատչելի ճիւղին մէջ իսկ յաղթական լինելն իր արդէն քաղած փառած վրայ պսակ մ'ալ պիտի աւելցնէր։

Ի՞նչ հետեւութիւն կ'ունենայ այս ամենն, իրաց այս վիճակն, գրականութեան արդի կացութիւնն։ Միակ մի բան, յոռետեսութիւն եւ իր ստորաբաժանմունք։ Փորձառական եւ զննական եղանակն ուրիշ բան չէր կրնար յառաջ բերել, յակամայից՝ յոռետեսութեան մէջ պիտի իյնար եւ արդարեւ այդ վարդապետութիւնն այնքան յառաջ գացած է արդի վիպագրաց արտադրութեանց մէջ, կեանքն իր ամէն տգեղ կողմերովն այնպիսի գունագոյն կը պատկերի որ յուսահատութիւնն եւեթ սահմանեալ է տիրել ամենուրեք. սակայն այս ճշդութիւն իր հետեւութեամբ հանդերձ լաւագոյն չէ՞ քան մըշտնջենական ծպտումն որու ներքեւ ծածկել կ'ուզուի մարդու թերութիւնները։ Ուղղելու միակ միջոցն չէ միթէ՞ զանոնք յայտարարել, մատնացոյց ընել։ Վէրքեր պիտի բացուին, այլ պէտք չէ միթէ՞ բանալ, զայնս բուժելու համար. տկարութիւններ պիտի ի յայտ գան, այլ պէ՞տք չէ յայտնել, զայնս զօրացնելու համար։ Այս խնդիրները այնքան մեկին կ'երեւին ողջմտութեան հանդէպ, որ մարդ կ'սթափուի հարցնել թէ, կը վայելէ՞ն արդեօ՞ք ուղիղ տրամաբանական միտք մը նոքա որք հակառակը կը պնդեն, որք չեն ուզեր տեսնել ներկայի արժէքն՝ ունենալով իրենց աչաց առջեւ միշտ դարեւոր աւանդութիւններ, որոց՝ նախապաշարական հաւատարմութեամբ՝ պահպանողն եղած են։ Վիպային արդի բարձր տեսակը կը ջրէ այդ նախապաշարումներն եւ կը բանէ բարձր դիրքի մէջ գրականութեան գլխաւոր ճիւղը, կուղղէ սխալ և կանխակալ գաղափարներ։ Եթէ մեր մէջ չէ մըշակուած, չէ քաջալերուած վիպագրութիւնը, նոյնը չենք կրնար ըսել Ռուսահայոց համար, որք գերմանական և ռուսական լուրջ դաստիարակութիւն մ'առած լինելով հանդերձ՝ չեն անտեսեր գրական այս նորութիւնը. կուտան նմա՝ կարեւորութիւն, յարգ ու քաջալեր կը լինին յառաջդիմութեան։ Օր ըստ օրէ կը տեսնենք աճումն եւ բազմացումն վիպագրաց որք եթէ, անտարակոյս, ամենն ալ չեն առաջնակարգ գրիչներ, սակայն եւ այնպէս կ'երեւին ջանքեր հետեւելու արդի դպրոցին, փոյթ ու խնամք տանիլ աւելի հիման կամ ձեւին նկարել կեանքը զանազան բնութեանց ու հանգամանաց ներքեւ, տալ նմա ճշգրտութեան երանգները, լինել զննող ու կալ միշտ պատրաստ թերութիւններ նշմարելու եւ պակասութիւններ ի վեր հանելու։

ՄԿՐՏԻՉ Կ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ՎՈՒՎՈՒ ՏԱՏՐԱԿԻՆ

Հին օրերու դըրացի,
Քեզի չատոնց սիրեցի.
Սրտիս սէրը կըհդունի՞ս,
Ո՛վ իմ անոյշ աղաւնիս։

Կարմիր երես, թուշ խնձոր,
Վարդէ շրթունք մեղրածոր,
Ծով ծով աչքեր, սեւ մազեր,
Մօրկանս ուզածն ալ այս էր։

Աղջըկան պէտք է էրիկ,
Քեզ տէր կենալս է հերիք.
Հին օրերու դըրացի,
Քեզի չատոնց սիրեցի։

Հերիք խաղնիս, կարմըրիս,
Շիտակն ըսէ, կուզե՞ս զիս.
Տուն գա՞մ, մօրմէդ ուզե՞մ քեզ,
Ո՞վ, ո՞ւր խրկեմ աղջիկ տես։

Եկո՛ւ, աղջիկ, չէ՛ մըսեր.
Շուտ կը սորվիս ի՛նչ է սէր.
Աղջըկան պէտք է էրիկ,
Քեզ տէր կենալս է հերիք։

Նըշան բերե՞մ քեզ մատնի,
Ըսէ՛, սիրտըս չը հատնի.
Մըլլա՛ր անգութ, մըլլա՛ր չար,
Հա՛, ըսելուդ չես դըժար։

Երթա՞նք ծերուկ տէրտէրին,
Օրհնէ՞, պըսակը մերին,
Եկո՛ւ, աղջիկ, չէ՛ մըսեր,
Շուտ կը սորվիս ի՛նչ է սէր։

Հարսն էր պակաս իմ տունէս,
Սրտիս սիրածը դուն ես.
Ես աղքատ դուն աղքատիկ,
Տուն կըլլանք քըթիկ քըթիկ։

Հերիք սիրտըդ վարանի,
Քեզ տիրողին երանի.
Երթա՞նք ծերուկ տէրտէրին,
Օրհնէ՞ պըսակը մերին։

Քենէ ի զատ ո՛վ ունիմ,
Ձիս թէ թողուս կը մեռնիմ.
Աղջի՛կ, կըրակդ եմ ինկեր,
Ձիս մի թողուր անընկեր։

Նայէ՛, կուզեմ մէկ խօսքով,
Քեզ Աստուծոյ օրհնքով.
Հերիք սիրտդ վարանի,
Քեզ տիրողին երանի։

Մերտուն ձեր տան դէմ դիմաց,
Քեզ ճանչցայ կամաց կամաց.
Իմին տըղայ հասակէս,
Գիշեր ցերեկ տեսայ քեզ։

Ո՛հ, կարօտ ենք մէկ մէկու,
Իմ բունիկըս հարս եկու.
Աղջի՛կ, կուզեմ մէկ խօսքով,
Քեզ Աստուծոյ օրհնքով։

Ո՛ւրէր որ հետդ երջանիկ,
Բոլորուէինք ընտանիք.
Ո՛հ, չէ՛ մըսեր, ի՛նչ կըլլայ,
Ձեռքըդ, սիրտըդ իմն ըլլայ։

Ո՛վ իմ անոյշ աղաւնիս,
Սրտիս սէրը կըհդունի՞ս.
Ո՛հ կարօտ ենք մէկ մէկու,
Իմ բունիկըս հարս եկու։

Եկո՛ւ որ տուն տեղ ըլլանք,
Մէկ տեղ աճինք բազմանանք.
Տըղաքնիս ալ նորատի,
Թոմպուլ թումպուլ պտըտի։

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԽԵՆԴԸ

Խենդը՛, խենդը՛, կը պոռչտային խումբ մը ստահակներ, որոց պարագլուխը՝ նիհար, բիրտ դէմքով տղայ մը՝ արդէն իսկ ցոյց կուտար թէ սրիկայութեան մէջ վկայեալ՝ քայլ մը միայն կը մնար որպէս զի ոճրագործութեան քասոն լինայ. եւ կը ցատկռտէին, կը քրքջէին, լեմոնի եւ քարի կտորուանք նետելով փողոցէն անցնող ողորմելի մարդու մը, որ, տարօրինա՛կ բան, անզգած, անտարբեր, կը յառաջանար համաչափ քայլերով, կզակն երերցնելով, աչերը խփխփելով, աջ ձեռքը կուրծքին դրած եւ իւղթուրմ հին փէս մը մինչեւ ականջներուն կէսն իջեցուցած։ Ու կը քալէր լիմոնի տարափին, չորսդին վագվըռտող ստահակներու կատաղի փնձմակին մէջէն, որ տխուր վայելչի, սարսռեցուցիչ ռռնումի պէս, ատեն ատեն գարնան հեղասպ ըղձիւրուին հետ կը խառնէր իր նախատական սա գոչիւնն.

—Խե՛նդը, խե՛նդը։

Մինաս էր այդ մարդուն անունը. բայց յորմէ հետէ բախտին մէկ չարթահարիչ հարուածը փայտացուցեր, սառեցուցեր էր անոր բարոյական եւ մտաւորական կարողութիւնները, խենդ կը կոչուէր։ Աստուածները նաւամատոյց կ'իջնէր, անոր ասոր դէմքին պ?ղատական նայուածքներ կը նետէր՝ անձայն անխօսուկ, եւ հոն գամուած կը մնար մինչեւ իրիկուն, ամառը՝ կիզիչ արեւին տակ, ձմեռը՝ ճիւնին ու փուքին դէմ, իր աչաց յաւիտենական պա՛ղ սեւեռմամբը, երերուն կզակովն ու թարթափիչ աչուըներովը։

Մթնշաղին՝ կերերար, յանկարծ հոգի կ'առնէր կարծես, ու ճամբայ կ'ելնէր՝ դէպ իր բնակարանը, Տ... գիւղին ամենէն մթին ու աղքատ թաղն։

Բայց, ճամբուն կէսին, անմարդի փողոցի մը մէջ, ամէն իրիկուն անընդմիջաբար կը հանդիպէր մէկ քանի սրիկայներուն, որք աննկարագրելի հաճոյք կը զգային այդ խեղճ մարդն իրենց հայհոյանքներուն, նախատանաց եւ քարի հարուածներուն ենթարկելով պահ մը։

Նախ թեթեւ զուարճութիւն մը, անցոգակի վայելում մը զգացած էին զայն խռչտանգելով. յետոյ, այդ վատ հաճոյքը՝ պէտքի պէս բան մը դարձեր էր, և, ի վերջէ, տեսակ մը ?ոլեգնութեան յանդգէր էր։ Եւ մանաւանդ այն անդրդըւելի անտարբերութիւնն ու սառնութիւնն որոցմով կը պատասխանէր խենդն իր դէմ արձակուած չ?թուժելի անարգանաց, աւաւել կը գրգռէին, կը զայրացնէին այդ արարածներն, այդ մանրանկար չարագործները։

Եւ հիմակ, իրիկուններն, անոր համար եւեթ կը խմբուէին փողոցը, տանջանաց նորանոր միջոցնե՛ր խորհելով, լաւ գաղափար մը յայտնողն հայհոյութիւններով վարձատրելով. իրենցմէ մին այս մասին մեծ ճարտարութիւն ու յաջողութիւն ցուցցած ըլլալով՝ պարագլուխ ընտրուած էր։

Արդահատելի եւ կսկծեցուցիչ էր տեսարանն որ ամէն իրիկուն յանկարծ կը բացուէր այդ ամայի փողոցին մէջ, եւ որուն դերասաններն էին խումբ մը գձուձ արարածներ, բոպիկ ոտուըներով, դըղ գզուած զգեստներով, բաց գլխով ու խռուացեալ աղտոտ մազերով, որք իրենց բոլոր վայրագութիւնը կը թափէին չքացեալ յիմար ծերունոյ մը վրայ, որ տըրտունջ մը չէր հաներ բերնէն։

Իրիկուն մը, ցրտագին իրիկուն մը, բարակ անձրեւ մը կը տեղար, հազիւ թրջելով կիսահող քարայատակն, որուն վրայէն կը սուրար պաղ հով մը՝ յորձանքի մը մէջ ժողուըռտելով ինչ որ գտնէր եւ մոլեգնաբար պատերուն զարնելով։

Ցանկարծ աղեաալուր աղաղակ մը թնդաց.

—Խե՛նդը, խե՛նդը։

Ստահակներու խումբը, յանդըգնութեան ծայրագոյն կէտին հասած, սկըսաւ քարերու տարափ մը տեղալ խեղճ Մինասի գլխուն եւ կռնակին, որուն ցըցուած ոսկորները աղեխարշ կերպով կը հնչէին։

—Տղա՛ք, պոռաց պարագլուխն մէկէն ի մէկ կանգ առնելով, նայեցէք ի՛նչ պիտի ընեմ. սատի՛ն։

Եւ չիկէրեի մը պէս կատաղաբար վազեց խենդին վրայ, ձեռքը գլխուն իջեցուց եւ յափշտակելով անոր փէսն, օդին մէջ նետեց զայն. քրքիջներու քստմնելի ժխոր մը բարձրացաւ ի տես այն կերպարանքին որով ներկայացաւ յիմարն. Լե՛րկ, անմա՛զ գանկ մը, հետզհետէ բարակցած եւ փոքրիկ խոռոչներով. մազերու ցանցառ շարք մը միայն մնացած էր ծոծրակին վերեւը. կսկծագին ճիչ մը արձակեց Մինաս, ձեռքը կուրծքէն գլխուն տարաւ, եւ մոլեգին չարժմամբ մը դառնալով, ու հոնդիւններու, հեծծեծումներու խառնուրդ մը ժայթքելով կուրծքէն՝ վազեց անգութ սրիկային վրայ, ձեռուըններ դէպ յառաջ ճգած, աչուըները կոպերէն դուրս ցցուած. բայց ճարպիկ ստահակը, հարուածէն վրիպեցաւ, եւ?ւէն կից մը տուաւ անոր, որ երեսին վրայ գետին փռուեցաւ. ու ամէնը միասին՝ ռռնալով ու կանչռըռտելով՝ փախան գացին. յիմարը ոտքի ելաւ սղմսթամժաւ, վազեց առաւ փէսը, մէջն անցուց նողկալի գանկըն ու այն կողմն դառնալով ուսկից անհետ եղած էին սրիկայներն, ըսաւ հեկեկուն ձայնիւ.

—Պիտի հասկցունեմ քեզի, չա՛ն...

Եւ ճամբան չարունակեց՝ արցունքի երկու կաթիլներ կախուած իր թառամած այտերն ի վար։

* *

Մէկ քանի տարիներ անցան։

Տ... գիւղն ենք վերստին։

Գիշեր էր։ Թլփահորթ ամպեր թալ ի թալ կ'ընթանային երկնից աստեղազարդ կամարին տակ. լուսինը, կիսաբոլորակ, արիւնագոյն դէմքով, լերանց մթին չարքին ետեւն սկսած էր սուզիլ, եղերական տեսլապատկեր մը ձեւացնելով, եւ իր մօտէն անցնող սեւաթոյր ամպերն յանկարծ չառագունելով։

Հորիզոնին այդ տեսարանն աշխարհէ էր եւ մեծավայելուչ միանգամայն։ Բայց կամաց կամաց, լուսինն՝ իր մութ-արենագոյն վերջին ցայտերով տուներու եւ ծառերու կատարները չոչափելէ ետքը, վար կը սողար յուշիկ եւ կ'անհետէր։

Թանձրակուռ մթութիւն։ Եւ ուրիշ բան չի լսուիր բայց եթէ գիշերապահի ճռկանին միօրինակ տխուր դանդիւնը, բուի մը վերջին վայինն, ու երբեմն նաեւ այն աղմուկներէն որք չե՛ս գիտեր թէ ուսկից յառաջ կուգան։

Ցանկարծ մութը կը պատռի. բոցի գալարուն զանգուած մը ահագին խրամատ մը կը բանայ անջրպետին մէջ, որ կը լեցուի փայլով ու լուսով։

—Կրա՛կ, կրա՛կ...

Կ'աղաղակեն ամէն կողմէ, կը վազեն, կը խռնին, կ'ալեծփին։ Փայտաշէն հին տուներու շարքէ մը կրակ ծագելով՝ խուկոյն կը տարածուի չուրջանակի։ Աղքատ տնեցիք՝ ընդոստ արթննալով՝ դուրս կը նետուէին կիսամերկ եւ բոպիկ՝ տղա՛ս, հա՛յրս, մա՛յրս, եղբա՛յրս սրտայօզ գոչիւններով։ Իսկ բոցերը կը լափեն, կը լափլզեն չոր փայտի դէզեր՝ արհամարհելով ամէն գերմարդկային ջանք, ջուրին դէմ խխզալով ու քանդելով։

Փողոցը, հրդեհին բոլ լուսոյն մէջ, կերպեւէն ջրանկրաց խոլ կերպարանքներ, թեւերնին սոթտած, մերկասրունք, կատաղի։ Միջահասակ վտիտ երիտասարդ մը, ցնցոտիներ հագած, տժգոյն ու ապաղուն դէմքով, ուսկից քրտանց խոշոր կաթիլներ կը վ?վլին յուսահատ յամառութեամբ մը բազմութիւնը կը ճեղքէր, կը յառաջանար դէպ հրդեհեալ տուներն՝ անխափան նպատակի մը վազելով։ Յանկարծ կեցաւ, մոլորահետ նայուածք մը ձգելով բոցերուն վրայ, եւ ապա, գրեթէ խիզախ, ուղղութիւնը փոխելով՝ սկսաւ յառաջել դէպի հրդեհին գլխած կողմը. իր ընթացքին, չարժումին մէջ վարանում մը, տեսակ մը եղկելի կար, որ կարի ուշագրաւ էր։

Փայտաշէն փփխկած տան մը առջեւ կը գտնուէր հիմակ, որուն տանիքը բոցերով արդէն չրջապատուած էր։ Երիտասարդն որ մօտեցած էր, չուրջը դիտեց անգամ մը, յետոյ յարակից նեղ փողոց մը սըլըրդեցաւ, եւ այրել սկսող տան ստորնայարկի պատուհանէ մը ներս ցատքեց։ Ոչ ոք կար. մութ էր հոն. դատարկ էր.

—Հը՛, վերը, մրմռաց։

Եւ առանց վարանելու դուրս վազեց սենեկէն, խարխուլ սանդուխի մը աստիճաններն անցաւ, տենդոտ ու յախուռն ուժգնութեամբ սենեակի մը դուռը կոտրելով՝ ներս խուժեց։ Այն ատեն տարօրինակ տեսարան մը պարզուեցաւ աչացը. բոլորովին մերկ մարդ մը, ճաղատ քանկով, նիհար այլ ջղուտ, դրան քովի անկիւնը կծկտած, այրող ցեղունին բոցերուն խայտալը, երկարելն ու ճզմելը կը դիտէր պաղ պաղ։

Ջերցաւ զայլ ինքզինքը, կոկորդէն աղաղակ մի թռաւ.

—Խենդ Մինա՛ս։

Հազիւ այս անունն արտասանուած, մարդը ցնցուեցաւ, սրած նայուածք մը նետեց դէպի նորեկն եւ միեւնոյն ժամանակ վրան յարձակելով՝ իր ջղուտ բազուկներն անոր վզին փաթթեց, վայրագ ժպիտով մը մրմռալով.

—Սրիկա՛յ, վրէժս պիտի լուծեմ։

Երիտասարդն ուզեց ազատիլ այդ կատաղի սեղմումէն, բայց ի զուր. խենդը՝ հոգւով մարմնով փակած էր իրեն, ու կը ճգնէր սենեկին մէջտեղը քշել զինք։ Այն ատեն յուսահատ եւ ահաւոր պայքար մը սկսաւ երկուքին միջեւ։ Խենդն ուժով էր, սոսկալի ուժով էր. երիտասարդը, ըստ երեւոյթին տկար, բայց ջղուտ էր. ոտուըններ իրարու անցուցած էին, մարմիններ իրարու փակած, չունչ չունչի, պարանոց պարանոյի։

Խենդը կ'ռռնար, կը սեղմէր, կը հրէր. երիտասարդը գերագոյն ճիչ մը արձակեց եւ օգնութիւն աղաղակեց. քըքիջ մը պատասխանեց։

Այո՛, խենդալու կարգը խենդին եկած էր։

Գրեթէ սենեկին կեդրոնն հասած էին, եւ կոյերը պատուհաններէն դուրս կը խուժէին ալ. երիտասարդը, սոսկումի եւ յուսահատութեան ծայրագոյն կէտին հասած, խածաւ բրցաց խենդին ձախ ականջը որ բերնին մօտեցած էր։

Այն ատեն ահեղի բան մը տեղի ունեցաւ։

Խենդը, ցաւէն սաստկութենէն կատղած, մոլեգնաբար գետին զարկաւ ընջասպառ երիտասարդն, եւ վրան ինալով սկսաւ սոսկալի կերպով խածատել զայն. քիթը, աչուըները, այտերը, վիզը. մսի արիւնոտ կտորներ կ'իյնային իր բերնէն, ու չէր յագենար, խածած տեղը նորէն կը խածնէր, ակռայներովը ոսկորը կը քերթէր եւ կը ծամէր, կուտէր... մինչեւ որ վերջապէս պարտասած, անձայն նորէն փաթթուեցաւ արիւլոայ եւ կիսամեռ երիտասարդին... եւ վերջին «օ՛խ» մը արձակեց։

Ձեղունը ահագին շառաչմամբ փլաւ և ծածկեց երկու մարմինները։

Մէկ քանի օր ետք, հրդեհին վայրը պեղուելու պահուն, երկու ածխացեալ գխակներ երեւան ելան, որք իրարու փաթթուած էին սեղմիւ։ Երկու սիրելիներ կարծուեցան։

ԵՐՈՒԱՆԴ

ՆՄՈՅՇՔ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳՈՑ

Աւլջնոց «Համբարձում»ը

Զկարծուի որ գաւառացի աղջիկներ անտարբերութեամբ կը վերաբերուին տօներու. անոնք ունին—դէթ զոր մենք գիտենք—իրենց մասնաւոր արարողութիւնն՝ Համբարձման տօնին, որում կը մասնակցին նաեւ՝ իրենց մեղրալուսնի վրայ քիչ տարիներ անցուցած հարսներ։

Իբրեւ Նախատօնակ հինգշաբթիի արարողութեան, չորեքշաբթի իրիկուն՝ հարս եւ աղջիկ թաղին կամ գիւղին մէջ խումբ կազմած՝ կ'երթան եօթն աղբիւրէ կամ ջրհորէ կը հանգամանեն կոնք մը ջուր, որ մէջ իրենցմէ իւրաքանչիւրն կ'ընկղմէ նշանակ մը,—գինդ, օղալինչ, ապարանջան, մատանի, դրամ եւն. եւ կոնքը տանիքի մը վրայ բացօթեայ կը թողուն գիչերն՝ լուսնկայի եւ աստղերու ազդեցութեան տակ, որ երկնային զօրութիւնք փոխադարձաբար ազդեն յաջորդ օրն անով կատարուելիք Երկնային—վիճակին։

Անհեղի՞ է արդեօք յիշել անցողակի՝ թէ հայ աղջկանց Համբարձումի միջոցին «Երկնային—վիճակ» ձգելու սովորութիւնն՝—թէ եւ այլափոխեալ ձեւերու տակ—սկիզբն կ'առնու այն Երկնային վիճակէն՝ զոր ձգեցին Առաքեալք Մատաթիայի ընտրութեան առթիւ, յետ Յարութեան Յիսուսի։

Եւ որովհետեւ մանչեր՝ իրենց սովորական չարաճճիութեամբ հետամուտ կը լինին գաղտնաբար կոնքէն բան մը չորթելու եւ եթէ հնարաւորի՝ կոնքն ամբողջ անհետացնելու. աղջիկներ զայն պահպանելու համար գիշերն ի լոյս փոփոխակի կը հսկեն։

Կը սահին վերջապէս գարնային կարճատեւ գիշերոյն սակաւաթիւ ժամերն և կ'անհետանան հետզհետէ իբրեւ վերջալէտ գիշերոյ՝ հորիզոնին վրայ ցանցառացրիւ երեւցող քանի մը կիսանշմար աստղերն ալ. արշալուսոյ ծիրանեծայր նշոյլք կը սկսին արեւելքէն նշմարուիլ. անցած է ուրեմն չարաճճի մանչերու դարանամուտ յափշտակութեան վտանգը. Եկեղեցւոյ խորհրդական կոչնակն ալ ահա՛ իր հարուածներու մասնաւոր ներդաշնակութեամբ Տօնի առաւօտն աւետելով՝ հաւատացեալները քնաթաթափ աղօթատուն կը հրաւիրէ,—Լուսցաւ է ուրեմն։

—Դէ՛, ելէ՛ք հարսնե՛ր աղջիկնե՛ր, կը գոչէ վերջին պահնորդուհին, ձե՛զ աւետիս կոնքը պահպանուած է անվնաս։

Եւ փոյթեռանդն կը խռնին, ու զայն իբրեւ Ուխտի Տապանակ մը՝ գուրգուրանօք շրջապատած՝ վար կ'առնեն տանիքէն, երգելով ցնծ ի սիրտ՝ ի հեճուկս՝ զիրենք գիշերային տքնութեան մատնող դարանամուտ մանչերու.

Վիճակ նստեր վեր իշուն,
Աղաւ լաճեր վիճկի չուն.
Վիճակ նստեր վեր պատին,
Աղաւ լաճեր վեր լակին. եւն։

Սոյն յաղթական գնացքէն քիչ վերջը՝ կոնքն գեղեցիկ պաճուճապատանքի մը պէս զարդարուած եւ անուշարոյր ծաղկեփնջերու տակ ողողուած, հանդիսատեսան մէջ բռնած է արդէն է՛ն պատուաւոր տեղը։ Հանդիսարար հարսներ ու աղջիկներ, որք այդ օր կերուխումով զարկուխաղով զուարթ օր մը պիտի անցնեն, ըստ սովորութեան, իրենց տուներէն զրկուած ճաշի պաշարներն ալ բարդած տանտիրոջ պատրաստած արդէն առատալից սեղանին վրայ, կը բոլորին անոր չուրջ, կը ճաշեն զուարթօրէն՝ անմեղ քրքիջներով եւ սիրալիր հանաքներով։

Հազիւ մրմնջած են ճաշւարարի «Հայր մեր»ն կամ Հայր-Աբրահամու սեղանին պէբէբէբէի աւանդական օրհներգը, կը փութան կատարել «կարեւոր ընտրութիւն մը»—կը գտնեն կ'ընտրեն աղջիկ մը, որ լինի այնչափ պարզմիտ, ... որ չկիտնայ որոշել արեւածագի կողմը կամ անուանել երկրի չորս կողմերը։

Ընկեցցին ժամ պատարագ աւարտած է. աղջիկներն ալ իրենց նախապատրաստութիւններ աւարտած են. ուստի կը բերեն Վիճակահանը, այն պարզմիտ աղջիկը կը ծօղեն Համբարձումի կոնքին տակ։ (1)

Նա հանգած է արդէն իւր պաչտօնը. վիճակաբան երգերու, զորս իւր ընկերուհիք պիտի երգեն. մէն մի տան վերջանալուն, կոնքին մէջ ընկղմեալ նշանակներէն յանդէտս բան մը պիտի հանէ. եւ այսպէս՝ Համբարձումի իւրաքանչիւր գոյքի սիրոյ վիճակը պիտի համարուի իմաստն այն կտորին, զոր երգած են այդ Համբարձումի միջոցին։

Ունկնդրե՛նք, դէթ քանի մը տուն. ահա՛ նորատի ծաղկապսակ գլուխներ ուս ընդ ուս շրջապատած են Համբարձումը եւ կ'երգեն գեղեցիկ սեւին յատուկ մելամաղձիկ եղանակաւ մը։

Երկնուց բոլինք անցաւ
Ի՛նչ բարի գուներ բացաւ
Խնկենի ծառին տակը
Ծաղ ու ծաղ ոսկի բացվաւ։
Հա՛յ Համբարձո՛ւմ Համբարձո՛ւմ
Աղջնկըներուն հարցում
Ամէն աղջկան պաք մի
Հա՛ն կեղնի աշխարհ անցում։

* *

Վարի թաղէն վեր եկաւ
Թափխով հացը դէմ եկաւ
Քրիստոս բերնովս հրամմեց
Աս քեզի խու․․ը ընկաւ։

Հերու չուներիր գօտի
Այս տարի զոգ զոգ գօտի
Գօտիտէ պուրպալ պուրմա
Թշնամուդ աչվին կուրնա։

Զորս խնտումիտ հինգ եղաւ
Այս տարի հալըտ է լաւ
Քանի մինկուկ կ'երթայիր
Սուրբ Սարգիս ընկեր եղաւ։

Սաեաց ա՛ռ լուացեր եմ
Թուրիդ զարդի արծաթն եմ
Թէ առնես թէ չը առնես
Ճախտկանդ գրուածն եմ։

Կանաչ կակաչ կանչեցէ՛ք
Կանաչ կապան հագուցէ՛ք
Քէշ?ն ձիուն հեծուցէ՛ք
Շուտ սիրելոյն հասուցէ՛ք։

Ալիւր մաղը ծակ ու ծակ
Մէջը լեցուն մաշ բաղակ
Տունը խնծորով լեցվաւ
Խալին վարդերով փռվաւ։

Կոխեր է վրայ թըքին
Ելեր է սագման թախթին
Աշխարհ էրնէ՛կ կը կարդայ
Աղջնկան ավկէկ բաղդին։ Եւն. եւն.

Ի վերջ արարողութեան, յաջող վիճակ ստացողներ՝ յամենուստ՝ մանաւանդ մայրերէ եւ սկեսուրներէ, որք այս միջոցին ջահելներու համախմբութեան չուք—եթէ պառաւներն ունին—եւ պատկառանք ազդելու համար հրաւիրուած են շնորհաւորութիւններ կ'ընդունին։ Եւ մինչ մէկ կողմէ բոյքն ու ուրախութիւնը, հանդիսարան մթնոլորտը կ'ազնուեն, միւս կողմէ մամիկներու ամենէն աւանդապահները, չեն ուզեր այս համախմբութեան պատեհ առիթը ձեռքէ հանել. կը հաւքեն աղջկանց ջահերն մէկ կողմ, «ունողին, ուսուցողին վարձ է,» կ'ըսեն, և կը կրկնեն ու կերեքնեն անոնց.

Աստուածածնայր լուսէ քամար
Դուն եկար մեզի համար
Հոգիս կուտամ որդւոյդ համար
Բարուն ճամբաքն ընծի ուսուր.
Դուն չար մօքն նըխս կորսնցուր
Ծըհէննէմի դունէն անցուր
Արքայութեան դուռը ցցուր
Աղքատ հոգիս ուրախացուր։
Արծըթէ դուռ ոսկի դափի
Առանց կրակ մեռոն կ'եփի
Շատ գլուխս դադար թափի
Հոգիդ մեռնիմ էջմիածին.
Էջմիածին նոր պատեցին
Աստուածամայր հոն նստեցին
Աւագ Որդին գիրկը տուին
Ա՛խ, տեսնողին խելքը գնաց.
Լոյսը կ'ելլայ կամար կամար
Լուսաւորչի խամբրին համար։
Աստուածածին ծոցիկ ծոցիկ
Ծառայ եղնիմ գրկանոցիդ
Դրին խաչին բեւեռեցին
Քառասուն երէց շու, ջառեցին
Ժամ պատարագ կատարեցին
Արքայութեան դուռը բացին
Արդարները ներսը լցին
Մեղաւորնին կայնած լացին։
Հայր սուրբ սրբէ զիս
Սուրբ հոգիդ գայ մաքրէ զիս
Զօրը չգայ կոխէ զիս
Սատանան չը խաբէ զիս
Սուրբ Օհաննէ՛ս Մկրտիչ
Ամէն չարէն փրկէ՛ զ?ս։
Ես այս գիշեր դուրս ելայ
Խիստ զօրաւոր սուրբ մի տեսայ
Աբր բռնած ոսկի բուրվառ
Ըսի անունդ ի՞նչ է—սուրբ Սարգիս.
Որդւոյդ անո՞ւնը—Մարտիրոս
Պապուդ անո՞ւննն—Մարտիրոս
Հոգուն կամար կամար լոյս։
Նոր նոր նոր թագւոր
Կանաչ ու կարմիր ձիաւոր
Տէր գացիր մանուկ եկար
Մեր աշխարհէն ի՞նչ խապար.
—Հացին էժնութիւն
Մաղուան փիրկութիւն
Մօրդ պապուդ ողորմութիւն
Մեղկացդ թողութիւն։
Լուսանայ լուսն ի բարին
Հաւատամ Տէր կենդանին
Նամուսով խաչելութիւն
Հաւանելոյ մկրտութիւն
Երկինքը բանձր ծերունին
Մարիամ նստեր սուրբ սեղանին
Աստուծոյ Պանքը բերանին
Այն լողաց խաչը գիրկս
Այս խաչէն ջուր կը բղխայ
Հան բուսաւ ծառ պտղենի.
Ո՛վ որ այս պտղէն կ'ուտէ
Ո՛վ որ այս աղօթք գիտէ
Հայր լողաց լողաց
Մեղքը չփէշէ ծնողաց։

Մեր բարեգորով մամիկներ չեն մոռնար նոր նոր հարսներն ալ, որք դժան սկեսուրներու զայրոյթին չհանդիպելու համար պարտաւոր են ամէն առաւօտ կանուխ արթննալ եւ յանոտս պարոն-պապին (փեսայի հայր) սպասել. ուստի նոր հարսներ թեթեւ քուն ունենալու համար, ջերմաջաւաա մամիկներէ կը հրահանգուին ամէն իրիկուն անկողին մտած ատեն ըսել.

Ծրագ ծրագ ճշմարիտ
Ծրագը տես մարգարիտ
Բաց պօզպատէ դունակիդ
Ելլամ նստիմ դրախտիդ
Քաղեմ չուշան ծաղիկիդ
Դնեմ գլխուս վերեւաց
Քննիմ քննուկիս արի
Ելլամ երազիս բարի.
Հոգուս պահապան հրեչտակ
Դուն օրհնես դուն պահպանես
Ժամկոչին արթնցնես։

Համբարձումի հանդիսին հետ՝ մամիկներու սոյն բարեպարիշտ «դասատանդութիւնն» ալ վերջ կը գտնէ, երբ Ս. եկեղեցւոյ ժամհարը՝ զանոնք կը հրաւիրէ իրկուան ժամերգութեան։

Եդեսիա — Գ. Կ. Ռ.

ՑՈՒՇՔ ԵՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

(Հաւաքածոյ ընտրելի խօսքերու)

Առանց յուսոյ ապրողն է որ առանց երազի կը քնանայ։

—Դժուար է չնորհաւորել այն անձն որ պարկեշտութիւն կը կեղծէ. երբէք կարելի չէ ըսել նմա այնքան լաւ բաներ, որքան ինքն ինքզինքին համար կը խորհի։

—Բարեկամութիւնն՝ որ պէտք էր երկու անձնուիրութեանց հաւասար կապն ըլլալ, չատ անգամ երկու անձնասէրներու միաւորութիւնն է միայն։

—Երջանկութիւնը ոչինչ բանով մը կը մեռնի, մինչդեռ ամէն բանով կը սնանի։

—Ամուսնութեան երկձայնին մէջ, ամենէն դժուար խնդիրն ձայներու համաձայնութիւն գտնելն է։

—Անոնք որ միշտ առանձին կը սողան, երբէք չեն իյնար։

—Պէտք է համակերպիլ ծերանալու, քանի որ երկար ապրելու միակ միջոցն այն է։

—Մարդ օր մը հայելին կը նայի, կը տեսնէ թէ դեռ մազ, մօրուք չէ բուսած. հետեւեալ օրը կը նայի, կը տեսնէ թէ՝ սպա՛դ այլ եւս մազ չունի։

—Կենաց մէջ ամէն այն բաներն որոնց չարունակութիւնը կը փափաքինք, կը դադրին. իսկ այն բաներն որոնց դադրելը կը փափաքինք, կը չարունակեն։

—Նախազգացումք, համակրանք եւ երեւոյթք, երեք տարօրինակ բաներ են, որք իրարու միացած այնպիսի գաղտնիք մը կը կազմեն, որուն բանալին մարդկութիւնը չէ կարողացած գտնել տակաւին։

—Մարդս միշտ չունեցածն ունենալու փափաքին եւ ունեցածը կորուսած ըլլալու վշտին մէջ կը քալէ։

—Կնոջ տարփագիր մը որքան ալ քաղցր ըլլայ, փոխանակագիր մ'է։ Միշտ պէտք է վճարել զայն, ի՛նչ դրամով որ ըլլայ։

—Երջանկութիւնը վայր մ'է, բայց չեն երթար հոն, ոմանք կը կարծեն իսկ թէ անկէ եկած են։

—Մեր մեծագոյն զսպանակը՝ յոյսն է, որ կոտրելուն պէս, մեր ամէն չարժումք կը դադրին։

—Երջանկութիւնն այն անձանց կ'երթայ, որք զայն փնտռել չեն թուիր։

—Պէտք է սոխակին երգելը լսել, բայց պէտք չէ անոր բոյնին մէջ բնակիլ։

—Ամէն մարդու համար արդարութիւն մը կայ, եւ մարդոց արդարութենէն վեր, Աստուծոյ արդարութիւնը կայ, որ կը վարձատրէ եւ կը պատժէ։

—Սափորն այնքան ջուր բերելու կ'երթայ, որ վերջապէս կը կոտրի։

—Մա?դիկ երբէք անուշադիր չեն երբ խօսակցութիւնն իրենց վրայ է։

—Ամուսնութիւնը սոսկալի վիճակահանութիւն մ'է. մէկ լաւ թիւին դէմ հարիւր հատ գէշ թիւ կայ.

—Կը փափաքէի որ փորձառութիւնը հոգի մ'ունենար եւ յիշէր միշտ իւր պատճառած արցունքներն։

—Ո քան որ արագընթաց ըլլան երկաթուղիք բան մը կայ որ միշտ անոնցմէ աւելի արագ կ'ընթանայ. այն է կեանքը։

—Կանանց ամենէն աւելի փափաքած բանը նախադաս համարուիլն է։

—Մեծ մարդ ըլլալ չը բաւեր, պէտք է ժամանակին հասնիլ։

—Թատրոնները եւ վիպասանութիւնները կենաց ճամբաները չեն սովրեցներ, այլ անոր դադաթներն ու անդունդները։

—Անցելոյն վրայ յաճախ մտածել, ներկային ունայնութիւնն ապացուցանել է։

—Աւելի լաւ է կոչն ըլլալ՝ քան թէ գործիքը։

—Երջանկութիւնը մարդուս չունեցածն է։

—Երիտասա?դ մը որ չը գիտէ զվայլել, երիտասարդ չէ։

—Բանաստեղծական եւ զգայուն բնութեան մը համար սիրոյ բացակայութիւնը չատ աւելի դառն է, քան թէ բոլոր այն տառապանքները զոր սէրը յառաջ կը բերէ։

—Ցիշատակը բարեկամ չունեցողներուն բարեկամն է։

—Մ?յն անկումը միւսին բարձրացումը կը պատճառէ։

Թարգմ. ՏԻԳՐԱՆ ՉՕԳՈՒՐԵԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ

Հարբուխի համար դեղ մը

Աղհաւասիկ հարբուխը նոր սկսած ատեն քիթը քաշելու համար դեղ մը որ, ըստ տօք. Բուպուէի, չատ ազդու է։

Խառնեցէք իրարու հետ հետեւեալ դեղերը.

Մանթօլ menthol	2	մաս
Բարակ աղուած խահուէ	50	»
Փոշիացեալ շաքար	50	»

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՎԱՆՏԵՕՎՐԸ, 11.— Ֆրանսայի նախարարապետ եւ պատերազմական նախարար Պ. տը Ֆրեսինէ մեծ նախաճաշ մը տուաւ զօրավարաց եւ զինուորական կցորդներուն։ Պ. Ֆրեսինէ՝ բանախօսութիւն մը արտասանելով՝ յայտնեց թէ տեղի ունեցած ռազմափորձերուն նպատակը վերին հրամանատարութեան կիրառութեան մասին լուսաւորուիլ։ Արդիւնքը ցոյց տուաւ թէ վերին հրամանատարութիւն ապահով վիճակի մէջ է, որպէս և զօրաբանակաց և զօրաբաժիններու հրամանատարութիւնն։ Մանոյց թէ յառաջիկայ տարի, առաջին անգամ ըլլալով, ռազմափորձեր պիտի կատարուին երկրային պահեստի բանակին հետ. հրաւիրեց զօրավարներն միշտ կատարելագործելու բանակն «որ աշխարհիս վրայ Ֆրանսական ազդեցութեան գլխաւոր տարրերէն մին է. բանակին միջոցաւ կատարուած մեծամեծ յառաջադիմութիւնք կ'ապացուցանեն թէ Հանրապետութիւնը կարող է մեծ խորհուրդներ ի գործ դնելու։ Այսօր ոչ ոք կը տարակուսի մեր զօրութեան վրայ. պիտի ապացուցանենք թէ խաղաղական ենք. այս նոր կացութեան մէջ պիտի գիտնանք պահպանել խաղաղութիւնն ու արժանապատուութիւնն, որք, գէշ օրերու մէջ, Ֆրանսայի կանգնումը պիտի պատրաստեն։ Ի վերջ բանի բարի գալուստ մաղթեց օտար զինուորական կցորդներուն որոց ներկայութիւնն, որ խթան մըն է Ֆրանսայի համար, խաղաղասէր տրամադրութիւններ ցոյց կուտայ։ Սօսիէ զօրավարը բաժակ պարպեց Պ. Ֆրեսինէի կենաց։ Զօրավար Ֆրետերիքս, զինուորական կցորդ Ռուսիոյ և երէց զինուորական կցորդաց, ի դիմաց իր պաշտօնակցաց, շնորհակալ եղաւ առ Պ. Ֆրեսինէ և Սօսիէ զօրավար՝ իրենց ջերմագին խօսիցն համար։ Վերջացուց իր խօսքը բաժակ պարպելով ի պատիւ Ֆրանսական գեղեցիկ զօրագնդոց և իրենց քաջարի պետերուն։

ՄԻՒՆԻԽ, 11.— Վիլհէլմ կայսրը, խնամակալ իշխանն և իրենց հետեւորդք ի Ռոզըմօս ներկայ գտնուեցան պավերիական բանակին ռազմափորձերուն։ Առնոլֆ իշխանին հրամանատարութեան ներքեւ գտնուող բանակն յաղթանակը տարաւ. Կայսրը ջերմապէս շնորհաւորեց իշխանն։ Հացկերոյթէն ետք կայսրն հրաժեշտ առաւ խնամակալ-իշխանէն։ Վաղը պիտի մեկնի դէպ ի Բաւէլ։

ՓԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ, 11.— Նովօ-Վրէ կը խօսի բաժանորդական ընկերութեան մը կազմակերպման վրայ՝ ի մասին դպրոցներու հիմնարկութեան, որոց մէջ ուսուցման լեզուն պիտի ըլլայ Ֆրանսերէնը. ռուս պատմութեան և կրօնից դասերը միայն ռուսերէն պիտի աւանդուին։ Ֆրանսական մամուլը, ներկայացուցիչ ունենալով Տէմբ լրագիրը, պիտի մասնակցի այս նպատակաւ կազմուած ընկերութեան։

—(Ֆ) Պ. Կիրս սեպտեմբեր 22ին արձակուրդով պիտի մեկնի։

—(Ֆ) Հաւատեղեակ ակմբոց մէջ կը կարծուի թէ Ռուսիայէ արտաքսուած հրէից ի նպաստ Մոսկուայի վաճառականաց եւ արհեստաւորաց կողմէ նախարարութեան մատուցուած աղերսագիրն արդիւնք մը չպիտի ունենայ։

ՎԱԼԲԱՐԷԶՕ.— 11.— Խորհրդարանական վարչութիւնը յառաջիկայ հոկտեմբեր 18ին որոշեց կատարել ընդհանուր ընտրութիւնները։

ՄՈՆ-ՍՈՒ-ՎՈՏՐԷՅ, 11.— Քաղաքային խորհուրդը 6000 Ֆրանք քուէարկեց Պ. Ժիւլ Կրեվիի յուղարկաւորութեան ծախուց համար. Նախորդ նախագահին թուղթերը կնքոյ ներքեւ առնուեցան։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 11.— Նէօ-Եօրք-Հէրըլտ կը ծանուցանէ թէ սեպտ. 9ին, առաւօտուն, երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը զգացուեր է ի Սան-Սալվատոր. բազմաթիւ մեռեալք կան և եղած վնասք քանի մը միլիոն կ'ենթադրուին։

ԼՈՆՏՈՆ, 11.—(Ֆ.) Ռուսիայէ եկած լուրերը կը հաստատեն թէ սովէ տառապեալ նահանգաց մէջ ծայրայեղ թշուառութիւն կը տիրէ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 31 Օգոստոս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ		108 ½
3 » Բարիզի »		23 30

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. [Միաց. . Սէրի]		20 03
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ		20 04
Կէս օրին	»	20 03 ½
Թահվիլաթը Օսմանիէ երէկ երեկոյ		77 04
» » ժամ 5ին		— —

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն	. Սէրի	43 ⅜
»	B. »	23
»	C. »	20 04

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.		4 28
Քրէտի Ժէնէրալ	»	»	8 17
Պանք տը Փօնս	»	»	5 20
Սօս. Շահմ. Է վալէօր	»	»	4 25
Ռեժի	»	»	14 34
Թրամուէյ	»	»	580
Բուլվէլիի Երկաթուղի		Ֆր.	65 ⅝
Բաժնեթուղթ Լավրիոմի...	Գ. Կ.		128

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ԲԱՐԻԶ, 11 Սեպտ., ժամ 3 վայր. 25 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	96 47
» » 4 ½ %	105 87
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	18 70
Օսմանեան երկաթուղի	66 25
Ռեժիի բաժնեթուղթք	345
Պանք Օթօման	562 18
Սօսիէթէ Ժէնէրալ	— —
Քրէտի Լիօնէ	825
Իտալական Ռանթ 5 %	90 52
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890	420
Եգիպտական միացեալ	490
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	447 50
Օսմանիյէ (Օսմանեան քօնսօլիտէ)	358 75
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 33 ½

ԼՈՆՏՈՆ, 11 Սեպտ., ժամ 6 վայր 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	95 06
Օսմ. » Սէրի Դ	18 43
» »	43 ⅜
» » Բ	23
» » Գ	18 7/16
Փոխառութիւն 1877	— —
Պանք Օթօման	12 ⅜
Եգիպտական միացեալ [ունիֆիյէ]	96 81
առանձ (բրիվիլէժիէ) 1890	91 ½
Ցօմանիալ փոխառ. (Ռոշիլտ)	103
Ռուսական 1890	98 ⅛
Այտընի երկաթուղի	21 ½
Գասապայի երկաթուղի	16 ½
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 480

ՎԻԷՆՆԱ, 11 Սեպտ., ժամ — վայր —

Օսմանեան երկաթուղի	31 70
» Ռեժիի բաժնեթուղթք	158 50
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	117 45
» Փարիզի »	46 42

ՊԵՐԼԻՆ, 11 Սեպտ., ժամ — վայր —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 31
» Փարիզի »	80 10
Ռուսլ Թղթադրամ	214 25
Օսմանեան երկաթուղի	61 30
Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	18 10
Օսմ Ռեժի	171 50

ԱՐՄԱՇ—ԴՊՐԵՎԱՆՔ

Սովորութիւն է մեր մէջ որ, ամեն ուխտաւոր, որուն պնակ մը ցամաք փիլաֆ հրամցուցած է վանահայրը, և պատարագէն վերջն ալ նշխարք մը ընծայած՝ ալ այդ ուխտաւորը բաւական գովեստ չը գտնայ դրուատելու վանահայրը, կամ վանքին միաբանութիւնը։ Նա՝ որ այս տողերը կ'ստորագրէ(1), այնքան աղէկ գիտէ այս բանը՝ որ անով չը պիտի մեղանչէ բնաւ։

Պոլսէն գրեթէ 120 քիլոմեթրօ միայն հեռու, այսօր ունինք հաստատութիւն մը, որ ամենէն աւելի կենսական՝ մեր սրտին ամենէն մօտ հաստատութիւնը պէտք է ըլլայ,— Արմաշու Դպրեվանքն է ան։

Պատեհութիւն ունեցայ քանի մը օրեր անցնելու հոն։

Երեսուն և մէկ դպիրներ, այսօր իրենց կրօնական և ազգային դաստիարակութիւնը կ'առնուն Արմաշի մէջ. մտացի ու յուրջ պատանի-երիտասարդներ ամենքն ալ, զանազան գաւառներէ, որոց մէջ կա՛ն որք դասախօս ալ եղած են երբեմն իրենց բընիկ քաղաքներուն մէջ։ Օր մը, Դպրեվանքը վաթսուն ժառանգաւոր պիտի ընդունի, բայց առ այժմ տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ Խնամակալութիւնը հարկադրեալ է ներկայ թըւով բաւականանալու։ Վեց տարիէն (ութը տարի է շրջանն որոյ երկուքը բոլորած) դպրեվանքը պիտի տայ իր առաջին կրօնաւորները, և այնուհետեւ յաջորդաբար ամեն տարի։

Առաջին հարցումը զոր մարդ այս հաստատութեան վրայ մտածելով կ'ուղղէ ինքզինքին՝ սա՛ է թէ այս դպիրները, որոնք երկիւղածութեան գեղեցիկ վայրկենի մը մէջ որոշած են Աստուծոյ ծառայութեան նուիրել ինքզինքնին, ճնշման մը ենթակայ պիտի ըլլա՞ն եթէ օր մը իրենց տարիքին բերմամբ հրաժարեին իրենց որոշումէն. ամենեւին. ճնշում չկայ, բայց բարոյական պարտաւորութիւն մը կը մնայ միշտ, ա՛յն է՝ «ազգին հացը» ութը տարի շարունակ ուտելէն յետոյ՝ անոր ծառայութիւնը ստանձնելու պարտաւորութիւնը, և միայն այսչափ։

Մեր կրօնականներուն մտաւոր վիճակը բարելաւելու հարցին վրայ այնքան բան գրուած է, որ հոս ոչինչ պիտի կրնայինք ըսել նոր. եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց մտաց զարգացման մէջ համերաշխութիւն մը և ներդաշնակութիւն մը պահելու խընդիրն շատ յեղեղուած խնդիր մ'է. բայց ի՛նչ որ մասնաւոր կերպիւ ի վեր պիտի հանել ուզէինք, սա՛ է թէ կըղերանոցի մը կարեւորութիւնն ի մեզ մեր ազգային ո եւ է հաստատութենէն գերիվեր է։

Ապաքէն, աշխարհական կրթարան մը մեզի շատ օգտակար անհատներ կրնայ տալ, բայց անհատներ, որոց օգուտը անմիջական չէ, մենք զանոնք նախ իրենց համար դաստիարակած ենք, եւ յետոյ մեզի համար. բայց դպիրներն ուղղակի մեզի համար է որ կը կրթենք, կը պատրաստենք. բաց աստի, շատ անգամ հայ տղաք այնքան օգտուիլ յաճախած են օտար վարժարաններ որքան ազգ. կրթարաններ. կրնայի՞նք սակայն մեր դպիրները օտար սէմինէրներէն սպասել. դարձեալ՝ հայ կղերանոց մը որ պիտի տայ մեզի առաջնորդներ, այսինքն կրօնաւորներ որք ոչ միայն ազգին հոգեւոր, այլ և նիւթական ծառայութեան պիտի կոչուին, բացառիկ դեր մը, նշանակութիւն մը պէտք է ունենայ մեզ համար, մեր կացութեան պայմաններուն բերմամբ։

Այս հանգամանքով՝ Արմաշ այսուհետեւ կրկին ձգողութիւն մը պէտք է ունենայ մեզ համար, Զարխափանին և իր Դպրեվանքին ձգողութիւնը։

Մեր վաղուան վարդապետները Աստուածաշունչի վերլուծութեանց հետ դրաբաշուէ խնդրոց լուծումներ ալ կընեն հոն, եւ բնական պատմութեան հետ սոմ. օրէնք ալ կ'ուսանին. իրենց տրուած ուսումը անձուկ ու միակողմանի վանական չէ,— այդպէս ալ չէր կրնար ըլլալ զի գիտենք թէ որոնք են այն եկեղեցականները որք կը վարեն զանոնք և գիտենք մանաւանդ հայ եկեղեցւոյն ազատ ու ներող ոգին —այլ ընդարձակ և իմաստասիրական։

Այն ծրագիրով զոր ունի, դպրեվանքը աստուածաբաններ, քննադատներ, համայնագէտներ պիտի արտադրէր, և նաեւ առաջնորդներ բառ ամենայնի պատրաստ իրենց կոչման։ «Ս. Ղազար պիտի դարձնեմ» կ'ըսէր ինձ Սրբազան Տեսուչը, և իր աչքերը զլուխ ըսելով՝ ինքզինք իր գործին նուիրող մարդուն հաւատքը, սուրբ կիրքը կը ցոլացնէին։ ոչ կամքը, եւ ոչ կարողութիւնը պիտի պակսի իրեն, և իրեն արժանի աշխատակցին, ատոր վստահ ենք։

Խանդաղատալի է տեսնել այդ Միաբանութեան և դպրաց փոխադարձ գուրգուրանքն ու սէրն. Միաբանութեան ինքզինք բազմապատկող ջանքերն, և վերջնոց հաստատամիտ աշխատութիւնը։ Այս դպրեվանքը մեր զոյգ մը ընտիր եկեղեցականաց փառասիրութեան և խուլ տենչերուն միակ առարկան է թերեւս. անոր մթնոլորտին մէջ է որ ամենէն աւելի աղէկ պիտի փթթեր իրենց տաղանդն և հոգեկան կարողութիւնը։ Դպրեվանք մը հաստատուած է, բայց ամենն այս չէ. այդ եկեղեցականներն ամեն օր կը տքնին նոր ուսումնասիրութիւններ ընելու ու դասագրքեր պատրաստելու. այնպէս որ, այն օրն յորում Դըպրեվանքն իր առաջին վարդապետներն ընծայէ Ազգին, հայ բարձրագոյն կըղերանոցի մը ուսմանց բոլոր տարերքը պատրաստ պիտի ըլլան։

Ինչ որ ալ ըլլայ, անձնուրաց բան մը կայ այս եկեղեցականներուն, ինչպէ՞ս ըսել, մոլեգին ճիգերուն, և դպիրներու յանձնառու և խիստ կեանքին մէջ. իրենց խաղաղ ու անխռով հաւատքն ու հանդարտ համակերպութիւնը պիտի գրաւէր զձեզ. դուք ալ խորհրդաւոր զգացմամբ մը պիտի տոգորուէիք եթէ տեսնէիք այն սեւազգեստ և պատկառոտ դպիրներու շարքն, որ իր գլուխն ունենալով Սըրբազանն՝ իր սուր վեղարովն՝ ամեն օր, ամեն ժամ, եկեղեցիէն ի վանք, և վանքէն եկեղեցին կ'երկարի, կը ճօճայ։

Գրագէտի մը համար ի՛նչ ճոխ նիւթ պիտի մատակարարէր կեանքն այս շնորհալի դպիրներուն որք կ'ապրին այդ գալարագեղ բլրին վրայ, և այն սաթէ ամպերուն տակ որք կուգան գգուել չոյել յաճախ իրենց եկեղեցւոյն գմբէթն. իրենց եկեղեցին՝ բլուրի մը վրայ, բարձր, բա՛րձր, կարծես գիտմա՛մբ բարձրացած է հոն՝ որպէս զի Երկինքի՛ն հասնի, որպէս զի աւելի՛ մօտ ըլլայ Անոր. այդ դպիրները կարծես գիտմամբ մեկուսացած են հոն,— ինչպէս կը մեկուսացնես, անկիւն մը կը քաշես մեկն ուրկէ բան մը ունիս խնդրելու — որպէս զի, ամբոխէն ու ժխորէն հեռու՝ աւելի հանդարտ ու աւելի սրտարձակ ներկայեն իրենց մաղթանքն ու աղերսը. և էն ալ, հո՛ն, ուր չկան քաղաքի մը ամբարշտութեան ցասուցիչ տեսարաններն, աւելի շուտով պիտի լսեր իրենց խնդրուածը։ Սեւ սեւ զգեստներ կը կրեն անոնք, իրենց աշխարհական կեանքին—որ մեռած է— սգոյն նշանակ. միակ մտածում մը, միակ խոհեալ մը ունին, որ Աստուծոյն է.—Իրենց երգեցողութիւնը մեր տիբացուներունը չէ որ ինծի, քեզի, ժողովրդին համար կ'երգեն, այլ իրենց աղօթքն է, այսինքն իրենց սրտին անկեղծ ու սրտառուչ աւաղն որ անբացատրելի կերպով մտերիմ բան մը ունի. կ'աղօթեն ու կը կրկնեն իրենց աղօթքըն ամեն ժամ, ամեն րոպէ որպէս թէ Աստուած մոռնար իրենց նախորդ վայրկենին պաղատանքը. . .

Դրագէ՛տ, բայց Դպրեվանքն այն միակ հաստատութիւնն է որ բնականօրէն պէտք էր յինքն միացնէր հայ ժողովրդեան ամեն դասակարգի համակրանքն անխտիր։ Ներկայ ժամանակաց մտաւոր խառնաշփոթ այս վիճակին մէջ, հազուադէպ չէ որ, ամեն անգամ որ զո՛ւտ բարեպաշտական, աստուածանուէր հիմնարկութիւն մը լինի, կարգ մը «էքրիվէն»ներ իրենց յօնքերը պռստեն, ըսելով որ քիչ մը շատ ունինք անոնցմէ, թէ ուրիշ բան պէտք է մեզի, և թէ վերջապէս, պէտք է որ մեր նախնի ամբրաներէն քիչ մը տարբեր կերպով օգտակար ըլլալ գիտնանք ազգին. միւս կողմանէ երբ կրթական հաստատութեան մը վրայ դառնայ գործը, նշանաւոր անձի մը նման որ «կրօնքին համար մըտանգաւոր է, կ'ըսէր, լուսաւորել միտքերը» տուաւոր և կարեւոր դասակարգ մը, որ շուէլի դպրոցը ճանչցած է միայն, և «ազգին երեսուն տարիէ ի վեր ուսման շնորհիւ ունեցած իմաստակներ»էն զզուած է՝ կը ծաղրէ, և նոյն իսկ կ'անիծէ «ուսեալ»ները. բայց Դպրեվանքն որ իր մէջ կը միացնէ եկեղեցւոյ և դպրոցի կրկին հանգամանքը՝ պէտք է որ բոլորովին զերծ ըլլայ ժողովրդեան ո՛ և է մէկ դասին անտարբերութենէն. ժողովուրդը պէտք է որ սիրէ իր ապագայ պատարագիչն, և հայ մտաւորապէս զարգացեալ դասն, էնթէլլէքթիւէլն, ալ հարկ է որ անկեղծապէս համակրի իր ապագայ ուսումնականներուն։

Արմաշու մէջ սկսուած գործը շատ մեծ է. դպրեվանքն հաստատուած է, բայց իր գոյութեան խնդիրը միշտ բաց կը մնայ. Պատ. Խնամակալութիւնը ցայժմ— կը հաւատեն մեզ— իր ուսմը մզում տուած է անոր ամեն անգամ որ այդ մզումը իր ոյժերուն մէջ չէր գտնար. անհատական օգնութիւնները շատ դրուատելի բաներ են, բայց մեծ պակասութիւն մը ունին, ա՛յն է անտեւականութեան պակասութիւնը։ Խնամակալութիւնը շատ բան ըրած է իր պաշտպանած գործին համար. իր օրով կառուցուած է ուխտաւորաց պատսպարութեան յատուկ 42 սենեակներէ բաղկացեալ հսկայ շէնք մը, որուն ճիշդ կից նոյն տարածութեամբ պիտի կառուցուի ուրիշ մ'ալ, ի մօտոյ. դարձեալ նոյն խնամակալութեան մէկ անդամին անձնական նուէրովն է որ Զարխափանի գմբէթը կը նորոգուի այսօր, և նորոգ. չինութեամբ կը պայծառափայլի. այս նորոգութիւնը 400 (չորս հարիւր) ոսկւով կատարուած է։ Բայց մեծագոյն լուրն այս չէ. նոյն բարերարն որ վերաշինած է գըմբէթը, թերեւս մօտ ժամանակէն պիտի կառուցանէ տաճարին ճիշդ դիմացը հոյակապ շէնք մը որ 1500 ոսկի պիտի արժէ, և որ պիտի լինի բուն դպրեվանքը 60 աշակերտաց համար։

Այս գործն, աստուածանուէր և ազգանուէր, բարեպաշտական ու ազգային պիտի ըլլայ միանգամայն. ու անոր հիմնարկուն՝ հաւատացեալ հոգի մը և լուսաւոր միտք մը պիտի համարուի։

Եթէ այդ շէնքը չինուի, թերեւս ալ շատ բան չը պակսի մեր Դպրեվանքին վերջնական կազմակերպութեան. օր մը Կղզիներու շոգենաւուն մէջ, Ազարեան Պատրիարքը, մատնանիշ ցոյց տալով Հալքիի կատարը բարձրացող Յունաց դպրեվանքը, որուն առջեւէն կ'անցնէինք այն պահուն, կը դիտէր թէ Լուսաւորչականները դեռ նման օրինակ հաստատութիւն մը չունէին. երբ հայ, երբ Լուսաւորչական՝ զգա ցի որ կը սեղմուէր սիրտս. է՜հ, ուրեմն եթէ մեր Արմաշու դպրեվանքը իր վերջնական կազմակերպութիւնը գտնէ —և ատոր մէկ կարեւոր պայմանն է շէնքին չինութիւնը— այլ եւս ոչ մէկ Հայ պիտի զգայ այդ սրտնեղութիւնը։

. . .

(1) Ծ. Խ.— Ըսել կուզէ «կը կետադրէ»։

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԱՅԷ

ԲԱՐԻԶԷ Ի ԼԱ-ՌՕՇԷԼ

ԼԱ-ՌՕՇԷԼ, 21 օգոստոս

14 յուլիսի ազգային մեծ տօնը կը կատարենք ի Բարիզ և յաջորդ օրն, հազիւ ծագած արեգակն, Մօնբառնասի կայարանէ կը նստիմ Լա Ռօշէլի կառախումբն որ ժամն առաւօտեան 8ին սրարշաւ զմեզ կը հեռացնէ Բարիզէ. 11 ժամ անընդհատ արշաւէ մը վերջ կը հասնիմ ի Լա Ռօշէլ ժամը գրեթէ երեկոյեան 7ին, առանց երկաթուղւոյ ո և է արկածի։

Լա-Ռօշէլ, Ֆրանսայի արեւմտեան կողմն Ատլանտեանի եզերաց վրայ սիրուն քաղաք մ'է, անզուգական իւր օդն, առողջարար՝ կլիման, և բացառիկ՝ աշխարհագրական դիրքն. Ատլանտեանի կապոյտ ըէշ հողմն միայն կը շնչէ աստ որ կը զօրացնէ թոքերն և նոր կեանք կուտայ զգգեսս արդէն բարիզու ապականեալ եւ թունաւոր մթնոլորտին աւերիչ ազդեցութեան ներքեւ տկարացեալ կազմուածքներու. ծանօթ չեն աստ այն կարգ մը տարափոխիկ ախտեր, որք այնքան կոտորած կընեն ամենուրեք, ովկէանու հողմն կը ցրուէ այդպիսի ախտից միքրօպները։

Ի՞նչ բան կարելի չէ գրել Լա-Ռօշէլի վրայ, լինի տեղագրական, բանաստեղծական, թէ պատմական, մանաւանդ պատմական, այդ անունն իւր փառաւոր պատմական անցեալովն քաղցր կը հնչէ ամեն Ֆրանսացւոյ ունկանց, այլ պէտք չէ մեզ իւր պատմութիւնն, պէտք չունինք յիշել աստ ոչ իւր անցեալ փառքն և ոչ իւր թշուառութիւնքն։

Լա-Ռօշէլ, ամուր քաղաք ու վաճառաշահ, ապահով նաւահանգիստ մ'է Ովկէանու վրայ, սակայն և այնպէս վաճառականութեան յարաճուն զարգացմամբն պիտոյից անբաւական գոլով, քաղաքէս 6 քիլոմէթր հեռաւորութեամբ նորաշէն նաւահանգիստ մ'ևս ունի La Pallice կոչուած, որոյ շինութիւնքն աւարտած են մօտերս, և բացման հանդէսն կատարուած է 1890ին մեծաւ հանդիսիւ ընդ նախագահութեամբ Հանրապետութեան նախագահ Պ. Քառնօի. այդ հանդէսի հրապոյրքն չեն մոռցուած տակաւին աստ, և տեղացիք եռանդեամբ կը յիշեն միշտ։

Գեղեցիկ ու զմայլելի աւազուտ եզերբու վրայ ծովային լոգանաց հաստատութիւնք նշանաւոր են, եւ որք ամեն ամառ Ֆրանսայի ամեն կողմէ խուռներամ բազմութիւն մը կը ծգեն առ Լա-Ռօշէլ։

Քաղաքին Deux Moulins կոչուած դռնէն ոչ հեռի կը գտնուի նաեւ աւազուտ սիրուն եզր մը որ այժմ թէեւ ոչ նշանաւոր, այլ իր դիրքովն մեծ ապագայ մ'ունենալ կը խոստանայ. այդ եզրքէ դէպ ի հիւսիս կը սկսին գեղեցկաշէն սիրուն ամարանոցք պարտէզներով ու հովանոտ ծառաստաններով շրջապատեալ, մեծատանց մասնաւոր հրապուրիչ շէնքեր։

Այցելելոյ գլխաւոր և պատմական նըշանակութիւն ունեցող շինուածք չեն պակասիր աստ. արժանի է որ յիշատակենք մի քանիսն. ի մէջ այլոց, Hôtel de Villeն, 1607 թուականին կառուցեալ շէնք մ'է որ արտաքուստ գոթական ամբոցի մը երեւոյթն ունի, իսկ ի ներքուստ միջնադարեան ճոխ պալատի մը ոճով շինութիւն մ'է, Cathédrale Saint Louis Մայր եկեղեցին, յունական ոճով հսկայ շէնք մը, արժանի ամեն այցելուաց ուշադրութեան եւ հիացման. Notre Dame և Saint-Sauveur եկեղեցիքն, արդարութեան պալատն, քաղաքապետութեան պալատն, զինանոցն, հնութեանց թանգարանն, մատենադարանն, Օֆիտէի հիւանդանոցն որոյ հիմնարկութիւնն յուզիչ պատմութիւն մ'է. La porte de la grosse Horloge կոչուած մեծ դուռն, աշտարակք թուով երեք (Tours Saint-Nicolas, de la chaîne. de la Lanterne), որք քաղաքին հին ամրոցաց մնացորդք են, հին քաղաքի կամարաւոր սիւնազարդ փողոցք. հսարակաց մեծ պարտէզն, դարաստան զինուց հրապարակն, ևլն, որք արժանի են օտարականաց այցելութիւնքն ընդունելու եւ հիացման առարկայներ լինելու։

Այլ Լա Ռօշէլի ամենէ գեղեցիկ ու հրապուրիչ վայրը՝ ծովեզերեայ ծառազարդ պողոտայն է. այդ պողոտայի վրայ է որ կը գտնուին Լա Ռօշէլի անուանի պանդոկներն, զբօսարաններն, Քաֆէքօնսէրներն, փոքրիկ այլ սիրուն թատրոնը, մեծաչարուստ անձանց գեղեցկաշէն ապարանքներն, այդ պողոտայի վըրայ է որ կը գտնուի անուանի և հռչակաւոր ծովակալ Տիւբէրէի արձանն որոյ անունը կը կրէ արդէն։

Գալով զուարճութեանց եւ զբօսանաց, կարծեմ Ատլանտեանի եզերաց վրայ սակաւաթիւ քաղաք կրնան մրցիլ Լա Ռօշէլի հետ. շրջագայութեան վայրերը բազմաթիւ են որոց իւրաքանչիւրն իւր մասնաւոր հրապոյրն ունի. հաճոյք չեն պակասիր ցորչափ հը պակասին դրամի, նաւագնացութիւնք, պարահանդէսք, նուագահանդէսք, նուագ. ... ձիարձակութիւնք, երաժշտական մրցում, թատերական ներկայացումներ կը բերեն մի զկնի միով նոր ոգեւորութիւն, նոր զբօսանք, նոր զուարճութիւն մի՛շտ նորութ են, այս է արդէն Ֆրանսացւոյն էական նկարագիրն։

15 հէքթար տարածութեամբ ընդարձակ դարաստանի մը կեդրոնը. զոր յիշեցինք վերեւ, կը բարձրանայ սքիտակ և սիրուն զմայլելի շէնք մը հռչակաւոր casinoն, ուր կը գիմեն ամեն զբաղմը լեցուն զուարճասէրք և ամառուան եղանակի մէջ շոգեկառքն ամեն կողմէ կը բերէ հազարաւոր զբօսասէրներ, մանաւանդ կիւրակէ օրերն մինչեւ դարաստանին առաջ, եզերելով մի կողմէ Ովկէանն և միւս կողմէ Բարքի հովանուտ ծառաստանի առաջի գիծն։

Իւր նուրբ աւազուտ ընդարձակ ծովեզերքը, որ կը գտնուի քաղաքիս հիւսիսային կողմն և ուր ծովի լոգանաց նշանաւոր հաստատութիւնք. զգացս ժամադրավայր մը երեկոյին երկսեռ հասարակութեան, ուր շրջան կառնու, և որոյ աչաց առաջ կը պարզուի անզուգական և աննկարագրելի համատեսիլ (panorama) մը, փոքրիկ ալիք յար գունափոփոխ կուգան եզերաց վերայ փշրիլ, իրենց առողջարար գգուանքներն շռայլելով երիտասարդաց և գեղուհեաց որք լոգանաց այլաձեւ այլազան եւ այլագոյն զգեստներով խառն ընդ միմեանց կառնուն իւրեանց ծովի լոգանքն շրջագայող հանդիսատես հասարակութեան առաջ և որոց դիմաց վերայ կը տեսնուի միշտ անբացատրելի եւ անհուն գոհունակութեան ցոլք մը, որք կը սուզին մերթ զուարթօրէն Ատլանտեանի ջինջ կոհակաց մէջ, մերթ զիրեար կը հետապնդեն հեղուկ տարրին մէջ. սիրուն կատակներ կը յաջորդեն միմեանց և այդ ընդհանուր խնդութեան մէջ կը լսես յաճախ գեղուհեաց սիրուն քրքիջներն որոց կը խառնըուին սիրամոլ երիտասարդաց զուարթ ձայնն, բազումք են շրջագայողք այդ ժամուն, որք ուրախ զուարթ ման կը գան և որոց եռանդն կը յաւելու Hotels des Bainsի պատշգամին վրայ նուագածուաց խումբի մը խանդանուէր երաժշտութիւնքն, այլ ինչ որ կը հետաքրքրէ զձեզ աւելի, շրջագայողաց Բօուլէբի զանազանութիւնն է, բարիզեան ճոխութեամբ զգեստաւորեալ բարձրագիր գլխարկով երիտասարդի մը մօտ կը տեսնես Լա-Ռօշէլի տեղացին, նոյնպէս և տգոյն և նրբամէջ բարիզուհւոյ մը մեծ մեծ Բօուլէբի մօտ, կը զարմացնէ զձեզ Լառօշէլցի կարմրուկ օրիորդին անսեթեւեթ պարզ այլ սիրուն շրջագեստն։

Փիւէրն, յետ ճաշու տեսարանն ո՛չ նուազ ոգեւորեալ է. փարոսաց ելեկտրական լոյսը կը ճառագայթէ ակնաբըխիվ, մերթ լուսաւորելով ովկէանու անհունութիւն, մերթ մութի մէջ թողլով զայն. ծովեզերեայ ծառազարդ պողոտայի զբօսարանք եւ Քանէլքը մեծ ոգեւորութիւն մը առացած են, աստ անդ նուագածուաց խումբեր եռանդանուէր երաժշտութեամբ մը կոգեւորեն շրջագայողքն, և ովկէանն նոյն իսկ չմնալոյ համար անմասն կը վառէ իր Ֆօսֆօրական խորհրդաւոր լոյսերն՝ զմայլելի տեսարան մը պատկերացնելով դիտող աչաց։

Երեկոյին յետ ընթրեաց, կենեմ և ես տունէն կանցնիմ ծովեզերեայ մեծ պողոտայէ, դժուարութեամբ ճեղքելով շըրջագայող հոծ բազմութիւնն, խոյս կուտամ կարծես այդ զուարթ ժխորէն, կերթամ կը հեռանամ, կաւարտի պողոտայն կը վերջանան շէնքերն, շրջագայողք կը նուազին, և ահա մի քիչ վերջ կը գտնեմ զիս ամայի եզերաց վերայ, անխռով այլ աւելի յուզիչ, աւելի սրտի խօսող, իւր բնական վիճակի մէջ. անդ, փոխան պողոտայի կանոնաւոր եզերաց, աստ աւազուտ անդ, կայծքարուտ անկանոն ափանց վերայ ապառաժի հսկայ զանգուածներ կը տեսնես որք կը բարձրանան սիրուն անկանոնութեամբ մը, եւ որոց վերայ կուգան փշրիլ ովկէանի մերթ կատաղի մերթ հեզիկ ալիք, պողոտային անհամբոյ ժխորն չհասնիր մինչ անդ, ովկէանն անծայրածիր կը պարզի աչաց առաջ և լուսինն երկնակամարի վրայ յուշիկ շարունակելով իւր ընթացք կը լուսաւորէ ծովն. կրնամ գտնել ես անդ փոքրիկ ժայռ մը ուր կը հանգչիմ, եւ Պոլսէ հազարաւոր մղոններ հեռի, Եւրոպայի մէկ ծայրն, աչերս յառած ովկէանու անհունութեան, կը խորասուզիմ մտածմանցս և խոկմանցս անհունութեան մէջ եւ Ատլանտեանի ալեաց ձայնն, այն սիրուն ձայնն, որ ընդհանուր լռութեան մէջ չես գիտեր ի՛նչ բանաստեղծական հեշտ մը ունի, կուգայ օրօրել զիս խոկմանցս մէջ. քանի անգամներ արդեօք նմանօրինակ դիրքի մէջ փափաքեցայ զի արեգակն չը ծագեր այլ եւս, ժամն չյառաջանար, այդ խոկմանց վայրկեանն անհուն լինէր եւ տեւէր յաւիտենականութիւն. այլ կը սահին ժամերն, կը խաւարի լուսինն, իւր ջինջ մակերեան կը կարմրի, ալիք ևս զօգցես պարտասած կը լռեն, կը սթափիմ, կը թողում նախասիրական այդ սիրուն վայրս, վերջին հայեացք մ'եւս ուղղելով Ովկէանի անհունութեան ուր կերթայ լուսինն խորասուզիլ և կը յառաջանամ. ամայի է վայրն միշտ և հազիւ երբեմն բաղդ կունենամ պատահիլ երկու սիրահարաց զոյգ-որք կը դառնան ի տուն հաւանաբար, բնութեան հիասքանչ տեսարանին հանդէպ, լուսնոյ մեղմաղձիկ ճառագայթից տակ Ովկէանի ալեաց ձայնին հետ խառնած անշուշտ իւրեանց սրտոյ հառաչն և սրտի խանդաղատանքն։

Վ. ՀԱՃԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Գէչէրմէլի Եօ Ցերեկեայ

վաւերացեալ

Ի ԿՐԹԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵՆԷ

Վարժարանս, ծրագրի կարեւոր փոփոխութեամբք եւ ուսուցչական նորանոր կարգադրութեամբ առաւել եւս կազմակերպեալ, իւր 7րդ. շրջանն պիտի սկսի յառաջիկայ սեպտ. 2 երկուշաբթի օր։ Լեզուաց ու գործնական կրթութեան կրլին սեսակէտներով այնքան հաչակ ստացած լեզուաբանական այս միակ հաստատութիւն, ներկայ շրջանի հետ, իւր անդրանիկ ԼԵԶՈՒԱԳԷՏ շրջանաւարտներն պիտի ընծայէ Ազգին։

Տնօրէնն դպրոցը կը բնակի. անձամբ կը վարէ ամեն գործ ու աշակերտաց հսկողութեամբ իւր մտածման առարկայ ըրած է վարժարանին ներքին կեանքն ու բարոյականը։ Սենեակը, 2 կամ 3 պնակ, միշտ համեղ ու առատ է. աշակերտաց պարտին համակերպիլ վարժարանի ընդհանուր լեզուին որ է գաղղիերէնն. պայմանք դիւրամատչելի են ըստ կարողութեան։

Աշակերտ տալ փափաքող Մեծարգոյ Ծնողք կամ պաշտպանք առաւել գոհացուցիչ տեղեկութեանց համար կրնան դիմել Տնօրէնութեան օգոստոս 26է սկսեալ ամեն օր իւր վարժարանն ի Գումգաբու Պատրիարքարանի փողոց։ 7—7

4 օգոստ. 91 Կ. Պոլիս — Հիմնադիր-Տնօրէն Տ. Մ. ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆ

Վարժարան Մխիթարեանց Վիեննայ

Բազը Ճէօղ Մեզո Պազար

Վարժարանս սկսելով վերստին իւր ուսմանց տարեշրջանը սեպտեմբերի 2/14ին, նոր աշակերտելոց ծնողք և խնամակալք կարող են տեսակցիլ Տեսչութեան հետ ի Սեղրոս Խան՝ երեքշաբթի և ուրբաթ օրեր. շաբթուն միւս օրերը ի Բազը Գիւղ Մխիթարեանց վարժարանը։

6—6 ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

Վիեննական Մխիթարեանց ի Փանկալթի վարժարանը պիտի բացուի Սեպտեմբ. 2ին և հետեւեալ օրը դասախօսութիւններն անվրէպ պիտի սկսին։ Վարչութիւնը կը խնդրէ որ աշակերտներն անյապաղ ներկայանան ժամանակին, որպէս զի իրենց դասակարգութեան մէջ ետքէն դըժուարութիւն չկրեն։ 6—6

ՌՈՊԵՐԴ ԳՈԼԷՃ

Ռոպէրդ Գոլէճի յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի սեպտ. 3/15ին։ Նոր ուսանողաց՝ նաեւ որ և է մասնաւոր տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել առ Տեսչութիւնն ի Ռ. Հիսար։ 10—10

ԱՂՋԿԱՆՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈԼԷՃ ՑԻՒՍԿԻՒՏԱՐ

Վարժարանիս առաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի սեպտ. 3/15ին։ Տեղեկութեանց համար պարտ է դիմել ի վարժարանն՝ առ Տնօրէն Միս Փաթրիք։ Տնօրէնութեան ուղղեալ նամակներ պէտք է յղուին ի Պալպըլ Հասըս, Կ. Պոլիս։ 8—12

ԻԼԱՆ

ԽԱՃԻՆԷԼԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Խաճինէլի Խասսաւ Շահանէ իչիւն ալընաճագ չաիր վէ եուլաֆըն գարաըը գաթիոի իլլալըն տեօրտիւնճիւ չարշէնպէհ կիւնիւ վիլիէթճէկինտէն, թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ սաաթ ալթըտան նիհայէթ տօգուզա գատար Խաղինէի ճէլիլէի միւշարիլէյհայէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

29 աղոստոս 3 1—3

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ըստ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ — ՆՈՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,439 944 — ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3 975 500

ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 2,488,197 — ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 1,048,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած բաժական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած փոխնին 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի. 500,000 — ՊԱՀԻՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 22 և 22 Կ' սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

ՊԱՊԸ ՍԻՐԱՄԵՐԻ ԻԼԱՆ

Ներլի իմալի համաէքեարի քեօսէլէ գըլէի ճէտիտ 25000, պէհէր գըլէի ճէտիտի 15 ½ ղուրուշ գալէվրախանէէ. Ներլի իմալի վաքէթա գըլէի ճէտիտ 15000 պէհէր գըլէի ճէտիտի 17 ղուրուշ, պու տախի. ներլի իմալի սիեահ եագլը քեօսէլէ գըլէի ճէտիտ 25000 պէհէր գըլէի ճէտիտիտի 15 ղուրուշ 30 փարա, սարաճխանէէ. ներլի իմալի համաէքեարի քեօսէլէ գըլէի ճէտիտ 17000, պէհէր գըլէի ճէտիտի 15 ղուրուշ 10 փարա, պու տախի. կիւմիւշ սախթիան ատէտ 2000, պէհէր ատէտի 15 ½ ղուրուշ. եարըմ եագլը սախթիան ատէտ 500, պէհէր գըլէի ճէտիտի 17 ½ ղուրուշ, պու տախի. նանը ազիզ սաճը ատէտ 4000, պէհէրի 4 ղուրուշ 30 փարա պու տախի. պանտան թէնէքէսինտէն մամուլ մթարա ատէտ 20 պին, պէհէրի 3 ղուրուշ 15 փարա պու տախի. սարըթ թաճթասը ատէտ 5000, պէհէրի 2 ղուրուշ 10 փարա պու տախի. փորեալըք ատէտ 3000 պէհէրի 1 ղուրուշ 30 փարա պու տախի. պիր մէթրօ գալըն ինկիլիզ քեթէն պէզի արշունը ճէտիտ 20000 պէհէր արշունը ճէտիտի 8 ղուրուշ պու տախի. սիեահ եուվարլագ եունլը գայթան պէհէր արշունը ճէտիտի 10 փարա, էյլիւլ անպարընա պիր սէնէտէ լիւզումի օլան միգտար էնլի եունլու իւչ եալըքըլը քեաղիտ պէեազ չիրիտ, պէհէր տիրհէմի ճէտիտի 10 փարա, պու տախի.

Նիզամըյէ գալէվրախանէ վէ սարաճխանէ վէ էյլիւլ անպարլարընա միւպայեա օլունմագ իւզրէ մէվգըի միւնագասաեա գօնուլան պալէտաէ մուրագգամ 13 գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրագգամալէրի իլէ Թիւլալէրի էօհտէլէրինտէ օլուպ իլլօլը բուլմըն տէօրտունճի կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալարը իճրա օլունարագ մէգքիւր կիւնտէ գարարը գաթիլէրի վիրիլէճէկինտէն իթասընա վէ իրթէսի կիւնի եւ... պէշ թէնզիլինէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։ 2—3

29 օգոսթոս 1891 — Նօ. 67

SANTAL DE MIDY

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ի ՓԱՐԻԶ

Պէտք չէ թողուլ Քոպայի, Քիւպէպի, կաղզուրիչ հեղուկներու։ Կը բժշկէ 48 ժամուան մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւնները. — մէն մի դեղահատ կը կրէ այն անունը սեւ տառերով։ MIDY

Փարիզ, 8, Վիվիէն փողոց, 8։

VICHY

ՍԷՆԴ-ԵՈՐԻ ԱՂԲԻՒՐ

կամ ԼԱՌԳՕ ՍԷՆԴ-ԵՈՐ, գեղագործ, Րաւ Լէւբա, Վիշի

Ամէնէն թարմ և հետեւաբար ամէնէն կազդուն և փոխադրութեան մէջ ամէնէն նուազ անպարտելի, գերեզմանց գարման ընդդէմ լեարդի, ստամոքսի և մէջքի հիւանդութեանց, աւազի և յօդացաւի. Գինն է 50 շիշնոց սնտուկը 20 Ֆրանք. կեղծերէն զգուշանալու համար, իւրաքանչիւր շիշի պիտակին վրայ փնտռել սա ստորագրութիւնը [signature]

ԿԵԴՐ. ԴԵՂԱՎԱՃԱՌՔ ԵՒ ՀԱՆՔԱՅԻՆ 64 ՋՐԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՔ 9—13

COMP RUSSE

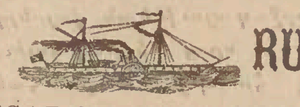

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Բշ. 2 14 Օտէսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Գշ. — 3 15 Աղեքսանդրիոյ ուղղակի սուրհանդակ, ժամ 5ին յետ միջօրէի. Պիրէօսի ճամբով

Դշ. 4 16 Սեվաստոբոլի սուրհանդակ, առաւօտեան ժամ 11ին։

Դշ. 4 16 Սուրհանդակ դէպի Փոքր Ասիոյ նաւահանգիստները մինչեւ պաթում, առաւօտեան ժամը 11ին։

Եշ. 5 7 Սոլունայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Ազդ — Սեպտ. 3 15, երկուշաբթի օրը կ. պոլսէն դէպի Սուրիոյ նաւահանգիստները մեկնող ուղեւորք Զմիւռնիոյ մէջ պիտի հանդիպին Թրիբոլի, պէյրութ, սաֆա, և Բոր-Սայիտ գացող շոգենաւուն։ 10

Արտօնատէր Ս ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՍԷՔ ԵՂԲԱՐՑ, ՏԱՐՄՇԹԱՏ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ
ՋԱՂԱՑՔՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Կը հաստատուին ջրերն և հանքային նիւթեր աղալու յատուկ ջաղացքներ, բրինձ կեղեւելու գործիքներ.
Գարի փեճեկող և մաքրող աղօրիք.
Ակոսող մեքենայք
ՇՈԳԵՇԱՐԺ ՄԵՔԵՆԱՅՔ
Քլանով մը և բազադրեալ դրութեան համեմատ յոյժ նուազ շոգի սպառելու երաշխաւորութեամբ։
Կիսաշօր մամուլք, արուեստական երկաթուղիք.
ՅՈՐԵՆԻ ՇՏԵՄԱՐԱՆՔ
ՋՐՀԱՆՔ

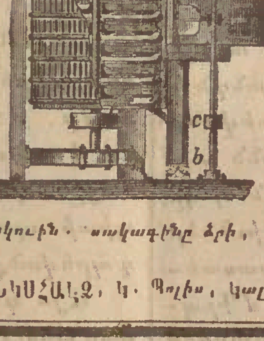

ՓՈԽԱՆՑՄԱՆՔ
Ըստ գերմանական կամ ամերիկեան դրութեան (Սելլէր)։
ԱՂԻՒՍԱՐԱՆԻ ՔՆՑԵՂՄՈՒՆՔ
Աղիւսարանք կը հաստատուին
Երկանաձեւ փառ համար երկաթեղէնք
Աղիւսարանի մեքենայք
Շոգենաւերուն ապրանք պարպող վերամբարձ մեքենայք
Նաւժաւն վերամբարձք, փոխադրիչ մեքենայք.
ՊՏՈՒՏԱԿԱՁԵՒՔ ԵՒ ՋՐԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ԱՆԻՒՔ
Ջրաբաշխական վերամբարձք, ջրաբաշխական շարժիչ մեքենայք։

Աշխարհի ամեն երկրաց մէջ կը ղրկուին. սակագինը ձրի, պայմաններն յոյժ գոհ ացուցիչ են եւ վճարմունք դիւրին։

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Փ. ՍՕՐԻՆԿՍՀԱՅԶ, Կ. Պոլիս, Կալաթա, Սէլանիկ խան, 29.

ՊՏՈՒՂ ԼՈՒԾԻՉ ԵՒ ԶՈՎԱՑՈՒՑԻՉ

ԽԻՍՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

TAMAR INDIEN GRILLON

Ընդդէմ ՓՈՐՀԱՐՈՒԹԵԱՆ Արիւներթութեան, գլխացաւի, մաղձի, անախորժութեան, ստամոքսի և աղեաց անհանգստութեան

Ստորագրութիւն պէտք է կրէ։ Grillon

ՓԱՐԻԶ, Է. ԿՐԻԼԼՕՆ, 33, Արշիւ փողոց և դեղարանաց մէջ. 33, rue de Archives

---

ԿԵՆՍՔ, ԱՃՈՒՄՆ և ԳԵՂ ՄԱԶԵՐՈՒ.

ՄԻԼՐՕԶ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԻԱԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈԳԻՉ

Իրապէս իրենց առջի թարմ գոյնին կը դարձունէ ճերմկած կամ գունաթափ մազերը. Կը դադրեցունէ անոնց թափիլը. Կը մաքրէ գլուխը, կը վերջացունէ թեփը, ու մազերուն նոր կեանք, աճումն, փայլ ու գեղեցկութիւն կուտայ։
Կը վաճառուի երկու չափով մեծ շիշերու մէջ։
Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Բարիզ ու Նիւ Եորք։

Մեծաքանակ վաճառում Պոլիս Բ. և Հ. Բիւզիւքեան Եղբարց դեղարանը Եէնի ճամի փողոց Թ. 18 և ի Ղալաթիա Եուքսէք քալտըրըմ Խտմոն Քարուանայի քով։

Փոքրաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ. և Հ. Բիւզիւքեան Եղբարց դեղարանը՝ կամուրջի դիմաց Թիւ 17, և ի Բերա Մեծ փողոց Թիւ 433, Իզիտօռի անուշահոտութեանց վաճառատունը։ 2218

ԱԶԴ

Կահաւորման և կառքի կազմածներու վերաբերեալ ամեն ինչ որ գնել ուզէք՝ նախ դիմեցէք ԼԱԶԱՐՕ ՖՐԱՆԿՕ (Բերայի մասնաճիւղ) տան ընդարձակ մթերանոցները, Նուվօ Բազար տ'Անաթօլի, Թղթատարական և հեռագրական պաշտօնատան կից, որ վերջերս բաղդանց խիստ ճոխ մթերք մը ամեն երկրէ ԳՈՐԳԵՐՈՒ, կահաւորման համար ամեն տեսակ ԿԵՐՊԱՍ ԵՒ ԹԱՒԻՊԱՍՏԱՌ, ՎԱՐԱԳՈՅՐ, ԺԱՆԵԱԿ, ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԱՊԱԿԻ, ՍՏՈՐ, ՔՈՒԹՈՆ ԿԵՐՊԱՍ, ՄՈՄԱԶՕԾ ԿՏԱՒ, ԼԻՆՕԼԷՈՄ, ԿԱՈՒՔԻ, ԼԱՊՏԵՐՆ, ՀԱՅԵԼԻՆ ՆԻՒԹԵՐ, ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ, ամենքն ալ վերջին նորաձեւութեան համաձայն։

Եւրոպայի առաջնակարգ գործարաններէն աժանութեան բացառիկ պայմաններով եղած նոր գնմանց շնորհիւ, ԼԱԶԱՐՕ ՖՐԱՆԿՕ տունը կարող է ամեն մրցում արհամարհող գներ հաստատել, և այդ գիներ ճիշդ նոյնը լինելով ինչ որ են Կ. Պոլսոյ հանրածանօթ տան գիները, մի միայն ի դիւրութիւն արդոյ հասարակութեան որպէս զի տեղափոխուելու նեղութիւնը չկրէ և կարենայ միեւնոյն առաւելութիւնները վայելել Բերա եւս։ 42

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԵՒ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Գողի մը պէս որ գիշեր ատեն զմեզ կը կողոպտէ, այդ հիւանդութիւն մեր վրայ կը յարձակի գաղտագողի: Անկեց տառապողները ցաւեր կը զգան իրենց կուրծքին ու կողերուն, և երբեմն նոյն իսկ իրենց կռնակին մէջ. Ջանձրոյթ կը զգան և ննջելու պէտք մը, բերանը գառնահամ կըլլայ՝ մանաւանդ առտուն, Ատամունք կ'ագուցին տեսակ մը թանձր լորձունքով։ Ախորժակը բոլ չըլլար։ Հիւանդն իր ստամոքսին վրայ մեծ ծանրութիւն մը կը զգայ, և երբեմն ստամոքսին խոռոչներուն մէջ ալ տկարութեան զգացում մը և անյագ պարապութիւն մը։ Ժամանակէ մը ետք չոր հազ մը կը սկսի՝ որուն հետ սակայն, մեկ քանի ամսէն կանաչագոյն թուք մը կու գայ։ Հիւանդն անդուլ խոնջութիւն մը կը զգայ և ի զուր քունն օգնութեան կը կոչէ, որ ոչ մեկ ամոքում կը շնորհէ նմա։ Յետոյ հիւանդը կ'ըլլայ ջղային, գրգռացկոտ և թախծալից. և ամէն բան գէշ կերեւի իրեն։ Երբ յանկարծ ոտք ելնէ, տեսակ մը ցնորում կը զգայ։ Փորհարութիւն կունենայ, ատեն ատեն մորթը չոր եւ տաք կ'ըլլայ, եւ արիւնն՝ թանձր ու անշարժ, աչաց սպիտակուցը դեղնորակ գոյն մը կ'առնու, բիշ եւ դժուարաւ կը միզէ։ Հիւանդը շատ անգամ կ'ստիպուի կերած կերակուրները դուրս տալ. Աղիները բերնին մէջ երբեմն գառն, երբեմն քաղցր համ մը կը զգեն, և շատ անգամ անոնց կը հետեւի սրտի բաբախում. Հիւանդին տեսողութիւնը կը տկարանայ, եւ աչաց առջեւ միշտ բիծեր կը տեսնէ, մեծ յոգնութիւն եւ տկարութիւն կը զգայ։ Բոլոր այս ախտանշանք հետզհետէ կը յայտնուին։ Կ'ըսուի թէ ժողովրդեան երեք չորրորդ մասը կը տառապի այդ ախտով այս կամ այն ձեւին տակ։ Բժիշկները շատ անգամ կը խաբուին այս ախտին բնութեանը վրայ։ Ոմանք կը դարմանեն զայն իբր լեարդի հիւանդութիւն մը, այլք՝ իբր դժուարամարսութիւն, եւ վերջապէս ոմանք ալ իբր փայծաղնացաւ, եւն, բայց իրենց դարմաններէն ոչ մին յաջողութիւն գտած է։ Եւ սակայն հնարուած է «Extract of Roots» կամ Մէօ Սիկըլի բուժիչ օշարակն, որ ամեն հիւանդութիւն կը բժշկէ։

Անմարսողութիւնն յոյժ ծանր հիւանդութիւն մըն է, որով կը տառապի ընկերութեան մեկ բազմաթիւ դասակարգն եւ որմէ յառաջ կ'ուգան ողբալի հետեւանքներ, եթէ անմիջական դարման մ ի գործ չի դրուին։ Սիկըլի օշարակն ազդեցիկ դեղ մըն է, ամէնէն դժուարին պարագայներու մէջ իսկ. Հրապարակին վրայ ելած բազմաթիւ կեղծերէն զգուշանալու համար դիմել Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ միակ գործակալին

ԷՏՄՈՆ ՔԱՌՈՒԻԱՆԱ 2214

Անգլիական ընդհանուր մթերանոց, Վալտէ, պահականոցին քով, կայարան Թրամուէյէց, 95 և 67

THE BRITISH AND FOREIGN

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագլուխ	անգլ. ոսկի	1,340,000
Պահեստի դրամ	» »	600,000

Այս ընկերութիւն, որ 25 տարիէ ի վեր այնքան հանրածանօթ եղած է մայրաքաղաքիս մէջ, Universal ընկերութեան հետ ձուլուեցաւ։ Այժմ աշխարհիս սոսկ ծովային ապահովագրական ընկերութեանց մէջ ամենէն զօրաւորն է և իւր դիրքով հաստատութեան կ'ընծայէ ուրիշ ամեն ընկերութենէ աւելի ապահովութիւն։

Մասնաւորապէս նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ապրանքներ, դրամածրարներ, յանձնարարեալ ծրարներ, եւն., շոգենաւի, առագաստանաւու, թղթատարի և երկաթուղւոյ միջոցաւ, խիստ չափաւոր գիներով։

Աւելի տեղեկութիւն առնուլ փափաքողք դիմեն Պոլիս, Բիւչիւք Աչըր էֆէնտի խան։

32 Գործակալ, ԷՏՎԱՐՏ ԳԱՐՖԻԼՏԻ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

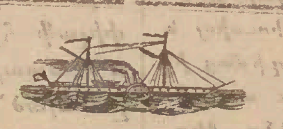

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ 6

1891 ՕԳՈՍՏՈՍ 10 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ 9 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ԲՇ.

Վոսփորէն Էջնող շոգենաւներ

11 30 Պէպէք Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
11 30 Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
11 30 Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ.
11 30 Պէյգօզ Բաշչա. Զուպգ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
12 — Բ. Ա. Գավագ Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ, Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
12 30 Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյ. Բա. պ. Զպգլը. Գնլճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք, Չէնկ. Պէյլրպ. Գուզկճ. Պէշիք.
1 — Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիք.
1 — Պէյգ. Բաշչա. Եէնիք. Չպգլը. Գանլըճ. Պօյաճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավտ. Չէնկլք. Պէյլպ. Օրթ. Գզկճ. Իսկիւտար Պէշիք Գապաթաշ
1 30 Եէնիմ. Մէսար. Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշչա. Զպգլը. Գնլճ. Ա. Հիսար Գնտլ. Վանիք Չէնկ. Պէյլրպէկ. Գզկճ. Պէշիք.
2 — Եէնիմ. Մէսար. Պէօյք. Թարապ. Եէնիք. Իսթէն. Միրկն. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթք. Պէշիքթաշ.
2 45 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշչա. Զուպգ. Գանլճա Ա. Հիս. Գանտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իսկտ.
3 15 Եէնիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Իսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 50 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշչա. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք Չէնկ. Պէյլէր Գուզկ. Պէշիկթաշ
4 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Իսթէնեա Միրկեօն Պօյաճք Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ, Օրթաք Պէշիքթաշ
5 45 Եէնիմ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Գզկճ. Պէշիք.
6 45 Միրկն. Ր. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվտ. Չնկլ. Պէյլպէյ. Օրթք. Գզկճ. Պէշիք. Իսկ.
7 — Եէնիմ Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշչա. Եէնիք. Միրկ Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիք. Իսկ.
7 45 Ա. Ր. Գավ. Եէնիմ. Մէզպ. Պէյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկեօն Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Օրթաք. Պէշիկ.
8 — Մէզարպ. Պէօյք. Թարապ. Պէյք Գանլըճա Ա. Հիսար Գանտլ. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
8 45 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ Պէյգօզ Բաշչա. Զուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ Գուզկ. Իսկ.
9 20 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Իսթէնեա Պօյաճ. Ր. Հիսար Արնավ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիկ
9 50 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ր Հիսար Պէպէք Արնավ Օրթ. Պէշ.
10 15 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյք. Թարապ. Եէնիք Միրկ. Օրթ Պէշիք.
10 45 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Պօյաճ. Ր. Հիսար Արնվ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիք.
10 40 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք. Թարպ Պէյգօզ Բաշչա. Զպգլը. Գանլճ. Ա. Հիսար Գնտլ. Չէնկլը. Պէյլէրպ, Գզկճ. Իսկտ.
10 45 Արնավուտ գիւղէն ուղղակի կամուրջ.
11 15 Մէսարպ. Պէյիւք. Թարապ Եէնիք. Պօյաճ. Արնվտ. Օրթաք. Պէշիքթաշ
11 55 Արնավ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւներ

12 30 Պէշիք. Օ Թաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկն. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէսարպ. Եէնիմ.
1 35 Պէշիք. Օրթ. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյճ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.
1 30 Իսկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկլք. Վանիք. Գանտլ Ա. Հիսար Գանլճ. Զուպուգլը Բաշչա. Պէյգօզ, Թարպ. Պէօյքտ. Մէզրպ. Եէնիմահալլէ
2 20 Պէշիք. Օրթաք. Արնվտ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք, Թարպ. Պէօյք. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 30 Գապաթ. Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշչա. Պէյգ. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 — Պէշիքթ. Օրթաք Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսարը Միրկեօն Եէնիքեօյ Թարապ. Պէօյքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 0 Պէշ. Օ. Թ. Եէնիք. Թարապ. Պէյ. Մէսարպ. Եէնիմ.
3 35 Իսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Զուպգ. Բաշչապահճէ Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.
4 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճգ. Իսթէնեա Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
4 45 Իսկ. Պէշիք. Գզկճ. Օրթաք. Պէյլէրպէյ Չէնկլք. Արնվտ. Գանտլ. Ա. Ր. Հիսարը Գանլճ. Զպգլ. Միրկեօն
5 5 Իսկ. Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ. Բ. Ա. Գավագ
6 — Գապաթ. Իսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթաք. Արնավ Պէպէք Ա. Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյ Մէզարպ. Եէնիմ.
7 — Պէշիք. Օրթ. Արնավ. Եէնիք. Թար. Պէօյք. Մէսարպ. Եէնիմ.
15 Պէշիք Իսկ. Գուզկունճ. Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ր. Հիսար Պօյաճ. Գանլըճա Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ.
0 Պէշ ք. Արնավ.
8 30 Պէշիքթաշ Օրթ. Արնվտ. Պէպէք Ր. Հիսա. Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.
9 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Ր. Հիսար Պօյաճ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ.
9 35 Պէշիք. Իսկ. Գուզկ. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլք. Արնավ. Գանտլ. Ա. Ր. Հիսարը Գանլճ Միրկ. Եէնիք. Բաշչա. Պէյգօզ
10 15 Պէշիքթաշ Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Միրկեօն Իսթէնեա Եէնիք. Թարպ. Պէյք Մէզարպ. Եէնիմ.
10 5 Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Զուպուգլը Բաշչա. Պէյգ. Թար. Մէզ. Բ. և Ա. Գավագ.
11 5 Ուղղակի Արնավուտգիւղ.
11 20 Պէշ քէօ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Եէնիմ.
11 10 Իսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտլ. Ա. Հիսար Գանլըճա Զուպգ. Բաշչ. Պէյգօզ
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Գուր. Վանիք. Պէպէք.
12 — Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Միրկն. Եէնիք Թարպ. Պէօյիւքտէրէ

ԼԻՒՆԻՕՆ L'UNION

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հաստատեալ ի Փարիզ, իւր կեդրոնավայրն, Պանք փողոց, 15

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1828ԻՆ

Դրամագլուխը	Ֆր. 10 000 000
Պահեստի դրամ	» 6 700 000
Գանձէնի ապահովագին (Բուճէ)	» 63 770 000
1890ի հասոյթք	» 15 000 000
Հրդեհի վնասուց վճարուած	» 160 570 000

Պ. Պ.
Ա. Տ'ԷՅՇԹԱԼ, ... երեսփոխան, նախկին փոխ Փրանսական Պանքայի, Նախագահ Փռանսայի Հարաւային Երկաթուղեաց ընկերութեան, ՆԱԽԱԳԱՀ
Ս. ՄԱԼԷ, Մալէ եղբարց Դրամատունէն, Նախագահ «Բարի-Լիոն-Մէտիթերրանէ» Երկաթուղեաց ընկերութեան, Նախագահ Օսմ. կայս. Պանքայի, ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀ ԼԻՒՆԻՕՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
Թ. ՕՏԵՆՐ, Նախկին դրամատէր, Նախագահ Ժ.Բ.Է.Ա Մոնթանիէրի և Էբինալի ... ընկերութեան.
Ս. ՀԻՒՐՍԷԼ, Նախագահ Մէտիւզինի Ծովային Ապահովագրական ընկերութեան.
ՀՐԴԵՀԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ} Պ. Պ. ՇԱՐԼԸ ՌՕԳԷՐ. Նախկին պետական խորհրդական, ՏՆՕՐԷՆ
Պօլ Ժ. ՍԸՐՈՒԶ, Նախկին ելմտական քննիչ, ՓՈԽ-ՏՆՕՐԷՆ

Պ. Պ.
Ս. ՃԷՅՄՍԸՆ, Հօթինկեր և Ընկ. դրամատանց տունէն,
Ֆ. ՄԻՇՕ, Նախկին նախագահ Սէնի Առեւտրական Դատարանին, փոխ Ֆրանսական Պանքայի, փոխ Ֆրանսայի Հիւսիսային երկաթուղեաց.
Հ. ՄԻՐԱԲՕ, Միրապօ Բաւրար, Բիւրարի և Ընկ. դրամատանց տունէն.
Ա. ԹԻՒՐՆԷՅՍԸՆ, Լիոնի երկաթուղեաց Ընկերութեան փոխ.
Ա. ՎԷՐՆ, Վէրն և Ընկ. դրամատանց տունէն, փոխ Ֆրանսական պանքայի, ատենադպիր Հիւսիսային երկաթուղեաց ընկերութեան, փոխ Օսմ. պանքային.
ԿԵՆԱՑ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ} Պ. Պ. ԱԼՊԷՐ ՖՈՒ. Տնօրէն
ԷՄԺԷՆ ԼԸ ՍԷՆ, Փոխ-Տնօրէն

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1829ԻՆ

Դրամագլուխը	Ֆր. 10 000 000
Պահեստի դրամ	» 93 8
Կենաց համար վճարուած	» 59 000 000
Ապահովագրեալ գումարը	» 243 580 000

Ընկերութեան դրամատեարք ի Կ. Պոլիս. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ.

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէնն Կ. Պոլսոյ, ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ, Կալաթա, Մահմուտիէ փողոց, Քամանտօ Պանգայի դիմաց, Երամեան խան, Թիւ 2